45

INGMAR BERGMAN AYNADAKİ GİBİ/SESSİZLİK

aynadaki gibi sessizlik...

ingmar bergman

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI 45
SİNEMA DİZİSİ 8

Birinci Basım
Mayıs 1967

BİLGİ YAYINEVİ
Sakarya Caddesi 8
Tel. 17 74 03 17 89 30
Yenişehir, Ankara

Ingmar Bergman

Aynadaki Gibi
Sessizlik

Bilgi Yayınevi

Kapak Düzeni Ozan SAĞDIÇ

Başnur Matbaası, Ankara 1967

ÖNSÖZ

Ingmar Bergman'ın filmografisinde 1961 1963 yılları arasında çevirdiği üç filim özellikle önemli bir yer tutar; Bergman bu üç filmiyle artık olgunluk çağına girmiştir. 1957'de çevirdiği **«Des Sjunde Inseglet Yedinci Mühür»** ve unutulmaz **«Smultronstället Yaban Çilekleri»**nden sonra bir duraklama dönemine giren Bergman, bir trilogie'nin ilki olan **«Sasom i en Spegel — Aynadaki Gibi»** ile yeni bir atılım yaparken, artık olgunluk çağında bir sinemacı olur. Kırk yaşını geride bırakan Bergman bu üçlüsüyle yeniden kendini bulur ve güçlü bir dönüş yapar. Gerçekten **«Yedinci Mühür»** ve **«Yaban Çilekleri»**ni bir yana bırakırsak, **«Aynadaki Gibi»** ile Bergman, kısa bir duraklama döneminden sonra sinema sanatının görüntüsel olanaklarını en etkili biçimde kullanan sinemacıdır artık.

Bergman'ın filmografisindeki bu üç yeni biçimdeki filim, gerek taşıdığı adlar, gerekse kişileri arasındaki açık benzersizliğe rağmen, aynı temayı işleyip geliştirmesi ve biçimsel birliği yönünden — Bergman'ın deyişiyle — bir Trilogie - Üçlü meydana getirmektedir.

«Sasom i en Spegel — Aynadaki Gibi» Bergman'ın 1961'de çevirmeğe başladığı Üçlünün ilkidir. Bu filmle açılan perde **«Nattvardsgästerna - Kutsal Ayin Konukları»** (1962) ile devam edip, **«Tystnaden - Sessizlik»** (1963) ile son bulur.

Bergman bu üç filminde aynı ortak temayı işliyerek, insanın durumuyla ilgili «belirsiz gerçeği» yakalamaya çalışır. Kısa-

cası bu üç film, Tanrı ve İnsan üzerine bir denemedir. İnsanoğlunun yaradılışından bu yana uğraşmaktan bıkmadığı «boş sözlerin» sinematografik bir denemesi...

Bergman'a göre bu üç film de bir gerilemeyi, çekilmeyi, insanın kendine dönüşünü, açıkçası «hizaya gelmesini» anlatır. Üçlünün ilkinde bu durum yakalanır, ikincisinde çırılçıplak ortaya serilir. Üçüncüsü, yani **«Sessizlik»** ise Tanrının sessizliğinden, sususuşundan başka bir şey değildir. İnsanın desteğe en çok gereksinme duyduğu, tutunacak bir dayanak noktası aradığı «o son anda» var olan tek şey sadece sessizliktir.

«Aynadaki Gibi» de Karin'in, **«Kutsal Ayin Konukları»**nda Thomas'ın, **«Sessizlik»**te Ester'in içinde bulundukları durum cehennemin ta kendisidir **«Aynadaki Gibi»**deki ruhsal cehennem **«Sessizlik»**te yerini fizik cehenneme bırakır. Her üç filmin kahramanlarının, içinde bulundukları bağlantısız ve trajik durumdan kurtulmak için harcadıkları boşuna çaba, üç filim arasındaki içsel ortaklığın tipik örneğidir. Her üç filimde de öteki kişilerin trajik durumu, baş kişilerin trajik durumuyla bağıntılı olarak gelişir.

Bergman üç filminin ilkinde Tanrıyı arayan «ruh hastası» kadın ile **«Sessizlik»**te kendi fizik gerçeğini arayan «beden hastası» genç kadının trajik serüvenini verirken, bu iki aykırı - tip hasta kadının dramları arasına **«Kutsal Ayin Konukları»**nın inancı sallantıda papazıyla, somut mutluluğu bulmaya çalışan kadın kişinin amansız çatışmalarını koyar. **«Aynadaki Gibi»**de Karin görünmeyen saçma bir Tanrıyla çatışırken, **«Kutsal Ayin Konukları»**nda Papaz Thomas hem kendisiyle, hem de kendisine tutkun olan Marta ile amansız bir savaşa girişir. **«Sessizlik»**te ise Ester Anna ikilisinin çatışması Tanrının artık hiç olmadığı bir ortamda geçer ve kişilerin serüveni Tanrının sessizliği duvarına çarpan trajik sonla biter. Bu «oda sineması» örneği üçlünün iç örgüsü böylece adım adım sessizliğe, Tanrının Sessizliğine doğru yol alır; **«Aynadaki Gibi»**nin ruh hastası kadını, Tanrıyı acayip bir yaratık kılığında, bir örümcek - Tanrı biçiminde görür. **«Kutsal Ayin Konukları»**nda bu Örümcek - Tanrı kavramı yine söz konusudur ama, Tanrı artık burada kendini göstermez. **«Sessizlik»**te ise artık Tanrı diye bir şey yoktur. Bergman için Tanrı'nın varlığının anlaşılabilir tek delili, insancıl aşktır. Daha

başka bir deyimle aşkın kendisi Tanrıdır. **«Kutsal Ayin Konuklar»**nın inancı sallantıda, hattâ inancı yitik papazı, sevdiği eşi öldüğü için eşiyle birlikte Tanrıyı da ölmüş bilir. Tanrı olsaydı onca sevdiği eşi ölmeyecekti... Oldüğüne göre, demek ki Tanrı diye bir şey yok... Oyleyse onun yerine başka bir güç bulmak gerek; bu da aşktır... Işte Thomas bunun için inancını yitirmiştir. **«Sessizlik»**te ise aşk artık sadece marazî ve yolunu şaşırmış biçimde, yani tam anlamıyla şehevî bir biçimde gözükür. Yabancı bir ülkede, çevreyle hiç bir ilişkisi olmayan yapayalnız, bağlantısız üç kişinin geçirdiği saatler ve dakikalar, cehennemin ta kendisidir. Cehennemi başka bir yerde aramanın gereği yok... Çünkü asıl cehennem, belirli olan ve kişilerin içinde bulundukları somut durumdur. **«Sessizlik»**in kişilerinin gerek kendi aralarında, gerekse dış dünya ve Tanrıyla tamamıyla kopmuş durumda olmalarının sonucu, ortada gözle görünüp duyulabilen tek şey açığa çıkmış seksüel tutkulardır

Hiçliğe ve karanlığa doğru bu adım adım gidişte en umutsuz görünenler **«Kutsal Ayin Konukları»**nın iki baş kişisi, Thomas ile Marta'dır. Çünkü **«Sessizlik»**in zavallı kişileri - hiç değilse Anna - bir çeşit cinsel doyuma varmayı başarabilir. Oysaki Thomas ve Marta, her türlü haktan yoksun olarak tam bir yalnızlık içine gömülürler. Özellikle inancını yitiren yoksul balıkçı Jonas'ın intiharla biten serüveni bu yargıyı doğrulayacak niteliktedir. Marta film boyunca, Papaz Thomas'ı bu Yalancı Tanrısından uzaklaştırmak için çabalar durur. Çünkü Marta için Tanrı diye bir şey yoktur.**«Aynadaki Gibi»**de Minüs de dünyasında Tanrının olmadığını söyler. Onun için tek gerçek, babasının nihayet kendisiyle ilk kez konuşmuş olmasıdır. Gerçekten baba ve küçük çocuğun Karin'e karşı duyguları en sonunda umutsuz bir sevgiye dönüşür.

Sözün kısası Bergman **«Yaban Çilekleri»**nde bunca duyarlık, ustalık ve derinlikle işlediği «ölüm» temasını **«Aynadaki Gibi»**de umutsuz bir **«delilik»**e bırakır. **«Aynadaki Gibi»**de delilik ruhsal bir hastalık, **«Sessizlik»**te ise bedensel fizik bir hastalık biçiminde belirir. **«Aynadaki Gibi»**nin Karin'i ne denli yalnız, ne denli bağlantısızsa, **«Sessizlik»**in Ester'i de o denli yalnız ve bağlantısızdır. Bergman'ın hemen bütün yapıtlarında inatla göstermeye çalıştığı bu bağlantısızlık, anlaşamama temi, bu

üç filmde çok daha ustaca ve duyarlıkla işlenmiştir. **«Sessizlik»**te Anna kızkardeşine, yattığı erkekle olan ilişkisinin sadece bir beden birleşmesi olduğunu anlatır. Anna'ya göre, iki insanın aynı dili konuşup konuşmamalarının da önemi yoktur. Çünkü iş sonunda aptalca bir konuşmaya varacak ve mutlaka tartışmayla son bulacaktır.

Biçim yönünden ise bu üç filim, Strinberg'in «Oda Tiyatrosu» deyimiyle tanınan, bir çeşit İntimiste dramatik anlayışın sinemaya uygulanışıdır Bergman bu üç filmini bu yüzden «Oda Filimleri» olarak nitelemiştir. Gerçekten üç filimde de olaylar dizisi birkaç kişi arasında, sınırlı bir yerde ve kısa bir zaman aralığında geçmektedir.

Söz gelişi **«Aynadaki Gibi»** Baltık denizinin kıyı adalarından birinde ve dört kişi arasında, **«Kutsal Ayin Konukları»** Mittsunda kilisesiyle Papaz'ın az ötedeki oturma yeri Frostnas arasında yine birkaç kişi arasında, **«Sessizlik»** de bir tren ve nihayet savaş öncesinde bulunan uydurma bir ülkedeki bomboş gibi görünen bir otelde dört kişi arasında ve hepsi de en çok 24 saatlik bir süre içinde geçmektedir. Kişilerin dış dünya ile ilişkileri ise hiç yoktur. Seyirci sadece, kendi aralarında yaşayan kişilerin trajik serüvenleriyle yüz yüze gelir. Bergman'ın anlatmak istediklerine uygun bir biçim bu... Her üç filimde de bir zaman, yer ve eylem birliği söz konusu... Yani «Oda Tiyatrosu» ya da «Oda Filmi»nin üç temel kuralına bu filmlerde uyulmuş oluyor. İngmar Bergman da bu üç filmin biçimsel tanımlamasını yaparken, Oda filmi anlamına gelen «Kammerfilm» deyimini kullanmıştır.

Gerçekten de Bergman'ın bu Üçlüsüyle eski Alman sinemasının Kammerspiel örnekleri arasında derin bir ilişki vardır. **«Saint Sylvestre Gecesi»**nde* olduğu gibi Bergman'ın üç filminde de üç, ya da dört kişi, trajedilerinin sürüp gittiği sürece dünyadan uzak, belirli bir yerde ve kısa bir zaman aralığında kapanıp kalmışlardır. Gerçi **«Yaban Çilekleri»** de 24 saatlik bir süre içinde geçer ama, bu bir Kammerfilm değil, tam anlamıyla bir Roman-Filimdir. Bergman oda filimlerinde kişilerinin dramını natüralist bir anlatım biçimini aşarak, daha çok Mur-

---

* Carl Mayer ve Lupu Pick'in başyapıtı (1923).

nau, Stroheim, Welles gibi görüntü ustalarının denedikleri yolla, yani eşyanın yerini değiştirerek ve stilize ederek vermektedir. Bergman son derece karşıt ışık oyunları, alıcı hareketleri, bakışlar, jest ve mimiklerle anlatmak istediği şeyin içine girmeyi başarmaktadır.

«Aynadaki Gibi» de **«Yedinci Mühür»** gibi Kutsal Kitap'tan esinlenmiştir; **«Aynadaki Gibi»**nin çıkış noktası, Paulus'un Korintuslulara birinci mektubunun 13 üncü bölümünde yazılıdır**. **«Çünkü şimdi aynada anlaşılmaz bir biçimde görüyorum, fakat o zaman yüz yüze göreceğiz. Şimdi az biliyorum, fakat o zaman bilindiğim gibi bileceğim...»**

«Aynadaki Gibi» felâkete uğrayan bir ailenin 24 saatten az süren büyük, trajik serüvenini anlatır. Filmin öyküsü Baltık denizinin bir kıyısında, ilk bakışta bomboş gibi görünen, taşlık bir adada geçer Soğuk ve kurşunî bir denizle çevrili bu çöl gibi adada bir aile tatilini geçirmektedir. Bu ailenin filme konu olan en önemli kişisi, tam bir ruhsal çöküntü içinde bulunan Karin (Harriet Andersson) dir. Doktor olan kocası Martin (Max Von Sydow)ve küçük oğlan kardeşi Fredriki öteki adıyla Minus (Lars Passgard) ile İsviçre'den yeni dönen aile reisi David (Gunnar Björnstrand) da genç kadının çevresinde yaşayan ve o'nun trajedesine ortak olan kişilerdir. Kısacası Bergman burada, dört kişilik bir ailenin trajik serüvenini 24 saatlik bir süreye sığdırmaktadır

Bu arada sözü edilmesi gereken, filmin dramatik yapısına tıpatıp uygun bir dekor var: Terkedilmiş bir ada, soğuk ve kurşunî bir deniz, rüzgâr ve alabildiğine hüzünlü bir gökyüzü. Bu kurşunî renkte hüzünlü gökyüzü, yağan yağmurla sanki denize karışıyormuş gibi görünür. Şiirli görünümdeki bu hüzünlü dekorda Bergman'ın kişileri yavaş yavaş sahneye çıkar, kımıldar, acı çeker ve seyirci de gittikçe artan bir ilgiyle kendini bu havaya kaptırıverir.

Filmin içine girmeye, ona katılmaya başladıkça, bir yüz ve o yüzün yankısını görürüz. Bu yankının da ötesinde aklın artık söz geçiremediği, bilinmeyen bir dünya başlar. Genç

** Jörn Donner (İsveçli sinema eleştiricisi ve yönetmeni). «Kosmorama». 8, yıl, No. 56, Şubat 1962 (Danimarka Filim Müzesi organı).

kadın bu bilinmeyen dünyanın gizliliğini, gerçeğini araştırmaya koyulur. Araştırırken de daha çok delirir. Oteki üç kişi, kardeşi, babası ve eşi ise başlangıçta genç kadını sadece gözetlerler. Ama Karin'in deliliği, onları da kendilerine getirir. Karin'in deliliğiyle yaralanmış bu üç kişi, sonunda artık bu deliliğin tutsağı olmuştur. Ailenin trajik seruveni gittikçe yoğunlaşır. Genç kadın bu üç kişiye sırasında şöyle bir dokunur, sırasında gücendirir, sırasında acımasız bir saldırıya geçer ve onları kendi çemberinin içine alır. Bu üç kişi Karin'in deliliği yüzünden kıskıvrak bağlanmışsa da her şey bitmiş değildir; bütün bütün bir kayboluş olamaz; çünkü delilik bir musibetse, bir ışıktır da... Zira bu delilik Karin'in kişiliğinde, görmek istemeyenleri de aydınlatır, karanlığı dağıtır Yani burada Karin'in deliliği, çevresindekilerin kendilerine gelmelerini sağlayan, onları hizaya getiren bir «meşale» görevini görür. Karin'le yüz yüze gelindiği, onunla ilişki kurulabildiği ölçüde, üç insan varlıklarının nedenini, geçmişlerinin hesabını daha iyi kavrıyabilecektir. Ancak Karin'in deliliği önündedir ki, babanın insan sevgisi yükselir ve geçmişin hataları gün ışığına çıkar.

Fakat burada zaferi kazanan, gerçekte Bergman'ın filozofik düşünceleri değil, görüntüdür. Bergman'ın görüntü olarak bu filminde eriştiği ustalık karşısında, sadece saygıyla eğilmek gerekir. Fransız eleştirmeni Pierre Marcabru **«Aynadaki Gibi»** için yazdığı eleştiride şöyle diyor; **«Aynadaki Gibi, hiç şüphe yok, Bergman'ın Yaban Çilekleri'nden** bu yana yaptığı en iyi ve çok büyük bir filimdir. Bu filim her halde Bergman'ın bize şimdiye dek vermiş olduğu filimlerinin en önemlilerinden biri ve stilini, sinema dilini en iyi belirleyen, Bergman'ın düş ve tutkularını en iyi dile getiren anahtar bir filimdir.» Ünlü Fransız sinema tarihçisi ve eleştirmecisi Georges Sadoul da, **«Aynadaki Gibi»** ile Bergman'ın çok iyi ve verimli bir döneme girdiğini belirterek, sinema anlatımı ve oyuncu kullanmada az raslanır bir ustalığa eriştiğini yazıyordu. Nitekim filmin 1962'de «En iyi Yabancı Filim» Oskar'ını aldığı gibi Berlin Filim Festivalinden de eli boş dönmedi.

ve perdenin sonu: Sessizlik

Vakit öğle üzeri. Boş ve sanki gerçek değilmiş gibi görünen bir tren rayların üzerinde kayıp gitmektedir. Bir kompartı-

manda iki genç kadın ve bir oğlan çocuğu. İki genç kadın ve küçük çocuk hakkında henüz bildiğimiz hiç bir şey yoktur; iki genç kadın yalnızca bir görüntüdür. Görünen şey ayrıntılar ve bir de değişmeyen manzaradır. Kompartımanda ne bir değişiklik, ne bir hareket görülür. Bununla birlikte seyirci kendini ister istemez bu görüntünün büyüsüne kaptırıverir. Derken yavaş yavaş oyunun belirtileri sezilmeye başlar. Ama yine de sözü edilmeye değer bir eylem yoktur. Var olan hareketsizlik ve sessizliktir.

İki kadın kardeştir. Bilinmeyen yabancı bir ülkeyi hızla geçmektedirler. Yolculuğu yarıda bırakmak zorunda kalırlar ve tıpkı Alain Resnais'nin **«L'année dernière à Marienbad - Geçen Yıl Marienbad»**ında olduğu gibi eski biçimde ve ıssız bir otele yerleşirler. İki kızkardeş kapalı bir odada, her biri kendi yalnız dünyasına kapanık yaşamaktadır. Dış gerçek onları hiç etkilemez; çünkü geçerli olan tek gerçek kendilerinde, ruhlarındadır. Ne biri, ne öteki yalnızlığa dayanacak yaratılıştadır. İkisi de aralarında karşılıklı bir anlaşma yaratma, insancıl ilişkiler kurma gereğini duymaktadır. İki kadından biri, çaresiz bir hastalığa yakalanmıştır; aydın bir kişiye benzer, çeviriler yapar, konuşmalarından aydın bir kişi olduğu belli olur sonradan. Suçlu bir aşk beslediği kızkardeşine yaklaşmaya çalışır. Ama kardeşini hoşnut edemiyeceğini de bilmektedir. Bu güçsüzlüğünden ötürü büyük acı çeker. Kendini alkole vurması da dindiremez bu acıyı.

Öteki ise azgın, bir dişi, içgüdülerinin ve zevklerinin tutsağıdır. Kızkardeşinin açıktan açığa olmasa bile, sevici nitelikteki sapıkça yaklaşmaları kızdırır onu. Hatta ince yaradılıştaki hasta kızkardeşinin umutlarını büsbütün kırmak için ne gerekirse yapar. Her türlü zalimce davranışları bile seçmekten çekinmez.

Bu karmakarışık erotik ilişkiler girdabı içinde, birtakım şeyleri tamamıyle anlamasa bile, sezinleyen küçükbir oğlan çocuğu gezinir. O da çevresiyle ilişkiler kurmayı dener. Kendini yapayalnız, itilmiş bir insan olarak hissederse de, otelin ıssız koridorlarında kovboy oynayarak avunmaya çalışır. Filmin en çarpıcı kişisi de, bu hiç bir şeyden haberi yokmuş gibi gezinen, ama aslında duygularıyla bir şeyler yakalayabilen bu ço-

cuktur. Bergman henüz el bile değmemiş, kirletilmemiş, tertemiz bir ruh taşıyan bu insan varlığıyla, giriştiği olağanüstü denemeden başarıyla sıyrılır.

Bir öğle üzeri sessizliğinde başlayan film, yine trende bir öğlen üstü sessizliğinde sona erer. İki saate yaklaşan projeksiyon süresi içinde, sadece üç kişinin, bizim dünyamızda yaşayan üç kişinin fısıltılarını duyarız. Bergman kişilerinin serüvenini bize çarpıcı bir biçimde verir.

Bergman'ın OPUS I—II—III olarak nitelediği Oda Filimleri Üçlüsünün sonuncusu olan **«Sessizlik»**, üç filmin içinde en çok tartışılanı oldu. Filmi ahlâk dışı olmakla suçlayanlar, aslında birtakım şeyleri açıkça konuşmaktan kaçınanlardı. Bergman bu filminde ,insanın kafasında geçen şeyleri, ister Tanrı, ister aşk, isterse başka şeyler olsun, çağının insanına yaraşır bir serbestlik ve açık yüreklilikle veriyordu.

Filim Stockholm'da ilk gösterilişinde büyük bir ilgiyle karşılandı. «Dagensnyheter» gazetesinde Mauritz Edström, Bergman'ın bu filmiyle sanatının zirvesine ulaştığını yazarken, «L'Expressen» de de Lasse Bergström «Bergman bize çarpıcı, ama ölümün, aşkın ve kadın dünyasının katıksız bir tanımlaması olan başyapıtını verdi» diyordu. Genellikle Bergman'ın filmlerine karşı biraz sertliğiyle tanınmış sinema eleştirmeni Robin Hood bile, «Stockholm Tidningen»de, **«Sessizlik»** üzerine heyecanlı bir eleştiri yayınladı. Filmin başlangıcını «Bir görüntüler senfonisi» olarak niteleyen İsveç'in bu en tanınmış sinema yazarı daha da ileri giderek «Şimdiye dek asla **Sessizlik** gibi bir filim yapılmamıştır. Bergman, sinema krallığında tahtına yeniden oturdu» diye yazıyordu.

Gerçekten **«Sessizlik - Tystnaden»**, Bergman'ın düşüncelerini en etkili biçimde veren bir sinema çalışması olduğu gibi, oda filimleri türünün ve hattâ çağdaş sinemanın en güçlü yapıtlarından biri oldu.

Fadıl TAYLAN

Aynadaki Gibi

Türkçesi :
TEZER ÖZLÜ

AYNADAKİ GİBİ

(Sasom en Spegel)

Yapımevi	SVENSK FILMINDUSTRI, 1961
Yönetmen, senaryo	INGMAR BERGMAN
Yönetmen yardımcısı	LENN HJORTZBERG
Yapım yönetmeni	ALAN EKELUND
Görüntü yönetmeni	SVEN NYKVIST
Sanat yönetmeni	P. A. LUNDGREN
Müzik	JOHANN SEBASTIAN BACH (Viyolonsel Süit, No. 2 D Minor)
Çalan	ERLING BLÖNDAL BENGSTON
Ses	STIG FLODIN, STAFFAN DALIN, EVALD ANDERSSON
Kurgu	ULLA LUNDGREN

K ş l e r

Karin	HARRIET ANDERSSON
Martin	MAX VON SYDOW
David	GUNNAR BJÖRNSTRAND
Fredrik (Minus)	LARS PASSGARD
Uzunluk	90 dakika
İlk oynatım	Stokholm 16 Ekim 1961

- **1961 : A. B. D.'nde «Academy of Motion Picture Arts and Sciences»ın en iyi yabancı film Oscar'ı.**
- **1962 : Uluslararası Berlin Filim Şenliğinde «Uluslararası Katolik Sinema Ofisi»nin (OCIC) ödülü.**

I

Kıyının denize inen uzun kumsal burnunda yapayalnız durmaktadır ev. Hava şartları alabildiğine yıpratmıştır onu. İki katlı olan evin güneş almayan, rutubette kalan tahtaları koyu yeşil bir renge bürünmüştür. Arkası büyük, bakımsız bir bahçe. Bahçenin çevresini yer yer yüksek çitler yabancı bakışlardan korumakta.

Evde oturanlar var. İp üzerinde kurumaya bırakılmış çamaşırlar uçuşmakta. Ve esintinin yarı yarıya araladığı güneşlikler arkasındaki pencereler açık.

Soğumakta ve akşamın karanlığına bürünmekte olan denizden sesler ve gülüşmeler gelir. Sonra dalgalar arasında dört baş belirir. Dört kişi uzun alçak kıyıya çıkmaya çalışır. Uzun süre yüzmüş gibi derin solumaktadırlar. Gülerek, birbiri ardından yürüyerek doğrulurlar. Gün batışının ve denizin hareketli kızıllığında dört siyah gölge belirir. İki adam, bir delikanlı ve bir kadın, kışın buzların büyük bir kısmını alıp götürdüğü tahta köprüye tırmanırlar ve havlulara, bornuzlara sarınırlar.

Akşamın serin esintisi başlamıştır. Ama su onlara ılık ve hoş gelmektedir.

KARIN Baba, sen Martin'le ağı gereceksen, Minus'la ben bu arada akşam sütünü alalım.

MARTIN Bence bu akşam David'le Minus ağı gersinler. Ben de karımla birlikte bir gezinti yapabileyim.

DAVID : Karin'le ben ağı geremez miyiz? O zaman Minus'la Martin de süt almaya giderler.

MINUS : Ben ne süt almak istiyorum, ne de ağı germek. Ne yapacağıma kendim karar veririm.

KARIN : Hadi gel Minus. Biz ikimiz gidelim. Bugün hiç görmedik birbirimizi.

MARTIN Neden son söz hep kadınlarındır

DAVID Ben Karin'in dediklerini yapmaya kararlıyım. O zaman iyi geçiniyoruz ve en önemlisi de bu.

KARIN : Bunu hemen söyleseydin, bu kadar zaman kaybetmezdik baba.

Neşeli gülüşlerle evin yolunu tutarlar. Önde David, arkasında Fredrik (Minus), Karin ve en arkada Martin.
Minus pencereden tırmanıp, evin içine atlar. Karin mutfak yönünde kaybolur. David ile Martin pipolarını yakarlar. Gün batışını, seyre koyulurlar.

DAVID : Eve girip giyinelim mi, yoksa ağı hemen gerelim mi? Ne dersin?

MARTIN : Ya sen ne dersin?

DAVID Biraz serin olmayacak mı?

MARTIN : Öyle mi dersin?

DAVID : Benim bornuzum seninkinden daha ince.

MARTIN Sen üşüyorsan, o zaman....

DAVID : Ben? Üşümek mi? Yok canım! Sen üşüyor musun?

MARTIN : Ben! Serin olduğunu sen söyledin ya!

Ama bana kalırsa oldukça sert esiyor rüzgâr.

DAVID : Biraz da sert olalım. Erkeklik sağlıktan daha ön!emlidir.

MARTIN : Hemingway'in yaptığını biz de yapabiliriz! Hadi bakalım yürü!

Ağın kuruması için asıldığı ambara yürürlerken dostça gülüşürler.

Minus eski bir iş pantolunu ve çok büyük bir kazak giyer. Odasının aynası önünde saçlarını son modaya uyarak alnına doğru tarar. Sonra camdan atlayıp, dışarı çıkar.

Bağırarak Karin'e seslenir.

Bir karşılık alamayınca evin köşesini dönüp onun penceresi önünde durur. Bir kez daha bağırmak ister, ama düşünür.

Karin odasında çıplaktır. Bir havluyla saçlarını kurulamaktadır. Başı öne eğik, iki yana gidip gelmektedir vücudu. Birden karşısında Minus'u görür ve gülerek onun yüzüne havluyu fırlatır. Nemli bir karanlık bürür Minus'un yüzünü. Havluyu çekip, eline alır. Karin kendisine bakan erkek kardeşine aldırmadan giyinir. Islak saçlarına bir tarak takar. Dolaptan kalın örgü bir hırka çıkarır. Pencerenin altına inmiş, gül fidanının üzerinden atlamakta olan Minus'a el sallar. Mutfak kapısında buluşurlar. Süt kabı da orada durmaktadır. Karin kolunu kardeşinin arkasına dolar. Adanın diğer yönündeki çiftliğin yoluna koyulurlar. İlkin bahçeden geçerler. Sonra ormanda kaybolurlar.

Güneş kalın bir bulut tabakasının arkasında batmış, gece çökmeye başlamıştır. Doğuyu, denizin çok açıklarını bir yağmur tabakası bürümüştür. Sesleri duyulmayan şimşekler koyu mor ufukta ince çizgiler çizmektedir. Nemli hava artık beyazlığını kıyıya ve suya yansıtmakta-

dır. Akşam esintisi durur ve deniz kuşları susarlar ya da uzun dalgalar üzerine korkulu titreşen gölgelerini yansıtırlar.
David'le Martin ağı indirirler.

DAVID Sağnak boşanacak mı dersin?
MARTIN Bu gece değil.
DAVID Ama şu gerideki bulut tabakalarına baksana!
MARTIN Sağnaktan korkar mısın?
DAVID: Önüne geçilmez bir korkum vardır sağnaktan. Hele İsviçre'de... Dağlar arasında amma gök gürülder. Şeytan görsün
MARTIN: Ama bunun dışında hoşlandın oradan, değil mi?
DAVID: Evimi özledim. Ama romanımı tamamlamadan oradan ayrılmamaya söz verdim kendi kendime.
MARTIN: Öyleyse artık tamamladın romanını.
DAVID: Eh, oldukça.
MARTİN: Miğden de biraz düzeldi mi?
DAVID: Fena değil. İklim değişikliği etkisini göstermeden bana bir ilâç yazmalısın.
MARTIN: İstersen yarın eczaneye gideriz. Benim de alacaklarım var.

Kıyıya inerler. Martin ağı omzunda taşımaktadır. David kayıkhaneden kürekleri getirir.

MARTIN: Ha, sen benim son mektubumu aldın mı? Pazartesi günü atmıştım.
DAVID: O zaman Zürih'te Waldstein'lardaydım. Biliyorsun ya... Çok selâm söylediler.
MARTIN: O halde son mektubumu almadın.
DAVID: Çarşamba günü de doğru buraya geldim uçakla.
MARTIN: Öyleyse almadın mektubumu.
DAVID: Hayır, önemli miydi?
MARTIN: Karin'den söz etmiştim.

Sandalı boşaltmakta olan David doğrulur ve kuşkuyla Martin'e bakar. O ise hâlâ sırtında ağ ile köprünün üzerinde durmaktadır.

DAVID: Karin'den mi? Neden?

MARTIN: Bilmem. Sana yazmam gerektiğini düşünmüştüm. Bunun, çalışmalarını rahatsız edeceğini bilmeme rağmen.

Bu sözler oldukça alaylıdır. David sönmüş olan piposuyla uğraşır. Sonra onu bornuzunun cebine koyar. Sandalın ipini çözer.
Karin'le Minus karanlığa bürünmekte olan ormanda hızla yürümektedirler. Birden dururlar ve kulak kabartırlar.

KARIN: Pst! sus!

MINUS: Ne var?

KARIN: Guguk kuşu. İşitmedin mi?

MINUS: Hayır. Hayır.

KARIN: Şimdi de işitmiyor musun?

MINUS: Hani nerede?

KARIN: Burada!

MINUS: Hiç bir şey işitmiyorum.

KARIN: Kardeşçiğim kulaklarını acaba en son ne zaman yıkadı?

MINUS: Saçma! Sen çok fazla işitiyorsun.

KARIN: Tuhaf şey. Hastalığımdan bu yana çok hassaslaştı işitme duyum. Bu belki de elektrik şoklarının sonucu. Ne olduğunu ben kendim de bilmiyorum.

Yavaş, yavaş yollarına devam ederler.

KARIN: Dün babamı İsviçre'den döndüğünde nasıl buldun?

MINUS: Nasıl mı buldum?

KARIN: Ben onu çok karamsar gördüm.

MINUS: Tabii yolculuk epeyce yormuştur onu.

KARIN: Öyle.

MINUS: Pek de mutlu görünmüyordu.

KARIN: Marianne yazın buraya gelecek mi dersin?
MINUS: Öyle sanıyorum ki, aralarında her şey bitti. Martin buna benzer bir şeyler mırıldandı.
KARIN: Zavallı babam. O halde gene yalnız kaldı.
MINUS. Marianne'ı ben hiç sevmedim.
KARIN: Çok ince, ama tuhaf davranışları vardı. Babam da onun yanında iyice ufalıyordu. Babamın kitaplarına da burnunu sokuyordu.

Karin kolunu gene kardeşine dolar. Minus çok uzun boylu olduğu, acele ve sabırsız adımlarla yürüdüğü için, Karin'e güç gelir ona sarılmak.

MINUS: Babam bu eseriyle başarı kazanmalı. İyi eleştirmeler yayımlanmalı.
KARIN: Ama bütün eserleri çok okunuyor.
MINUS: Önemli olan bu değil. Eserlerinin satıp satmaması ona göre aynı şey. Biliyorsun onun dileği bir yazar olmak.
Karin durur. Minus'tan sıyrılır. Onun karşısına geçip, gözlerinin içine bakar. Bir şeyler öğrenmek istiyormuş gibidir. Güler sonra.

MINUS: Ne gülüyorsun?
KARIN: Bu kadar uzun boylu oluşuna tabii. Ve ciddiyetine. «Biliyorsun onun dileği bir yazar olmak». *(Güler.)* Böyle alıngan bir surat takınma. Seni severim küçük Minus. Boyunun bu kadar uzamış olması ne korkunç.
MINUS: Budalalaşma.
KARIN: Onbeş yaşında ve neredeyse üç metre boyundasın. Kız arkadaşın nerede?
MINUS: Benim yanımda görünmeği kim ister?

Karin gene güler ve onun koluna girer. Kardeşini kendisiyle birlikte sürüklerken yandan onun öfkeli, yumuşak yüzüne bakar.

KARIN: Güldüğüm için kızma.
MINUS: Benimle alay edilmesine dayanamam.
KARIN *(yumuşak bir tonda):* Özür dilerim.

MINUS: Özür dilemenin gereği yok. Benimle alay etmekte haklısın. Bunun bana zararı dokunmaz.

KARIN: Ben babamın bir yazar olduğuna inanıyorum.

MINUS: Hayır, kesinlikle hayır. Ve hiçbir zaman da olamıyacak. Oysa kendisi anlamıyor bunu.

Karin başını sallar, ama karşılık vermez. Adımlarını hızlandırırlar. Çevrelerindeki orman gittikçe daha kararmaktadır. Her hangi bir yerde, sonsuz uzakta gök gürler. Karin durur.

KARIN: Oh, Tanrım, Tanrım. Hayır.

MINUS: *(yavaşca):* Ne var?

KARIN: Hayır. Ah hiç bir şey.

MINUS: Emin misin?

KARIN: Hayır hiç bir şey. Korkma. Hiç bir şey yok. *(Susar.)* Gök gürültüsünü işitiyor musun?...

MINUS: Tabii.

(Not: *Birbirimize bakabiliriz. Tıpkı bir aynadaki gibi; ama o zaman tam yüz yüze durmamız gerekirdi.*)*

Karin parmaklarının ucunda yükselir ve kardeşinin kulağını öper. Sonra hızla yollarına koyulurlar.

Gün batışı. Martin burnun içindeki körfeze doğru kürek çekmekte. David öne eğilmiş oturmakta. Elinde balık ağı. Denizin açığında bir gemi düdük çalmakta.

MARTIN: Edgar güvendiğim tek ruh doktoru. Karin'e hep o baktı. Tanır mısın onu? *(David başını sallar.)* Karin bir ay önce eve gelmeden, Edgar'la durumu iyice görüştüm. Tam

* Not. Bergman tarafından senaryonun kenarına yazılmıştır.

olarak iyileşmesinin mümkün olacağını sanmıyor.

DAVID: Ya şimdi nasıl?

MARTIN: Geceleri biraz rahatsız uyuyor. Ayrıca işitme duyusu da öylesine hassaslaştı ki.

DAVID: Kendisi durumunu ne dereceye kadar biliyor?

MARTIN: Hastalığının tüm gerçeğini biliyor. Ama tam olarak iyileşemiyecek kadar hasta olduğunu bilmiyor.

DAVID: İyileşemiyecek kadar mı?

MARTIN: Edgar'ın tam olarak iyileşen hastaları olmuş. Daha henüz bir ümit var yani.

DAVID: Ya ikinizin arası nasıl?

MARTIN: Sağ ol.

DAVID: Bu tam yerinde bir karşılık.

MARTIN: Bununla gerçekten ilgilenip ilgilenmediğini bilmek isterim.

DAVID: Yerinde bir soru. *(Güler.)*

MARTIN: Günler alışılmış düzeninde sürüp gidiyor. Bütün ilkbahar süresince poliklinikte derslerimi verdim ve bir sürü öğrenciyi imtihan ettim. Biraz olsun hareket etme özgürlüğüne kavuşabilmek için, konuşma saatlerini bıraktım. Ama bunu sana yazmıştım bir kez.

Susar ve kürekleri tutan ellerine bakar

DAVID: Ya Minus nasıl?

MARTIN: Kendi işi kendine yeter.

Yeniden sessizlik. Denizin çok açıklarında bir gemi düdük çalar. Sessiz koyun dışında dalgalar uğuldar.

DAVID: İnsan ne söyliyeceğini bilemiyor.

MARTIN: Doğru. Karin'in hastalığına değin, mutluluksa adı, mutluyduk biz. Oysa ben onun korkunç durumunu sezer sezmez, ikimiz de yok olmanın eşiğine düştük.

DAVID: Mektuplarında böyle bir şeye değinmiştin.

MARTIN: Ama bütünüyle değil. Romanına çalıştığın için rahatsız etmek istemedim seni.

DAVID: *(susar, uzaklara bakar)*: Evet. Evet.

MARTIN: Onu sevdiğimi, ne olursa olsun, kendimi sıyıramıyacak kadar ona bağlı olduğumu biliyorum. Ben onun yaşamının tek dinlendirici köşesi oldum. Belki de sığınabileceği tek kişi.

DAVID: Anlıyorum.

MARTIN: Hastalığından onu koruyan tek kişinin ben olduğunu söylüyor. Belki de haklı.

(Sessizlik)

DAVID: Böyle olduğunu düşünebilirim.

MARTIN: Ağı gerelim mi?

DAVID: Ben de tam bunu söyliyecektim.

David balık ağını derin siyah suya bırakmaya koyulur. Bu arada Martin ağın batışını kollıyarak kürek çekmektedir. Ara sıra ırak gök gürültüleri denizin üzerinden gelip geçer.

Deniz fenerinin ışığı daha beyazlaşmış, daha aydınlanmıştır. Karin'le Minus çiftlikten ayrılmaktadırlar. Alacakaranlık olan gökyüzünde yapının duvarı simsiyah yükselmektedir. Ufukta soluk bir ayışığı durmaktadır. Kuzeydeki bulutlar yavaş, yavaş doğuya yönelmektedir.

Minus süt kabını taşır. Karin bir dal koparmış, onunla sivrisinekleri kovalamaktadır. Uzaklardan, tarlalarda gece kırlangıçları duyulur. Tarlalar sessiz uzanmakta ve nemli sis havasını solumaktadır. Bulutlu bir gece. Gene de aydınlık biraz. Orman yaşam dolu.

Yolu dönüp, kıyıya doğru yönelirler. Kumsalda, kesilmiş ölü ağaç kütükleri simsiyah durmaktadır.

Minus güçlükle solur. Solgun yüzünü Karin'e çevirir ve ardından boylu boyunca yere uzanır. Parmağını ısırır.

KARIN: Neyin var?

Minus karşılık vermez.

KARIN: Neyin var Minus?

Onun yanına oturur ve sabırla yatışmasını bekler.

MINUS: İçimi bir şey öylesine kemiriyor, öylesine parçalıyor ki, haykırabilirim.

KARIN: Nedir bu?

MINUS: Seni çıplak görmüş olmam. Kandan bir sis gibi. Buna karşı duracak gücüm yok. Öyle gülünç ki.

Minus yapmacıktan güler. Biraz yatışır. Sesi heyecanlıdır.

MINUS: Evimizin duvarları öylesine ince ki, geceleri senin Martin'le sevişmeni duyuyorum. Çılgına dönüyorum. Başka bir yerde yapamaz mısınız bunu?

Karin susar.

MINUS: Biraz dikkatli ol! Benden uzak dur. Bundan böyle, her zaman yaptığın gibi sarılma bana, öpme beni. Yarı çıplak güneşlenme; seni görünce fena oluyorum.

KARIN: Ama Minus!

MINUS *(öfkeli)*: Ne demek istediğimi çok iyi biliyorsun. Kadınlar gerçekten birer şeytan. Kokuları, davranışları, karınlarını çıkarışları, saçlarını tarayışları ve konuşmaları. İnsan bütün bunların önünde büzülüp kalmış bir tavşan gibi görüyor kendisini.

KARIN: Zavallı.

MINUS: Haklısın, sağ ol! Acımak. Gerektiği zaman ben kendi kendime acıyabilirim.

Alnını kumlara sokar. Omuzlarını kaldırır. Yanakları ve kulaklarını elleriyle gizler. Karin

onun yanına sokulur. Burun buruna girerler. Uzun süre onu yatıştırmaya çalışır. Çok alçak sesle ve yumuşak bir tonda konuşur. Fısıltıları anlaşılmaz. Bir süre sonra doğrulur. Aralarındaki gerilim yatışmaya başlar.

MINUS: N'olur, Martin'le babama bir şey söyleme.
KARIN: Ah, amma budalaca konuşuyorsun.
MINUS: Şuraya bak, sütü de dökmüşüm.

Kaygıyla kumlar üzerinde eğik duran süt kabına bakar. Karin kabı yerden alarak doğrulur.

KARIN: Hadi gel, Minus.
MINUS: Bir kez babamla konuşabilseydim. Oysa o yalnız kendi sorunları içine gömülmüş. *(Susar)* O da.

Karin karşılık vermez. Kendi düşüncelerine dalmış, devam eder yoluna.
Bahçe henüz ılıktır. Deniz üzerinden gelen esintiyi ev kesmektedir. Duvarlar güneş sıcaklığını yansıtmaktadır. David'le Martin akşam sofrasını bir ağacın altına kurmuşlar, dallara da birkaç lamba asmışlardır. Bu ara Martin elini keser. Parmağını ağzına sokar, geri çıkarır, akmakta olan kan damlasına bakar.

MARTIN: İnsanın parmağını kesmesinden daha iğrenç bir şey düşünemem.
DAVID: Üzerine bir plaster yapıştır.

Ormandan doğru Karin'le Minus gelirler.

MINUS : Merhaba. Ne yapıyorsunuz öyle?
MARTIN Merhaba.
DAVID: Martin parmağını kesti.
KARIN: Uzat bakayım.

Martin parmağını uzatır. Karin kanı emer, parmağa bir kez daha bakar.. Gene emer. Biraz başı döner.

KARIN: Derin kesmişin galiba. Üzerine bir plaster yapıştıralım mı?

MARTIN: Bir parmak için bu kadar uğraşmak.

DAVID: Akşam kızıllığı, ay ışığı ve lambalar güzel değil mi?

MINUS: Ben hemen şu sütü kilere indireyim.

Bu ara David içinden nefis kokulu dumanlar çıkan bir tencere getirir. Kapağı kaldırınca, herkes şaşırır.

KARIN: Sen eşsiz bir ahçısın baba.

MARTIN: Nefis kokuyor.

MINUS *(kilerden bağırır)*: Beni bekleyin!

Minus hemen gelir, diğerlerine karışır. Yemeğin kokusunu derince içine çeker, memnunluğunu belirterek karnını okşar.

MINUS: Baba, sen roman yerine neden yemek kitabı yazmıyorsun?

Hepsi neşeli, neşeli gülüşerek masaya otururlar. David yemeği tabaklara koyar. Martin de bardaklara bira doldurur. Karin ekmeği keserken Minus da patatesleri dağıtır.

MARTIN: Şerefe! Eve hoş geldin!

Bardakları tokuşturur, içerler.

DAVID: Bu anı nasıl özlediğimi bilemezsiniz.

MINUS: Nasıl olur?

DAVID: Her an evi özledim.

MINUS: Bizi mi?

DAVID: Evet, seni bile.

MINUS: Artık burada mı kalacaksın?

DAVID: Ne olursa olsun, bir ay buradayım.

KARIN: Ne? Bir ay sonra gidecek misin?

DAVID: Bunu size yazmalıydım önceden. Bir gezinin yöneticisi olarak Yugoslavya'ya gidiyorum. Bu bir

KARIN: Gezi yönetmek, bu da nereden çıktı?

DAVID: Çok önemli bir teklif. Bir kültür kurulu ile ilgili. Biliyorsun ben o ülkeyi tanırım, o halde niçin olmasın?

MINUS: Ya kitabın?

DAVID: O zamana değin biter. Yayıneviyle görüştüm. Yazdıklarımı önümüzdeki hafta için göndereceğim.

MARTIN: Ne kadar sürecek yolculuk?

DAVID: Kesin olarak bilmiyorum. Belki diğerleri döndükten sonra ben bir süre daha Dubrovnik'te kalırım.

Kısa bir süre sessizlik olur. David hepsinin yüzlerine bakar, sonra güler.

DAVID: Kendimi çok suçlu görüyorum.

MINUS: İsviçre'den döndükten sonra burada kalacağına söz vermiştin bize.

DAVID: Böyle bir şey konuşmuş olduğumuzu biraz hatırlıyorum, ama söz vermiş olduğumu...

MINUS: Söz vermiştin baba.

DAVID: Ne kötü.

MINUS: Doğru, gerçekten kötü.

Yeniden sessizlik. Karin birden eğilip, David'in elini okşar.

KARIN: Bu gece neşeli olacaktık hani, neredeyse ağlamak üzereyiz!

David şaşkınlıkla güler ve çekingenlikle kızının elini öper.

DAVID: Sizlere İsviçre'den hediyeler getirdim.

Masanın altından üç paket çıkarır. Herkes kendisine düşeni açmaya koyulur. David yardım arıyormuş gibi çevresine bakınır, sonra ayağa kalkar.

DAVID : Özür dilerim, tütünümü getirmeliyim.

Minus paketinden çıkan saati elinde tutar. Karin'in hediyesi, güzel fakat çok dar bir çift deri eldivendir. Martin'inki ise traş makinesi. David biraz uzaklaşır uzaklaşmaz Minus başlar.

MINUS: Babamın bize hediye getirmeyi ancak Stockholm'da akıl ettiğine bahse girerim.

KARIN: Ne olursa olsun, gene de güzel bir davranış.

MINUS: Parasını verseydi daha iyi olurdu.

Davit odasına koşar. Kapıyı kapatır. Soluğu kesilmiş, odanın ortasında duraklar. Bir şey arıyormuş gibi çevresine bakınır. Dolaşır. Odadaki birtakım şeylere dokunur. Sessizce iç çeker. Derin solur. Ağlamaya başlar. Yumruğu ile masaya vurur. Kendisine gelmeye çalışır. Sonunda yatışır. Tütününü arar, bulur. Burnunu siler, gözlerini kurular.

Masaya geri döndüğünde hepsi teker teker hediyelere teşekkür ederler. David oturur. Piposunu doldurur, tütünü Martin'in önüne iter ve şaşkınlıkla güler.

KARIN: Bizim de sana bir sürprimiz var.

DAVID: Böyle bir şey düşünmüş olmanız çok sevindirici.

MINUS: Ama gözlerini kapayıp, seni bahçedeki küçük eve götürmemiz gerekiyor.

KARIN: Biz izin vermeden de açamazsın gözlerini.

David gülerek gözlerini bağlatır. Kendisinde bir hafiflik duymaktadır. David'i bahçenin en bakımsız köşelerinden geçirerek, tüm çöküntünün ortasında duran eski ve ufak bir evin önüne getirirler. Minus burada bazı tahta parçalarından basit bir sahne yapmıştır. Sahnenin bir kenarı bir paravana, öbür tarafı ise kurtların delik deşik ettiği bir armut ağacıdır. Evin küçük

kapısı sonuna kadar açıktır. İçeride, karanlıkta üç mum ışıldamaktadır. Sahneyi üç gaz lambası aydınlatmakta, bunlar aynı zamanda sahne önünü belirtmekteydiler. Geride ağaç yaprakları yığınının yeşili koyulaşmakta, bazı aralıklardan gün batışının geride bıraktığı gökyüzü ve deniz görünmektedir.
Martin elinde gitarla armut ağacının altında durur ve gitarın akordunu yapar.
Minus üzerinde koyu renk bir paltoyla belirir. Kurumla çenesini boyamış, bir sakal yapmıştır. Yanında tahta kılıncı asılıdır. Evin karanlığından yemek çanının on iki kez vuruşu duyulur. Martin David'e doğru, değişik bir tonda anlatıcı yerine konuşur.

MARTIN: Oyunumuzun adı: «Sanatçı Hayaleti» ya da «Görüntüler Mezarı». Bu oyun halkı eğlendirmek için yazılmamıştır. Yazarlar ve ozanlar için bir ibrettir. Artık başlayabilir.

Minus hareketsiz duruşundan sıyrılır ve sahnenin önüne gelir.

MINUS: Kutsal Therese'in kilisesinin çanı on ikiyi vurdu. Gece sessiz ve yıldızsız. Burada onunla, sevgilimle karşılaşacağım. Burada, bu ölümün boşluğuna akan mezarın yanında.

Gitarın sesi yeniden duyulur. Küçük evin ışığı bir esintiyle sallanır. Sonra yeniden hareketsiz ışıldamaya devam eder.

MINUS: İçeride birisi hareket etti. Bu belki de o. Saklanayım da ürkmesin.

Paravanının arkasına geçer. Martin gitarını yeniden çalar, bu kez ürpertici ve yakınan bir ses duyulur. Karin açık kapıda görünür, bir kez geri döner, sonra sahneye çıkar.

Saçlarını toplamış, başına gümüş yaldızlı kâğıttan bir taç takmıştır. Büyük bir siyah şala bürünmüştür. Çok soluktur yüzü. Gözlerinin çevresine siyah halkalar çizmiştir. Elinde bir dal tutmaktadır. Ağır, ağır sahnenin önüne gelir. Birden duraklar. Minus perdenin arkasında görünür.

MINUS: Kimsin sen?

KARIN: Ben Kastilia Prensesiyim, on üç yaşımdayken loğusa yatağında öldüm. Yaşıtım ve oyun arkadaşım olan sevgili kocam, artık başka kadınlarla birlikte.

MINUS: Ama yas tutmuştu senin için?

KARIN: Avunamıyordu. Her sabah mezarımın başına gelir, bütün gün ağlardı. Akşamları onu şatoya taşımak zorunda kalırlardı. Ama günün birinde gelmeyiverdi. Bir hizmetçi onu öyle bir avutmuş ki, uyuyakalmış. Ondan sonra günde ancak bir kez yas tutmaya başladı, şimdi

de her iki haftada bir, pazar günleri saygı ziyaretleri yapıyor. Gözleri kupkuru, düşüncesi de bambaşka bir yerde.

MINUS: Seni seviyorum Prenses!

KARIN: Gösterdiğin içtenliğe teşekkür ederim. Ama kimsin sen? Ölü olmama rağmen, ilk karşıma çıkan iyi insanla konuşamıyacağımı anlarsın.

MINUS: Korkmayın, güzel bayan. Ben kendi ülkemin kralıyım. Bu ülke çok büyük değil, ama çok yoksul. Bir sanatçıyım ben.

KARIN: Sanatçı mı?

MINUS: Evet, Prenses, sanatçıların en iyisiyim ben. Şiirsiz bir ozan, resimsiz bir ressam, hiç bir tonu bir araya getirmemiş bir besteci, rolsüz bir oyuncu. Bitmiş yapıtları küçümserim; basit çabaların bayağı sonuçlarıdır. Benim yapıtım hayatımdır ve bu, sana olan sevgimle kutsallaşacak, Prenses.

KARIN: Bunların hepsi güzel, ama inandırıcı değil.

MINUS: Yalvarırım, istersen bir kez dene beni.

Karin üzüntülü güler, diz çökmüş olan Minus'a doğru döner. Martin üç duygusuz nota çalar. Karin sanatçının önünde diz çöker.

KARIN: İyi dinle. Biraz sonra seni yalnız bırakacağım. Klisenin saatı ikiyi vurunca, mezara inip orada ışıldayan üç mumu söndürürsün. Aynı anda kapı bir daha açılmamak üzere kapanır ve sen benim ardımdan ölüme gelirsin. Bundan sonra da ne olacağı gizlidir, ama tüm sonsuzlukların sonsuzluğuna değin seninle birlikte kalacağıma söz veririm.

MINUS: Bu istediğiniz çok ufak bir şey Prenses. Gerçek bir sanatçı için yaşamanın ne anlamı var ki?

Karin ellerini onun yüzüne doğru kaldırır, uzun süre ona bakar, birden sıkıntılı ve hüzünlü konuşur.

KARIN: O zaman yapıtını tamamlar, sevgisini yüceltirsin, o zaman yaşamını da yüceltir, küçük inançlı insanlara gerçek bir sanatçının neler yapabileceğini gösterirsin. Hoşça kal, arkadaşım. Beni yanıltma.

Martin sıkıntılı bir melodi çalar. Karin yavaşça bahçenin karanlığında kaybolur.

MINUS: En yüce anla karşı karşıyayım. Heyecandan titriyorum. Her şeyi unutmalıyım ve yalnız ölüm sevmeli beni.

Karanlıkta yemek çanı iki kez donuk donuk vurur.

MINUS: Tabii, gidiyorum. Hiç bir şey önüme geçmemeli.

Kapıya yönelir, birden adımları duraklar. Başını tutar.

KARIN *(içeriden):* Bekliyorum.

MINUS: Tanrının kutsal anası! Başımın içinde böylesine vuran ne? Nedir bu başımı sıkıştıran ve tüm vücudumu bürüyen?

KARIN *(biraz önceki gibi):* Bekliyorum.

MINUS: Şeytan çarpsın! Ne yapıyorum ben? Yaşamamı kurban etmek mi? Ne için? Sonsuzluk için! Tamamlanmış bir yapıt için mi? Sevgi için mi? Çıldırdım mı?

KARIN: Bekliyorum.

MINUS: Sanatçı! Kendimi kurban edişimi kim görüyor? Ölüm. Sevgimin büyüklüğünü kim ölçüyor? Yalnız bir hayalet. Bana teşekkür eden kim? Sonsuzluk.

KARIN *(üzgün):* Bekliyorum!

MINUS: Dizlerim kötürüm gibi çözüldü. Bütün vücudum titriyor, ayrıca miğdem de fenalaştı, sonsuzluğa giremem ki böyle bir...

KARIN *(üzgün):* Daha fazla bekliyemem.

Evin kapıları gürültüyle kapanır. İçerideki ışık söner. Sessizlik. Minus omuzlarını sallar.

MINUS: Tabiî Prensesle olan raslantım üzerine bir şiir yazabilirdim, ya da bir resim yapabilir, bir opera besteliyebilirdim... Ama sonu daha yiğitçe olmalı. Örneğin: Unutulmuşluğa gidiyorum, yalnız ölüm sevmeli beni... hım, bu hiç de fena değil!

Minus parmağını burnuna götürür, Karin bir yerde horoz gibi öter.

MINUS: Gün doğuşunu belirten ilk horoz sesleri. *(Esner):* Eve gidip bunun üzerine bir kez daha uyayacağım. Çok ihtiyacım var buna.

Minus esniyerek uzaklaşır. Çalılar arasında horoz bir kez daha öter.

MINUS *(perde arkasında):* İşte hepsi bu kadar.

David alkışlamak zorunda sayar kendisini. Martin de tüm gücüyle ona katılır. Karin sahneye çıkar ve oyuncular gibi eğilir.

DAVID *(bağırır):* Yazar! Yazar!

Karin bir yazar gibi ezilip büzülen Minus'u öne çeker. Minus aynı zamanda kendisinden emin bir tavırla gülümsemektedir.
David oturduğu yerden kalkıp sanatçıların ellerini sıkar. Martin gaz lambalarının ikisini, Karin de birini alır. Konuşarak eve doğru yürürler.

KARIN: Herkes yardım ederse, sofrayı toplayıp, bulaşıkları yıkamak daha kolay olur.
DAVID: Bu işleri bana bırakın, çünkü daha uzun süre uyuyamam ben.
MARTIN: Böyle şey olmaz.

DAVID: Böyle bir işle bir saat uğraşmam gerçekten iyi olur. Buna izin vermekle beni çok sevindirirsiniz.

KARIN *(güler):* O halde bize evet demek düşer.

Birbirlerine iyi geceler dilerken, Minus'un oyununu bir kez daha överler. Martin gaz lambalarıyla eve girer.

DAVID: Ortalık nasıl sakinleşti, hissediyor musun? Yarın güzel olacak hava.

MINUS: Fırtına durdu.

KARIN: Ben de bunu söyleyip duruyorum.

MARTIN *(dışarı bakar):* Pencereyi kim açtı? Bütün odaya sivrisinek dolmuş. Çok güzel bir gece geçireceğiz!

MINUS: Bir iki sivrisineğin bir zararı olmaz.

KARIN: İyi geceler, baba.

DAVID: İyi geceler.

MINUS: Hepinize iyi geceler.

Sessiz ve durgundur gece. Kısa bir süre daha aralarında konuşurlar. David masanın kenarına oturmuş, pipo içmektedir. Martin'le Karin'in gece hazırlıklarını seyreder.
Minus holün öbür ucundaki odasında ışığı açmış, yırtık bir gölgeliği indirmektedir. David derin bir soluk alıp, bulaşıkları toplamağa koyulur.

Martin yukarıda yatağındadır. Üstündeki pijama eski, soluk, buruşuktur ve bir düğmesi de kopuktur. Gözlüğünü alnına kaldırmış, sol elinin tırnaklarını kesmeye çalışmaktadır. Güçlük çektiği bellidir. Karin elinde birtakım giysiler tutmakta, odada biraz gürültü çıkartmaktadır. Martin arasıra ona yöneltir bakışlarını.

MARTIN: Bana biraz yardım edebilir misin?

Karin yatağa gelir ve kenarına oturur. Martin'in elini tutup, tırnaklarını seyreder.

KARIN: Bahçede çalıştığın zaman nasıl da kir doluyor içleri. Kolay kolay da çıkmıyor.

Karin lambaya yüzü dönük oturmakta, sandallarının içinde ayak parmaklarını oynatmaktadır. Martin onun sırtını öper ve esner.

KARIN: Güzel parmakların var. Çok yumuşak ve kendi halinde hepsi. Küçük parmağın çocuksu, yalnız başparmağının saygısızca bir duruşu var.

MARTIN: Üzgün müsün, Karin?

KARIN: Hayır, aslında üzgün değilim.

MARTIN: Ne düşünüyorsun?

KARIN: Zaman zaman öylesine güçsüz oluyor ki insan. Hayır, ne olduğunu ben de tam olarak bilmiyorum. *(Martin ona bakar.)* Yırtıcı hayvanlar arasına bırakılmış çocuklar gibi geceleyin. Baykuşlar birbirinin önünden uçup gidiyorlar ve onlara sarı gözlerle bakıyorlar. Hantal yürüyüşler, hışırdayışlar, mırıldayışlar, mırıldanışlar ve solumalar. Birini koklaya, koklaya bulan nemli ağız ve burunları hayvanların. Ve kurtların dişleri.

MARTIN: Orada da biz birbirimiziniz. Sen ve ben.

KARIN: Ama sen de öyle korkulu duruyorsun ki, bilemiyorum.....

MARTIN *(güler):* Hayır, hiç korkum yok.

KARIN: Sen kurtlar olmadığını söylüyorsun, zaten görünmüyorlar da, baykuşlar da yok. Hiçbir ses duymuyorum. Kurtlardan söz etmem benim kendi kuruntum.

MARTIN: Bana güvenmelisin, Karin'ciğim, küçüğüm.

Kollarını Karin'in sırtına dolar, yüzünü kendisine çevirir ve bakışlarını yakalamaya çalışır. Karin ilkin dinlemek ister onu, ama sonra uzun ve alaylı, alaylı süzer.

KARIN: Küçüğüm. Hep böyle diyorsun bana. Küçüğüm. Ben küçük müyüm dediğin gibi, yoksa hastalık mı beni bir çocuk haline getirdi? Garipleştiğimi sanıyor musun?

MARTIN: Gerçeği söylediğime inanıyor musun?

KARIN: Bilmiyorum.

Karin biraz yatışır ve bakışlarını ondan ayırır. Martin gözlüğünü alnından indirir, Karin'den makası alıp, sol elinin tırnaklarını kesmeye devam eder.

MARTIN: Seni sevdiğime inanıyor musun?

KARIN *(başını öne eğer):* İnanıyorum tabii.

MARTIN: Yetmez mi bu?

KARIN: Yeter tabii. Tabii yeter.

Karin birden çok üzülmüştür. Martin ne yapacağını şaşırmış, işaret parmağındaki plasteri çeker.

KARIN: Bırak dursun, yoksa yeniden kanamaya başlar.

MARTIN: Geçti artık.

Karin yeniden gelişigüzel ve tedirgin odada dolaşmaya başlar.

KARIN: Yarın çamaşır yıkamalıyım.

MARTIN: Gel yat, Karin.

KARIN: Minus'un oyununu kendisine hakaret sandığını farkettin mi babamın? Çok alındı, ama göstermemeye çalıştı.

MARTIN: Sana öyle mi geldi?

KARIN *(başını öne eğer):* Ve Minus da tabii çok üzüldü buna.

Bu ara Karin de artık yatağa girmiştir. Martin'e sokulur, başını onun omzuna koyar. Martin de onun kolunu ve sırtını okşar.

KARIN: Lambayı söndüreyim mi?

Martin bir an ondan sıyrılır, bir şey düşünür, gene ona sokulur ve onu yavaşça öper.

KARIN *(yumuşak bir sesle):* Seni üzdümse affet.
MARTIN: Sevgili küçüğüm.
KARIN: Affet beni.
MARTIN: Sevgilim, benim sevgili kızım, sevgili yavrucuğum. Seni seviyorum. Sen üzemezsin beni.
KARIN *(fısıldar):* Ne kadar iyisin sen, ben de ne kadar kötüyüm.

Martin gaz lambasını söndürür. Işık gittikçe zayıflar, lamba söner. Uzaktan denizin dalgalarının hışıltısı gelmektedir, ama iyice işitilir. Dışarıda, meşe ağacında bir kuş ötmeye başlamıştır.

Minus rahatsız bir şekilde yatağında dönüp durmaktadır. Battaniyeyi iter, yastığı yere fırlatır. Kalkar, gene yatar, gözlerini yumar, çarşafı üzerine çeker... Ama hepsi boşuna. Yırtık gölgelik hışırdamakta ve arasıra yatak odasından sesler gelmektedir.
Sonunda çarşafı fırlatıp atar, ayakkabılarını giyer, kazağını da sırtına geçirip, pencereden dışarı fırlar.
Deniz kıyısındaki barakaya koşup, bir süre içeride, karanlıkta aranır. Sonra torba şeklindeki yatağı ile dışarı çıkar ve onu iskelenin çok açığına serer. Birden, köşeyi dönmekte olan David'le karşılaşır.

DAVID: Hava çok mu sıcak geldi?
MINUS: Açıkta daha rahat uyunuyor.

Minus yatağının içine girer. David köprünün bitimindeki suya bakmaktadır.

DAVID: Minus!
MINUS: Ne var baba?
DAVID: Beni küçümsüyor musun?
MINUS: Hayır, nereden çıkardın bunu?
DAVID: Bana öyle geliyor.
MINUS: Birisi bir kez...
DAVID: Ne?
MINUS: Hiç bir şey. Bu gece daha çalışacak mısın?
DAVID *(başını öne eğer):* Çok güç uyuyabiliyorum.
MINUS: Hım, evet.
DAVID: İyi geceler Minus, iyi uykular.

David oğlunu selâmlar ve yavaş adımlarla eve doğru yönelir. Minus onun arkasından bakar. Çalışma odasındaki gaz lambası yanar.
Tam gün doğuşundan önceki sessiz ve ıslak bekleyiştir bu. Deniz hareketsiz durmaktadır, gökyüzü ağır yağmur bulutlarıyla doludur. Doğuda kankırmızı bir aydınlık belirmiştir.

Kocasının yanında rahatsız uyumuş olan Karin, birdenbire uyanır ve sanki birisi onu çağırmış gibi kulak kabartır. Yatakta doğrulur, çevresine bakınır. Oda artık aydınlanmıştır, pencerenin ince perdeleri açıktır. Martin uyumaktadır. Karin'e sırtını döner. Büzülmüş bir şekilde, dizleri yukarı çekik, yatmaktadır. Bir eli yanağının altındadır.
Uykuda yüzü çocuksu, biraz da safçadır. Yarı açık ağzından, hemen hemen işitilmeyecek yavaşlıkta solumaktadır.
Karin kendisini uyandırmış olan sesi dinler, ama artık duyulmaz olmuştur ses. Dışarıdan, sabah griliğine bürünmüş olan denizden doğru bir kuşun aç çığlığını duyar. Kol saati üç onbeşi göstermektedir. Yüreği düzensiz bir şekilde çarpmaktadır. Eski ev uykuda yavaşça hareket ediyormuş gibi gıcırdamakta ve çatırdamaktadır.

Karin bir bardak su içtikten sonra, sırtüstü yatıp gözlerini tavana diker. Eli kararsızlıkla kocasına dokunur ve onun sırtında durur.
Ama yatışması imkânsızdır. Doğrulur, iki elini saçlarında gezdirir, yataktan kalkar.
Sırtına soluk bir bornuz geçirir, terliklerini giyer ve sessizce odadan çıkar.
Penceresi bahçeye bakan merdivenler henüz alacakaranlıktır. Büyük, ayaklı saat düşünceli bir şekilde duvara yaslanmış; demir soba paslanmış, bir kendine acıma içinde yüz çevirmiş, şekilsiz, hantal bir duvar sediri, üzerine sızan ışık boyunca uzanmakta. Burası soğuktur. Eski tahtalardan ve ölmekte olan evden çıkan küf kokusu tüm odayı bürümüştür.
Merdivenler her adımda sallanmakta, kırmızı boyalı, oymalı parmaklıklar hafifçe oynamaktadır.
Üst katta bir zamanlar oturma odası olarak kullanılmış bir oda. Tuhaf şekilli mobilyalar henüz beyaz kılıfları ardında uyumaktalar. Üzerlerine kar yağmış gibi. Bu eşyalar çok uzun süre önce ölmüş, ilk çağ hayvanları etkisi uyandırmaktalar. Buradaki odaların hiç birinde yaşanmıyor. Hepsi çökmüş veya da bakımsızlıktan harap olmuşlar. Tavanda garip bir leke, bilinmeyen denizlerin haritası gibi. Yerdeki muşamba büyük yaralar halinde açılmış, çürümüş tahta kaplamalar çökmüş ya da yer yer ayrılmış tabanda ve duvarda boşluklar meydana getiriyorlar. Güneşten solmuş olan duvar kâğıtlarında nem de iz bırakmış. Üzerlerinde yer yer kabarıklar belirmiş. Bazı noktalarda tümüyle çözülmüş olan kâğıtlar yere sarkmakta. Karin kuşkuyla duraklar, sonra gündoğumu yönündeki odaya girer. Ardından kapıyı kapamaya çalışır. Ama pervaz kopmuş, kilit de işlememektedir.

Eski bir sandalye ve ufak bir çocuk masasından başka eşya yoktur odada. Bir zamanlar geniş, beyaz boyalı döşemelerle kaplı olan taban, şimdi yer yer boştur ve kaplamalar duvara dayanmış durmaktadır. İlk göze çarpan şey duvarın kâğıt kaplamasıdır: Yeşil renkte olan bu duvar kâğıtları çeşitli tonda renkler ve gölgelerle bir ağacın yapraklarını göstermektedir. Bazı kısımlarda renk tümüyle solmuş, şekiller silik ve soluk bir grilik almıştır. Ama köşede ve resimlerin altında kalmış olan yeşil henüz koyudur. Pencerenin sağındaki duvarda dar bir kapı vardır. Kapının üzerinde nem, sıva çatlamasına benzer bir leke bırakmıştır. Burada bir aydede yüzü boş gözlerle, açık ağızla ve büyük bir patates burnuyla durmakta. Pencerenin solunda yaprak desenli kaplamanın bir parçası yırtılmış ve soluk altın uçlu, düz kahverengi bir görünüş almış.

Karin odanın ortasında taş kesilmiş gibi durmuş, sanki birisinin kendisine seslenmesini bekliyormuş gibi kulak kabartmış. Bornuzunun kemerini çözmüş, eli hareketsiz durmakta, başı yana çevrili, bakışları sağ duvara takılıp kalmıştır.

Birdenbire kâğıt kaplamanın üzerindeki ağır yapraklarda ufak kıvılcımlar belirir, denizden doğru bir fırtına kopmuştur. Ev eski direkli bir gemi gibi sallanır. Gri bulutlar arasından güneş ışığı sızar ve ufak kırmızı ışınlar kâğıt kaplamanın yapraklarına vurur.

Karin derin derin solur. Kafasında baskı altında kalmış şarkı veya çığlık gibi bir ses belirir. Yüzünde bir bunaltı, bir karamsarlık vardır. Gözleri anlamsızlaşır ve parlar.

Sonra yana açılmış bacaklarıyla dizleri üzerine düşer.

David yazmakta olduğu romanı üzerinde çalışmış, arasıra odada dolaşmış, denize bakan pencereyi sonuna kadar açmış, uzun süre orada durmuş ve gün doğuşunun gerçek olmayan yüzüşünü seyretmiştir. Durmaksızın pipo içmiştir, gözleri yanmaktadır, sinirleri son derece gergindir. Hafif bir kırıklığa karşı koymaya çalışmaktadır. Masanın üzerinde daktilo ile yazılmış, bazı bölümleri kırmızı mürekkeple düzeltilmiş, değiştirilmiş ya da uzatılmış kağıt yığını durmaktadır. Odası basit döşenmiştir. Dar bir yatak, bir kitaplık, bir paravana arkasında yıkanmak için su kapları, bir salıncaklı koltuk, birkaç kaba sandalye.

Başını pencereye dayayıp, nabzını ölçer. Ateşi vardır. İlâç alsa, iyi gelir belki. Masanın üzerinde ilâç kutularını arar.

Sabahın soğuğunda yatağının kenarına oturur ilâçları yutmaya çalışır. Doğmakta olan güneşin ışınları büyük yağmur bulutları ardında kalmış, deniz yüzünden silinmiştir. Ve odaya vuran alacakaranlık her şeyi daha belirli kılmıştır.

David elini göğsüne götürüp, derin ve güçlükle solur. Sonra doğrulup, masaya, kâğıt yığınının başına gider.

DAVID *(okur):* Kız ona doğru yürür, beklemekten soluğu tıkanmış, rüzgârdan yüzü kızarmıştır... *(İçini çeker.)* Tanrım! Tanrım!

Gözlüğünü alnına kaldırıp, yüzünü eliyle örter, ama kısa bir süre sonra gene çalışmasının başına döner.

DAVID *(okur):* Kız ona doğru yürür, beklemekten soluğu tıkanmış...

Cümlenin öbür kısmını çizer ve yazdığı eserine bakar. Sonra geri kalanları da çizer.

DAVID: Ona doğru koşar; yüzüne sert bir esinti çarpmaktadır...

Başını sallıyarak kâğıtlara eğilir ve kırmızı mürekkeple şu kelimelerin altını çizer: «Ona doğru koşar.» Sonra gene derin bir soluk alır; yazmış olduklarının üzerine kalın, kırmızı bir çizgi çeker ve kararlı bir davranışla: «Kıyıda buluşurlar» *diye yazar.*
David arkasını dönünce, Karin'i görür.

DAVID: Merhaba, küçüğüm, uyandın mı? Saat dört bile olmadı daha.
KARIN: Merhaba, baba!
DAVID: Önemli bir şey mi vardı?

Karin karşılık vermez, ama odaya girip kapıyı kapar. Sonra babasına doğru gider, onun dizine oturur ve kollarını boynuna dolar.

KARIN: Seni epey uğraştırıyor mu?
DAVID: Romanımda düzeltmeler yapıyordum, pek de oyalayıcı bir iş değil.
KARIN: Bana biraz okusana romanından.
DAVID: Daha sonra okurum. Yayınevinden provalar gelince. Ama neden uyumuyorsun sen?
KARIN: Bir takım kuşlar öylesine korkunç bağırdılar ki, tam da gün doğarken. Uyandırdılar beni, o zaman yeniden uyumaktan korktum.
DAVID: Biraz bekle, her şey düzelecek.

Kızını kaldırıp, kendi yatağına yatırır. Üzerini örter. Yastığı düzeltir ve onun saçlarını, yanağını okşar

KARIN: Şimdi aynı o zamanki gibi, küçüklüğümdeki gibi.
DAVID: Sen de hemen uykuya dalacaksın.

David onun yanından ayrılıp, masanın başına döner. Karin gözlerini yumar ve esner. Yüzün-

deki gerilim yavaş, yavaş kaybolur. Yeniden yatışır. David kızına bakar. Güneşin hiçbir renk vermediği solgun yüz, dökük koyu renk saçlar ve gözlerinin altındaki koyu mavi gölgeler. Sonra çalışmasına döner: Kalıplaşmış cümlelere, nefret ettiği sözlere, anlatımdaki durumların dayanılmaz bayağılığına, kişilerin cansız zavallılığına.

DAVID: Kıyıda buluşurlar. Gün ilerlemiştir. Bir sonbahar havasıdır. Gün ilerlemiştir...

Minus pencereden kafasını uzatır. Saçları dimdik havaya kalkmıştır, uykusunu almış olmanın canlılığı içindedir.

MINUS: Baba, pıst!

DAVID: Yavaş ol! Karin şimdi uyudu.

MINUS: Martin benden ağı çekmemi istedi, sen de gelir misin?

DAVID: Olur, gelirim.

Minus merdiven başında sabırsızlıkla babasını beklerken, amuda kalkarak oyalanmaya çalışır.

MINUS: Geçen yıl ellerim üzerinde de, aynı ayaklarımla olduğu gibi yürüyebiliyordum. Bu ara boyum öylesine uzadı ki, neredeyse dengemi kaybediyorum.

Minus babasının yanında çok saygıyla yürümektedir.

DAVID: Bu sıralarda bir şeyler yazıyor musun?

MINUS: Oyun yazıyorum.

DAVID : Onları okuyabilir miyim?

MINUS: Hayır, okuma, daha iyi. *(Susar.)* Seni kırmak istemedim, affet. Ama ben oyunlarımı henüz kötü buluyorum.

DAVID: Çok yazdın mı?

MINUS: Bu yaz on üç oyun yazdım, bir de bir gecede geçen bir opera.

DAVID: Korkunç bir şey bu.

MINUS: İçimden geliyor. Sana da öyle mi oluyor?

DAVID: Hayır.

MINUS: Geçen akşam, Karin'le oyunumuzu nasıl buldun? Doğru söyle ama.

DAVID: İyiydi.

MINUS: Bence çok kötüydü.

Minus sandala biner, David esniyerek onun arkasından gider.

Karin yalnız kaldıktan hemen sonra uyanır. Bir süre sessizce yatar ve David'le Minus'un seslerine kulak kabartır. Sonra kalkar ve çalışma masasının başına gider.
Sağ çekmeceyi açar. İçinde babasının sinirli elyazısı ile hemen hemen doldurmuş olduğu bir not defteri vardır. Karin sandalyeye çöker. Kelimeleri bir bir mırıldanarak alçak sesle okur.

KARIN: Hastalığı ümitsiz, ama iyi olduğu anlar var. Bunu çoktan sezmiştim, gene de bunu kesinlikle bilmek dayanılmaz bir şey. Korkuyla bu durumun bende uyandırdığı kaygıyı görüyorum: Yavaş yavaş eriyişini tam olarak aklımda tutabilmek için, hastalığının gelişimini yazmaya itilişimi görüyorum. Yani ondan yararlanmak istediğimi.

Defter, Karin'in elinden düşer. Onu masanın üzerine koyar, kapatır. Oturduğu yerde kalakalır ve pencereden bakar. Sonra doğrulur ve defteri çekmeceye koyar. Aceleyle ve sessizce, Martin'in hâlâ eli yanağının altında olarak uyuduğu odaya gider.

Yatak odası. Karin gülerek Martin'in üzerine düşer, onu yavaşça sarsar ve saçını çeker

KARIN: Uyan artık, Martin! Daha ne kadar uyuyacaksın? Güneş gökyüzünde iyice yükseldi. Yüzmek de istersin tabii! Uyan, Martin!
MARTIN: Ne? Saat kaç ki?
KARIN: Saat... Evet neredeyse on oluyor.
MARTIN: Doğru mu? Bu kadar uyumuş muyum?

Yatakta doğrulur. Uykulu gözlerle kol saatine bakar, saati sallar ve kulağına götürüp dinler.

MARTIN: Seni yalancı! Daha saat beş!
KARIN: N'olur yani. Ben çoktan beri uyanığım ve bir sürü de ilginç şeyler yaşadım. Sen de daha uyuyorsun!
MARTIN: Yanıma gel!
KARIN: Hayır, kalkmalısın artık, yüzmeye gideceğiz ya! Babamla Minus sandalla açıldılar, ağı çekecekler.

Martin onu tutup, yanına çeker. Karin kollarını onun boynuna dolar ve dudaklarını öper. Birbirlerine iyice sarılırlar.

KARIN: Senin tek kusurun çok uykucu olman. Onun için böyle akıllanıyorsun.

Karin güler, ağlar ve ona sarılır.

MARTIN: Ne oldu Karin?
KARIN: Sana bir şey söylemem gerek.
MARTIN: Hadi, çıkart dilinin altındakini.
KARIN: Biraz önce babam gittiği zaman onun gizli çekmecelerini karıştırdım. İçimde ne duydum bilmiyorum. Birdenbire bir kaygı..
MARTIN: Ee, ne oldu?
KARIN: Bu ara babamın günlüğünü okudum.
MARTIN: Ee, peki?
KARIN: İçinde bir sürü şey vardı.
MARTIN: Ne gibi?

KARIN: Yani benim hakkımda.
MARTIN: Ne yazmış?

Karin yüzünü daha kuvvetle Martin'in koluna bastırır. Martin dehşete ve sıkıntıya kapılır. Karin uzun süre susar, sonra başını sallar.

KARIN: Ne yazmış olduğunu söyliyemem.
MARTIN: Hastalığın üzerine mi?
KARIN *(susarak başını sallar):* Hastalığımın geçmiyeceği doğru mu?
MARTIN: David'e hastalığının daha kötüleşmesinin mümkün olduğunu söyledim. Herhalde beni yanlış anlamış olmalı. Hiç kimse hastalığının geçmiyeceğini söyliyemez.
KARIN: Emin misin?
MARTIN: *(başını sallar)*: Eminim.
KARIN: Daha başka şeyler de yazmış.
MARTIN: Öyle mi? Ne peki?
KARIN: Söyleyemem.
MARTIN: Söylemeni istersem?
KARIN *(başını sallar):* Hayır, hayır, olmaz!
MARTIN: Karin!
KARIN: Kendisine sor.

Sırtüstü yatağa bırakır kendisini ve güler, ama gözleri korku doludur. Martin'e kollarını uzatır. O eğilir ve Karin'i öper, oysa Karin ona karşılık göstermez.

KARIN: Bana karşı sabırlı olmalısın. Günün birinde yeniden neşeme kavuşacağıma inanıyorum. Sen de inanıyor musun buna?
MARTIN: Tabiî, iyileşeceğin apaçık meydanda.
KARIN: Hastalığım seni rahatsız ediyor mu?
MARTIN: Hiç bir şekilde.
KARIN: Korkunç yorgunum, ama gene de kalkıp yüzmeye gitmeliyiz. Hava hiç soğuk değil.

Martin derin derin solur. Yapmacıklı ve hüzün-

lü güler. Karin bir an bakar. Ayağa kalkmış, elini sırtına koymuştur.

MARTIN: Ne oldu?

KARIN: Düşün bir kez Martin; sessiz hoş bir karın olsaydı. Sana çocuklar verebilen ve sabahları kahveni yatağına getiren. İri, sıcak, güzel bir kadın. Senin için iyi olmaz mıydı?

MARTIN: Ama ben seni seviyorum!

KARIN: Evet, tabii seviyorsun. Ama gene de!

MARTIN: Bir başka kadın istemiyorum.

Karin bu karşılıktan pek hoşnut görünmez, başını sallar. Martin ne yapacağını bilmeden elini uzatır.

KARIN: Gülünç bir durum bu seninki. En yerinde sözleri kullanıyor, bana çok iyi davranıyorsun. Gene de tam tersi oluyor. Peki neden?

Martin ona acı çektiğini belirterek bakar, ama Karin aldırmaz.

MARTIN: Bir hata yapıyorsam, sana olan sevgim yüzündendir. Bunu bilmelisin.

KARIN *(Soğuk):* Gerçekten sevenlerin, sevdiklerine karşı olan davranışları yerindedir hep.

MARTIN *(üzgün):* Öyleyse sen beni sevmiyorsun.

Uzun süre susarlar. Sonra Karin elini uzatıp, Martin'in yanağını okşar.

II

Bunaltıcı ve sıcak bir gün. Güneyden doğru bir rüzgâr esmekte. Kum tabakalarının ötesinde, dalgalar üzerinde beyaz kazlar yüzmekte. Denizin açıklarına yağmur yağmakta. Ufku gri-siyah bulutlar bürümüş, gri aydınlıkta arasıra bir güneş lekesi belirmektedir.

David'le Martin alışveriş yapmak için kente inmek üzeredirler. Sandala binmişler, motorunu çalıştırmışlardır. Karin iskeleden, alınması ge-

reken şeyler için talimat verir. Martin'le birlikte listeye bir kez daha göz atarlar. Bazı şeyleri silip, yerine başka şeyler yazarlar.

DAVID: Minus'a göz kulak ol da, Lâtince çalışmayı unutmasın.

KARIN: Dilbilgisi ezberini dinlemeye söz verdim.

DAVID: İyi günler!

KARIN: İyi günler, baba! Konyağını unutma! İyi bir şişe de beyaz şarap al!

DAVID: Ben de bunu düşünmüştüm.

KARIN: İyi günler, sevgilim. *(Martin'i öper).*

MARTIN: Hoşça kalın! Öğle yemeğine dönmüş oluruz!

Karin ipi çözüp, David'e fırlatır. Motor sığ deniz üzerinde hareket eder. Karin doğrulur, bir süre duraklar, sonra onların ardından bakar. Ilık bir esinti her yanını bürümüştür. Martin'le birbirlerine el sallarlar. Karin, kendi kendine ıslık çalarak eve yönelir. Bu ara kolunda bir uğur böceği görür, onu dikkatlice parmağına alır, üfleyip uçurur.

Minus bahçede leylak ağacının altında oturmaktadır. Derslerine dalmışa benzer, masaya eğilmiş, kaleminin ucunu kemirmektedir.
Karin yüksek otlar arasından sessizce ona yaklaşır, ama tam Minus'un arkasına geldiği an, Minus onu farkeder.
Çok korkmuş olan kardeşi, elindeki kitabı fırlatır ve bu arada ortaya bir dergi düşer. Karin, Minus'tan önce davranıp dergiyi kapar. Minus öfkeyle kızkardeşine bakar, ona saldırmak ister, birkaç adım koşar, ama Karin gülünce duraklar.

MINUS: Ne var yani gülecek?

Karin, onun öfke dolu sesini duyunca gülme-

sini keser ve dergiyi Minus'a uzatır. O da Karin'e bakmadan, dergiyi katlar.

MINUS: Ee?

Karin karşılık vermez. Ders kitaplarını iterek, masanın üzerine oturur. Bir sivrisineğin ısırmış olduğu dizini kaşır.

MINUS: Ama hiç bir şey söylemiyorsun!

Minus bir süre surat asar, ardından bir oyuncu tavrıyla dergiyi kardeşinin önüne atar.

MINUS: Buyur, hoşuna giderse al, bak!

Karin dergiyi alır, yaprakları yavaş, yavaş çevirerek, her birine uzun uzun bakar.

KARIN: En çok hangi resimler hoşuna gidiyor?

MINUS: Hıh!

KARIN: Evde kalmış kızlar gibi durma da, gel göster.

Minus azıcık güler sonra isteksizce birkaç adım atarak, masanın üzerinde oturmakta olan Karin'e yaklaşır. Kirli başparmağı ile yaprakları çevirir ve hiç bir şey söylemeden resimlerden birini gösterir.

KARIN: En çok bunu mu beğeniyorsun? *(Minus başıyla onaylar.)* Niçin?

MINUS *(üzgün bir tavırla):* Yumuşak bir kadın da ondan.

KARIN: Ben de çok sevimli buldum onu.

Minus ne yapacağını bilmeden, şaşkınlıkla resme bakar. Utanır, ama aynı zamanda merak içindedir.

KARIN: Ama biraz toplu, değil mi?

MINUS: Saçları da ne kadar uzun, taa şeyine kadar iniyor..

KARIN: Rahatlık verici bir görünüşü var.
MINUS: Bunun bana ne yararı dokunur ki!

Karin, Minus'un son dediğini duymamazlıktan gelir ve dergiyi karıştırır. Minus birden Karin'in elinden bunu çekip alır. Karin ona bakar, Minus çok öfkelidir, öne doğru eğilmiştir.

KARIN: Beni dövmek mi istiyorsun?

Minus, Karin'in suratına tükürür. Karin onu sakince yatıştırır.

KARIN: Affet, kabahat bende.

Minus'un elini sıkıca tutar.

KARIN: Sakin ol artık, Minus. Hiç bir tehlikesi yok bunun. Seninkisi lüzumsuz bir şey.

Minus elini çekmeye çalışır, ama Karin bırakmaz.

KARIN: Aptalca bir merak benimkisi, özür dilerim.
MINUS: Bana ne oldu, bilmiyorum. Hiç istemiyorum, ama birdenbire oldu.

Karin bu konunun üzerinde durmaz. Eline lâtince dilbilgisi kitabını alır.

KARIN: Bir şeyler öğrendin mi?
MINUS: Tabii.
KARIN: Ezberini tutayım mı?
MINUS: İstersen. *(Susar.)* Bütün insanların içe kapanık olup olmadığını bilmek istiyorum.
KARIN *(kitabı karıştırır)*: Ne demek istiyorsun?
MINUS: Evet, içe kapanık. Sen kendi kafesinde, ben kendiminkinde, herkes kendisininkinde. Bütün insanlar?
KARIN: Ben kendimi ne içe kapanık, ne de yalnız duyuyorum.

MINUS: Öyleyse bu bana özgü bir şey.

Otların üzerine uzanırlar. Karin sivrisineğin

ısırdığı dizini kaşır. Esinti hafif ve ılıktır. Minus kısacık kesilmiş olan saçlarını karıştırır. Bir süre Lâtince dilbilgisi çalışırlar. Şimdiki zamanı, emir kipini, dilek kipini, Lâtincede birinci gelecek zamana bağlı olan yardımcı cümleleri gözden geçirirler. Dilek kipi, cümlenin bir görüşü, bir düşünceyi anlattığını göstermek için bildirme kipinin yerini almıştır.

Affirmo me facturum esse possium: Elimden geleni yapacağıma söz veririm. *İkisi de esnerler. Bir yaprak çevirip açarlar, birlikte kitaba bakarlar, başlarını sallarlar, sırtüstü otlara yatarlar, gene doğrulup otururlar. Boşuna. Za-*

man çok ağır geçmektedir. Ve bunaltıcı yaz havası bürümüştür ortalığı.

Asıl cümlenin kipi şimdiki zamansa, yardımcı cümlenin kipi de bu zamanı anlatmak için -şimdiki zaman- şeklinde kullanılır; geçmiş zaman için de yardımcı cümle kipi di'li geçmiş zamandadır, bu da daha önce yapılmış bir eylemi gösterir, consecutio temporum.

KARIN: Korkunç sıcak.

MINUS: Dört buçuktan beri ayaktayım.

KARIN: Bir sigara içelim. Sende var mı?

Minus elini cebine sokar. İçinde bükülmüş tek bir sigara olan bir paket çıkarır. Minus bunu ikiye bölüp yarısını Karin'e verir. Sigaralarını yakarlar. Konuşmadan içerler. Karşı karşıya oturmaktadırlar. Sessizlik.

KARIN: Minus!

MINUS: Hı..

KARIN: İnsan başını uzun süre arkaya çevirirse ya da yana bakarsa, müthiş bir şey oluyor. Bunu sana söyleyebilirim.

MINUS: Müthiş bir şey mi?

KARIN: Hem de güzel. Ama bunu babama ya da Martin'e söyleyemem. Onlar anlayamazlar; hele Martin, öylesine güçsüz ve kaygılı ki! Üstelik işi başından aşkın. Söylediğimi anlamıyorlar ve hemen hasta olduğuma inanıyorlar. Sen de inanıyor musun?

MINUS: Hasta olduğuna mı? Hayır, hayır. İnanmıyorum.

KARIN: Biliyorum zaten. Çünkü sen daha güçlüsün. Kaç kez seninle yeni şeyler üzerine konuşmayı kurdum. Bu bir...

Susar. Minus'a derin ve karanlık bakışlarla bakar. Minus onu sessizce seyreder.

MINUS: Bana güvenebilirsin.

KARIN: İnsanın böyle her an düşündüğü bir şey üzerine konuşamaması çok güç. Ama bunu sana söylememden, öbürlerinin alınacağını sanmam.

MINUS: Öbürleri mi?

KARIN: Minus, beni budalaca sorularla heyecanlandırma. Ya sana diyebileceğim kadarını derim, ya da hemen keserim konuşmayı.

MINUS: Ama insanda da merak denen bir duygu var.

KARIN: Meraksa bu, diyeceğim yok.

Karin bir süre düşünür. Sigarasından son bir nefes çeker. Parmaklarıyla otlar arasında bir delik açıp, izmariti oraya gömer.

KARIN: Gel, bir şey göstereceğim sana.

Karin, Minus'un önünden yürüyüp, bahçeyi geçer ve eve girer. Merdivenleri çıkıp, duvar kâğıtlarıyla kapalı odanın kapısını açar.
Minus, kaygı içinde, ama sessizce kızkardeşinin arkasından gider. Karin kapıyı örter ve duvar kenarına gidip, eliyle kâğıtları okşar.

KARIN: Duvardan geçiyorum, bunu bilmelisin. *(Minus karşılık vermez).* Nasıl olup bittiğini hiç bilemiyorum. Sabahleyin erkenden, birisi emir veren sesiyle, beni çağırıp uyandırıyor. Sonra kalkıyorum. Bu odaya geliyorum. Hep gün doğarken oluyor bu. Müthiş bir özlem, müthiş bir güç duyuyorum. Bir gün birisi bana tam buradaki duvar kâğıdının arkasından seslendi. Dolabın içine baktım. Bomboştu. Ses beni çağırmaya devam etti. Öyle ki, duvara yaslandım ve duvar yapraklar gibi açıldı. İçine aldı beni!

Birden alaylı güler. Duraklar

MINUS: Bütün bunlar ne peki?

KARIN: Bunları kendi kendime kurduğumu mu sanıyorsun?

Minus başını sallar
Karin yeniden duvar kâğıdını oksar. Bir başka evrene dalmıştır. Minus büyük kaygı duymakta, ama sessizliği bozmaktan korkmaktadır.

KARIN: Kocaman bir yere giriyorum. Sessiz ve aydınlık bir yer. İnsanlar oraya buraya gidip geliyorlar. Kimisi benimle konuşuyor. Ve ben anlıyorum onları. Ne güzel şey. Kendimi tam bir güven içinde duyuyorum. Birtakım yüzler ışık gibi parlıyorlar. Herkes gelmesi gerekeni bekliyor, ama hiç kimse bu yüzden kaygılanmıyor. Bu olurken, benim de bulunabileceğime söz veriyorlar.

MINUS: Neden ağlıyorsun?

KARIN: Ah, bir şey yok, gerçekten önemli değil; ama öyle bir özlem duyuyorum ki zaman zaman. Kapının açıldığı ve tüm yüzlerin gelmesi gerekene doğru yöneldiği anı öyle özlüyorum ki.

MINUS: Kim bu gelmesi gereken?

KARIN: Bilmiyorum. Hiç kimse belli bir şey söylemedi. Ama ben Tanrının bize görüneceğini sa-

nıyorum. Kapıdan geçip odaya, bizim yanımıza geleceğini. *(Susar.)* Herkes öylesine sessiz, öylesine durgun ki.. Ve bekliyorlar. Ya onların sevgileri... sevgileri...

Karin yatışır, kendi kendisine bu sözü birkaç kez tekrarlar. Sonra konuşur, bu kez, alçak bir tonda.

KARIN: Ben güçlüyüm ve suçumu üzerime alabilirim.

MINUS: Bir suçun var mı ki?

KARIN: Evet. *(Susar.)* Martin'den uzaklaşıyorum. O burada ve bana sesleniyor. Ama ona yardım edemem. Bu bir oyun oluyor.

MINUS: Bunu farkediyor mu?

KARIN: Tam olarak bilmiyorum. Ama onunla öbürleri arasında bir seçim yapmam gerekiyor. Ve kararımı verdim. Martin'i feda ettim.

Karin artık iyice uzaklardadır, ama aynı zamanda sert ve apaçıktır, sanki ağzından yabancı bir ses konuşmaktadır.

MINUS *(korkulu)*: Gerçek mi bu?

Karin'in yüzü müthiş bir acıyla solar ve başını sallar.

KARİN: Tam iki şeyin ortasındayım, ara sıra emin olamıyorum. Hastalanıp, bakıldığımı biliyorum. Ama hastalığım düşler gibiydi. Oysa buradaki düş değil, bu gerçek. Bu gerçek olmalı!

MINUS: Ama benim için bir gerçek değil bu. Hiç değil.

Karin karşılık vermez. Sessiz durur ve eliyle duvar kâğıtlarının desenlerini, lekelerini okşar. Kaybolmuş bakışlarını denizin ufkuna yöneltir.

MINUS *(yavaşça)*: Benim için bir gerçek değil bu.

KARIN: Tabiî gerçek. Bir Tanrı dağdan aşağıya iniyor. Karanlık ormandan geçiyor. Alacakaranlığın ve sessizliğin her yanını yırtıcı hayvanlar sarmış. Düş görmüyorum ki ben, gerçeği söylüyorum. Bu dünyada ve onların dünyasındayım. Ve sizlere karşı, Martin'e ve sana karşı kötü davrandığımı bildiğim halde, bunu engelliyemiyorum.

MINUS: Ya babama? Niçin ona karşı değil?

KARIN: Bunu anlatamam.

MINUS: Neden peki?

KARIN: O zaman ondan nefret ederdi. Bunu istemem. Zavallı kıskanç babam! Ona karşı iyi olmalısın, Minus. O, hepimizden daha güç durumda.

Minus kızkardeşine bakar, ama o kendi düşüncelerine dalmıştır.

MINUS: Yüzmeye gidelim mi? *(Karin karşılık vermez.)* Övleyse ben yalnız giderim.

Minus ayağa kalkar ve başı öne eğik, kapıya gider

KARIN: Yorgunum. Birazcık uyumak istiyorum. Çıkarken kapıyı kapa lütfen.

Minus geri döner. Karin yere uzanmış, yan yatmaktadır. Sağ eli bacakları arasındadır ve başını öne eğmiştir. Minus ona doğru gider.

KARIN: Hayır, beni rahat bırak! Git artık! Uyumak istiyorum. Git artık. Yorgunum. Git!

Minus yavaşça kapıya gider. Karin hareketsiz yatmaktadır. Bir an gene duraklar ve Karin'e bakar. Sinirleri gerilmiştir. Üzgündür. Sonra dışarı çıkar ve kapıyı kapar, ama bir an daha duraklar ve içeriyi dinler.

MINUS: Tanrım, ne yapabilirim ki?

Hızla merdivenleri iner. Sonra gene yukarı çıkar, kapıyı açar ve Karin'le yüzyüze gelirler.

KARIN: Lâtinceni doğru dürüst öğrendin mi? *(Minus başını sallar.)* Haydi gel, aşağıya inelim de, çalışalım. *(Minus gene başını sallar ve yutkunur.)* Ama ilkin bir çay içelim.

Karin önden merdivenleri iner. İlk basamakta duraklar ve Minus'a sertçe bakar.

KARIN: Babamla Martin'e anlatacak mısın?

MINUS: Babamla Martin'e anlatacak ne var?

KARIN: Akıllı bir karşılık verdin, ama beni kandıramazsın. Bu gece Martin'i bir köşeye çekip, «Karin üzerine seninle konuşmam gerek» diyecekceksin. Ve sonra ona her şeyi anlatacaksın.

MINUS: Sen kendin anlatamaz mısın?

KARIN: Hiç bir şey söylemiyeceğine söz vermelisin.

MINUS: Söz veriyorum.

KARIN: Bunu anlayan tek insan sensin. Ama bu ko-

nuda bir tek kelime fıslarsan, bana ihanet etmiş olursun.

MINUS Söz veriyorum.

İkisi de mutfağa girerler.
David'le Martin, tekneyi kuytu bir körfeze çekmişler, tereyağlı ekmeklerini çıkartmışlardır. Martin ekmeğini bitirmiş, suya ufak taşlar atmaktadır. David termosun kapağı ile kahve içmektedir. İkisi de susarlar.

DAVID: Bir şeyin mi var?

MARTIN: Nereden çıkardın?

DAVID: Çok sessizsin. Hem de neredeyse düşmanca bir tavır takınıyorsun.

MARTIN: Seninle bunu konuşmaya değer mi bilmem

DAVID: Konuşmanı isterim.

MARTIN: Karin'le ilgili.

DAVID: Karin? Öyle mi?

MARTIN: Çekmecelerini karıştırmış. Günlüğünü bulmuş, tabii okumuş da.

DAVID: Hayır! *(Susar.)* Tanrım!

Birden korkuyla elini yüzüne götürür.

MARTIN: Ne yazmıştın?

DAVID: Tanrım!

MARTIN: Karin bunu sana sormamı istedi.

DAVID: Hastalığının iyileşemeyeceğini yazmıştım. Ayrıca da hastalığının akışını izlemek için korkunç bir istek duyduğumu.

Martin, David'e bakar. Yüzü nefret doludur. David kabuğuna çekilmiş, durmadan dizini okşamaktadır.

DAVID: Suçu üzerimden atamam ve kendimi savunamam.

MARTIN: Yalnız kendinle, kendi şeylerinle ilgilisin. *(David başını sallar.)* Duygusuzluğun içinde ta-

mamen kötüleşmişsin. Hastalığın akışını izlemek! Çok ilginç!

DAVID *(soluk almaya çalışır)*: Sen bunu anlayamazsın.

MARTIN: Hayır, anlayamam. Ama bir şeyi kavrıyorum: Bir konu arkasında koşuyorsun, bu da kızının akıl hastalığı. Yerin dibine batsın! Yararlanılacak ne güzel bir kaynak!

DAVID *(yavaşça)*: Onu seviyorum, Martin

MARTIN: Senin boşluğunda duyguların yeri yok. Ve sen doğru olanı bulabilmekten yoksunsun. Her şeyi nasıl anlatmak gerektiğini biliyorsun, her an en doğru sözleri buluyorsun. Senin bilmediğin bir tek olay var: Gerçek yaşam. *(David Martin'e bakar.)* Korkak ve uyuşuksun. Ama bir konuda gerçek bir yaratıcısın: Soruları geçiştirmekte ve kendini haklı çıkarmakta.

DAVID: Ne yapmalıyım?

MARTIN: Kitabını yaz! Bu seni belki en çok özlem duyduğun şeye kavuşturur: Bir yazar olarak ortaya çıkabilirsin. O zaman kızını boşuna kullanmış olmazsın. Ben... yapabilirim... yapmalıydım...

Durur ve dudaklarını ısırır. David ona bakar. Yüzü buruşmuş, bedeni çökmüştür. Eliyle dizi üzerinde oynar.

DAVID: Ne düşündüğünü rahatlıkla söyle.

MARTIN: Romanlarında güzellikle söz ettiğin bir Tanrın var. Ama şunu bil ki, ne inancın, ne şüphen inandırıcı değil. En göze batan yönün bu olağanüstü buluş yeteneğin.

DAVID: Bunu bilmediğimi mi sanıyorsun?

MARTIN: Peki öyleyse, neden sürdürüyorsun bunu? Neden daha iyi bir yön bulmuyorsun?

DAVID: Ne yapmalıydım?

MARTIN: Yazarlığın süresince bir tek doğru sözcük

yazdın mı? Karşılık ver soruma, verebilirsen.

DAVID: Bilmiyorum.

MARTIN: İşte gördün mü? En korkunç olan şey de, yarı yalanları gerçekle bağdaştırman.

DAVID: Ama ben deniyorum...

MARTIN: Olabilir, ama hiç bir zaman erişemiyeceksin...

DAVID: Biliyorum.

MARTIN: Bomboşsun ve boşluğunu Karin'in yavaş yavaş eriyişi ile doldurmak istiyorsun. Anlamadığım tek şey Tanrı'yı bu işe nasıl bulaştıracağındır. Bu kez her zamankinden daha iyi olmalıydı aradaki ilişki.

DAVID: Martin, sana bir şey sorabilir miyim?

MARTIN: Tabii.

DAVID: En derin düşüncelerini her an denetliyebilir misin?

MARTIN: Çok şükür, o kadar dağınık değilim. Benim dünyam çok basit. Oldukça açık ve insanlarınkine çok yakın.

DAVID: Ama gene de çoğu kez Karin'in ölmesini istedin.

MARTIN: Hayır, kesinlikle hayır. Böyle bir şeyi yalnız sen düşünebilirsin.

DAVID: Bunun hiç bir zaman aklından geçirmediğine yemin edebilir misin? Aslında doğru olan da bu. Hastalığının, acılarının da anlamsız olduğunu biliyorsun. O halde, ölse de olur.

MARTIN: Korkunçsun.

DAVID: Herşey, baktığın açıya göre değişir.

David piposunu yakar, oldukça sakindir, yalnız eli titrer.

MARTIN: Bunu konuşmanın bir anlamı yok.

DAVID *(üzüntülü)*: Olmaz olur mu?

MARTIN: Onu seviyorum, ama karşısında güçsüz kalıyorum. Yanında durup, zavallı ve acı çeken bir hayvan haline gelmesini seyretmekten baş-

ka bir şey gelmiyor elimden. Ona artık erişemediğimi anlıyorum. Benden uzaklaşıyor. Ara sıra benden nefret ediyor sanki.

DAVID: Önemli olan kişinin kendi kendisine inanması. İnsan yerinde davranmasını bilirse, sonunda her şey yoluna girer. Etkinlik insanın kendi kendisini duymasını sağlıyor ve düşünceyi engelliyor.

MARTIN: Benden mi söz ediyorsun?

DAVID: Böyle bir şey yapamam. Genel olarak konuşuyorum. Ve en çok kendimle alay ederim, buna emin olabilirsin.

MARTIN: Ama sen inandığın dinde bir avuntu buluyorsun.

DAVID: Evet.

MARTIN: Ve anlaşılmaz bağışlanmada da.

DAVID: Evet.

MARTIN: Bunu anlamak o kadar güç mü?

David başını kaldırır ve körfezin dışındaki hareketli denize bakar. Çam ormanının ve deniz yosununun kokusunu duyar. Eli hâlâ titremektedir. Piposu sönmüştür.

DAVID: Sana bir şey anlatmak istiyorum. İsviçre'de kendimi öldürmeye karar verdim. Ufak bir araba kiralamış, arayıp bir kaya çıkıntısı bulmuştum. Büyük bir rahatlıkla oraya geldim. Hiçbir taşıt geçmeyen, ıssız bir yoldu. Bir öğle üstünde ve vâdi gölgeler içinde uzanıyordu. Bomboştum. Hiç bir korkum yoktu. Pişman değildim. Beklediğim bir şey de yoktu. Sonra kaya çıkıntısına doğru sürdüm arabayı Gaza bastım. Ama vites çengellendi. Araba birkaç metre gevşek kumda kaydı ve ön tekerleriyle yamaçta asılı kaldı. Arabadan tırmanarak dışarı çıktım. Bütün vücudum öylesine titriyordu ki, arabanın öbür ucunda uçurumun tepesinde oturmak zorunda kaldım. Orada oturdum

ve saatlerce soludum.

MARTIN: Bunu bana neden anlatıyorsun?

DAVID: Anlatıyorum, çünkü gizleyebileceğim hiç bir şey yok. Kendi kendimi görüyorum.

Piposunu döker ve içini temizler. Martin korku içinde eğilir.

MARTIN: Bunun Karin'le hiç bir ilgisi yok.

DAVID : Hiç de değil. Ben bir ilgisi olduğu kanısındayım.

MARTIN: Anlamıyorum.

DAVID: Boşluğumun yerini birşey aldı, neredeyse ismini anmaktan çekindiğim birşey. Sevgi. *(Susar).* Karin'e, Minus'a karşı. Ve sana karşı.

Uzun süre konuşmadan ve hareketsiz otururlar. David elini bir an Martin'inkinin üzerine götürür, ama aynı çabuklukla geri çeker. Bu arkadaşlığın ürkek, ufak bir belirtisidir.

DAVID: Bir gün sana belki birşey anlatacağım, ama bugün anlatamam. Şey demek istiyorum, benim... Bırakalım bunu şimdi!

Yapmacıktan güler. Martin doğrulur ve sandalı körfezden çıkartmaya uğraşır. David motoru çalıştırır. Yolculuğun geri kalan kısmında hemen hemen hiç konuşmazlar. Öğleden sonra şiddetli bir yağmura tutulurlar.

Minus'la Karin iskelenin gerisinde oturmuşlardır. Minus eski bir salıncaklı iskemleyi boyamaktadır, Karin öğle yemeği için balık çıkarır. Minus ara sıra ıslık çalar, sıkılır ve susar. Karin doğrulur ve ellerinin tersiyle saçlarını karıştırır.

KARIN: Yağmur geliyor.

Minus durgunlaşır. Elini uzatır, sonra hemen geri çeker.

MINUS: Hayır!

Karin duraklar ve denizin üstüne bakar.

KARIN: Evet, şimdi yağmur yağacak.

Minus onun bakışlarını izler. Deniz gri ve durgundur. Ufku bulutlar bürümüştür. Her ses buğuludur.

MINUS: Yağmur yağacağını sanmam.

Karin, balıkların kalıntılarını gazete kâğıdına sarar. Temizlediklerini bir kaba koyar. Önlüğünü çıkarır.

KARIN: Evet, şimdi yağmur yağacak.

Yüzünü acıyla buruşturur ve aynı tedirginlikle saçlarını karıştırır. Sonra eve doğru yönelir.

Bir an duraklar, bir kez daha geri döner, sonra hızla yoluna devam eder. Minus denizin açıklarına bakar, birden onun da içini huzursuzluk bürür.

Başının üstünde bir kuş bağırır. Korku vericidir bu çığlık. Minus bakışlarıyla kuşu arar. Sesi hep işitilmektedir. Korku veren bir çığlıktır bu. Siyah bir bora denizin üstüne çöker. İskelenin, altındaki suyun çırpıntısı ve çağıltısı duyulur. Minus yaz sıcağında üşüdüğünü duyar. Kuşkusu artar, eve doğru koşar, bahçeye girer. Karin'e seslenir. Hiç kimse karşılık vermez.
Eve girer. Her yanı arar, bağırır. ***Karin yoktur.***
Duvar kâğıtlarıyla kaplı odaya çıkar. Dolaba açılan kapı. Her şey bomboş ve sessizdir.
Minus koşarak merdivenleri iner, holde duraklar. Mutfak kapısı yarı aralıktır, esinti perdeyi

sallar. Deniz de hareketlenmiştir ve uğuldar.

Evden dışarı fırlar. Bahçeyi geçer ve kıyı boyunca koşar.

Soluğu kesilmiş olarak, kıyıya vurmuş olan kırık dökük teknenin yanında duraklar. Direği kırılmış, gövdesi çürümüş bir teknedir bu. Açılmış oyuklar simsiyah ve derindir.

Çürümüş ipler ve halatlar, güverteden ve tahta döşemeden aşağıya sarkmakta. Kamara, kırık pencereleri ve çökmüş tavanlarıyla, dimdik duran bir direğe yaslanmakta.

Bu tekne iskeleti, bir iki metre denize sokulmuş olan, yosunlu ve kumluk bir çıkıntı üzerinde durmakta. Kıyıya bir deniz işareti dikilmiştir. Minus iskelete tırmanır ve bir süre kulak kabartarak dinler. Sonra dikkatlice aşağıya inen aralığa sokulur, karanlığa bakar, ama hiç bir şey seçemez.

Aşağıya iner. Tekne iskeletinde büyük delikler açılmış, gün ışığı bu aralıklardan içeri sızmaktadır. Bu alt kattaki ambarın içi alacakaranlıktır. İskelenin yan tahtalarında deniz suyu oradan oraya gidip gelmekte, ama taban tahtaları sağlam durumdadır.

Minus'un gözleri alacakaranlığa alışınca, karanlığın derinliğinde birisini seçer ve solumalar duyar.

MINUS: Karin

Karşılık alamaz.

MINUS: Karin, sen misin?

Minus, Karin'in kendisine elini uzattığını görür ve ona doğru gider. Karin bir köşeye büzülmüş, hayvan gibi durmaktadır, yüzü kirlidir, giysisi beline değin açıktır. Minus onun yanına diz çöker, onunla göz göze gelmeye çalışır.

MINUS: Karin, benim.

Karin karşılık vermez, yüzünü onunkine dayar. Gözleri kapalıdır, soluması sıcak ve ateşlidir. Karin birden ona sıkıca sarılır. Minus kardeşinin üzerine düşer. Kurtulmaya çalışır, ama boşuna. Büsbütün onun üzerine düşer. Çıplak tenini görür kardeşinin, yosun, çürük tahta ve deniz dibinin kokusunu duyar. Karin onu kolları ve bacaklarıyla sıkıca kendisine çeker, ama yüzü bambaşka bir yerde ve dudakları sıkıca kapalıdır.

Güvercinler yağmur damlaları düşmeye başlar. Minus yavaşça sıyrılır ve başını kaldırır. Kızkardeşinin yanına oturur. En ufak bir davranışta bulunacak gücü kalmamıştır, gözyaşları boğazını tıkamıştır.

Yağmur hızlanmıştır. Aralıklardan üzerlerine yağar. Karanlık soğuk ve nemlidir.

MINUS: Eve gitmeliyiz.

Karin karşılık vermez. Minus'un farkında bile değildir. Minus hızla onun üzerine atılır. İsmini bağırır ve onu sarsar.

Karin yavaş, yavaş kendisine gelir, kolları dizinin arasında yıkılıp kalır. Bembeyazdır, yüzünde büyük bir korku belirir.

KARIN: Bana yardım etmelisin, hastayım.

MINUS: Gel, eve gidelim.

KARIN: Buradan bir yere gidemem. Burada kalmalıyım.

MINUS: Ne yapalım peki?

KARIN: Bana yardım etmelisin.

MINUS: Sana nasıl yardım edeceğimi söyleyebilir misin?

KARIN: Bana yardım etmelisin.

Minus onu kaldırabilmek için, bileklerinden çeker. Ama Karin müthiş bir güçle diretir.

KARIN: Hayır, buradan gidemem ben. Çok susadım.
MINUS: Sana su getireyim mi?

Karin yeniden kendisini kaybetmiştir. Minus hem korku hem de kardeşine yardım etmek isteğiyle doğrulur. Aralıktan güverteye tırmanır, koşar. Karin sürünerek kalaslar arasında birikmiş olan suya yaklaşır, yüzünü dayar ve kana kana içer. Ardından gene köşesine döner ve üşümüş bir şekilde büzülür.
Minus odasına koşar, dizleri üzerine çöküp ellerini kavuşturur. Başını eğer, ellerini dudakları arasına götürür.

MINUS *(fısıldayarak)*: Tanrım... Tanrım.. Bize yardım et!

Bu hem bir haykırış, hem de bir fısıltı gibidir. Yağmur tüm şiddetiyle camlara vurur ve bütün hatları siler. Odanın içi yarı karanlıktır. Rüzgâr eski evi sallamaktadır. Ev uğuldar ve gıcırdar.
Minus durmamacasına Tanrıya seslenmektedir. Sonra susar. Bitkindir. Kısa bir süre sessizce duraklar, yatağın üzerindeki yün örtüleri çekip alır. Bunları bir yağmurluğa sarar. Kendisi de üzerine muşambasını geçirir ve kıyıdaki tekneye koşar.
Karin ambarın boşluğunda ayakta durmakta, oraya buraya gidip gelmektedir. Titrer ve arasıra esniyormuş gibi ağzın açar. Bazan düşündüğü bir şey ona acı vermektedir.
Minus ambara iner, örtüleri yağmurluğun içinden çıkarır. Karin'i yağmurdan kurtarır, onu elinden geldiği kadar örtülerle sarar. Sonra sırtını bir kütüğe dayayarak duvar kenarına oturtur ve kızkardeşini kendisine çeker. Onu kolları arasında tutar. Karin biraz yatışır, inleme-

si kesilir. Uzak ve karanlık bir sessizlik içine gömülür.

Yağmur yavaş, yavaş dinmiş, fırtınanın hızı kesilmiştir, yalnız ambarın yanlarından tane tane yağmur damlaları sızmakta, tabandaki su birikintisine doğru ilerlemektedir. Bir süre sonra, uzaklaşmakta olan yağmur bulutları arasından öğleden sonra güneşi görünür. İçerinin karanlığını yer yer ışık çizgileri keser.

(Minus sonsuzluğun belirsiz bir yerinde, hasta kızkardeşi kollarında, oturmaktadır. Bomboştur. Çıplaktır, üşümektedir. Bugüne değin bildiği gerçek yıkılmış; silinmiştir. Ne düşlerinde ne de düşüncesinde bu günün kesin boşluğuna ve acısına benzeyen bir şey bilmemektedir. Yardıma hazır, ama her şeye yabancıdır. Artık duyguları değişir, katılaşır, duyarlılığı da artar, bilinçsizliğin oyunlarından, belirli olanın

acısına döner. Raslantılar dünyası artık kesin yasaların varolduğu bir ortam olmuştur).
Denizin üstünden motorun sesi duyulur. Minus dikkatlice Karin'den sıyrılır ve onu pardilsüsünün üstüne yatırır. Sonra David'le Martin'e doğru koşar.
Durumu açıklamak için fazla konuşmak gerekmemektedir. Üçü de koşarak tekne çöküntüsüne yönelirler. Martin'le David güverteye tırmanırlar. Minus da arkalarından gider.
Martin, Karin'in yanında diz çöküp, dikkatlice onun başını kaldırır. Karin uzun süre ona bakar, kuru dudaklarını hareket ettirir, ancak bir süre sonra konuşabilir.

KARIN: Saat kaç?

MARTIN: Beş olsa gerek.

KARIN: Korkunç derecede hastalandım, ama şimdi iyiyim. Zavallı Minus.

MARTIN: Karin, sevgilim.

Martin'den sıyrılır ve doğrulur. Bakışları biraz ileride durmakta olan babasını arar. Teknenin yıkık kalaslarına doğru gider, oturur ve yüzünü gizler. Avuçlarını suyun yüzüne değdirir.

KARIN: Babamla yalnız konuşmak istiyorum.

MARTIN: İlkin eve gitmiyelim mi?

KARIN: Bu durgunluğun ne kadar süreceğini bilemem. Yeniden başlamadan babamla konuşmalıyım.

MARTIN: Karin, benim biricik sevgilim.

KARIN *(acı çekmektedir):* Çok uzun sürmez, n'olursun.

Martin yavaşça ayağa kalkar ve David'in yanından geçer.

MARTIN: Çiftliğe gidip, ambulans için telefon edeceğim.

David susarak başını eğer.
Martin güverteden dışarı tırmanır. Önünde Minus durmaktadır. Solgundur, keskin güneş ışınları altında ürpermektedir.

MARTIN: İlâç çantamın nerede olduğunu biliyorsun. Hemen onu getiriver, Karin'e bir iğne yapmam gerek, yoksa onu kolay kolay buradan kaldıramayız.

Minus hiçbir şey söylemeden arkasını döner ve eve koşar. Martin ormana doğru yürümekte, çiftliğe gitmektedir.
David, Karin'den bir iki metre ötede oturmaktadır. Karin hep öyle, teknenin kaba ve kararmış kalaslarına, çiğ ışık yansıtan parlak, sıvı dan aynaya eğilmiş durumdadır.

KARIN: Saat kaç?
DAVID: Beşi biraz geçiyor.
KARIN: Bir an nasıl yağmur boşandı, değil mi?
DAVID: Evet, korkunç bir yağmurdu.

Karin soluyarak doğrulur, gerinir, bir elini ambar deliğinin kenarına koyar, keskin güneş ışığından gözleri kamaşmaktadır

KARIN: Solumak bana güç geliyor. Sanki çok uzun bir süre ağlamış gibiyim. Baba?
DAVID: Evet.
KARIN: Şimdi hastahanede kalmak istiyorum. Yeniden tedavi edilmek istemiyorum artık. Sen istersen, bunlardan kurtulabilir miyim dersin?
DAVID: Bilmiyorum.
KARIN: İki dünyada, birden yaşayamaz insan. Seçmesi gerek. Benim, bir dünyadan ötekine gitmeye ve yeniden geri dönmeye gücüm yok. Yapamıyorum bunu.

Geri gider. Bir ışık çemberi önünden geçer,

eğildiği an yüzü aydınlanır. Kollarını bacaklarına dolar ve başını dizine dayar.

KARIN: Bu böyle süremez.
DAVID: Böyle süremeyecek olan ne?
KARIN: Nefret.
DAVID: Ne nefreti?
KARIN: Kendi isteğimle yapmadım bunu. Bir ses bana nasıl davranmam gerektiğini söyledi.
DAVID: Bu ses sana günlüğümü okumanı da mı söyledi? *(Karin başını sallar.)* Okuduklarını Martin'e anlatmanı da mı söyledi?
KARIN *(başını sallar):* Ama ben istemeden oldu.
DAVID: Bunu da kabul edemem.
KARIN: Ama daha kötü bir şey yaptım, çok daha kötü.

Birden ağlamaya başlar, yavaşça.

DAVID :Bana anlatmalısın.
KARIN: Direndim, ama olmadı, mecbur kaldım buna.
DAVID: Ne zaman oldu bu?
KARIN: Biraz önce. Zavallı Minus'çuk!

Ağlamak için dudaklarını ısırır, ama göz yaşlarını tutamaz.

DAVID: Ben onunla konuşurum.
KARIN: Bunu anlayamıyorum. Hayır, anlayamıyorum.
DAVID: Sakin olmaya çalış, Karin.
KARIN: Ya bekleyenlerle dolu olan oda?
DAVID: Ne demek istiyorsun?
KARIN: Kapının açılmasını ve Tanrının kendilerine doğru gelmesini bekleyen iyi, aydınlık kişiler? Benim de birlikte gelmemi istiyorlar. Tabiî ardımdan sesler geliyor ve ben seslerin dediğini yapmalıyım. Bunu anlatamam. Bütün bunların hepsi hastalık mı? Baba, insanın çıldırmasını görüp anlaması öyle acı verici ki. İlk kez.. Ve

şimdi. Henüz o kadar korkunç değil. Benim hastalığıma tutulmuş olan öbür zavallı insanlara ne olduğunu bilmiyorum; ne korkunç şeyler anlatırlardı, nasıl bağırırlardı, kendilerini nasıl yere atarlardı, kan içinde kalana değin kendi kendilerini döverlerdi.

Uzun süre sessizlik içinde oturur.

DAVID: Senden özür dilemek isterim, Karin. *(Karin karşılık vermez).* Sana karşı hep insafsız davrandım, sonra daha da sert davranıp senden uzaklaştım.

KARIN: Rahatsız edilmek istemiyordun.

DAVID: Sanatım diye adlandırdığım şey uğruna harcadığım yaşamları düşününce, boğuluyorum.

KARIN: Annemi mi düşünüyorsun?

DAVID: Annen hastalanınca, seyahate çıktım, seni büyükannene bıraktım. Romanım üzerinde çalışmam gerekiyordu. Annen öldüğünde, büyük başarıya ulaşmıştım ve bu bence onun ölümünden daha büyük bir anlam taşıyordu. Gizli bir sevinç duyuyordum. Oysa anneni kendime özgü delilik ve bencilliğimle seviyordum. Ah Karin, insanın kendi kendisini görebilmesi ne korkunç.

Gözlerini ovuşturur ve gözlerini kamaştıran suya bakar

KARIN: Ve ben hastalanınca İsviçre'ye gittin. Öyle değil mi?

DAVID: Annenin hastalığının sana geçmiş olmasına dayanamıyordum. Hemen kaçtım. Kitabımı bitirmem gerekiyordu!

KARIN: İyi sonuç aldın mı?

David karşılık vermez, yalnız başını sallar. Elini Karin'e uzatır, o babasının elini tutar. Birbirlerine bağlılık içinde susarlar.

DAVID: Görüyor musun Karin, kişi büyülü bir çember çiziyor çevresine ve kendi gizli oyunlarına uymayan her şeyi bu çemberin dışında bırakıyor. Yaşam bu çemberi aştığı zaman, oyunlar küçük, karanlık ve gülünç oluyor. O zaman kişi yeni çemberler çiziyor ve kendisine yeni bir sığınak kuruyor.

KARIN: Zavallı babacığım.

DAVID: Gerçek içinde yaşaması gereken, zavallı babacığın.

Karin kalkar, çok yorgundur, doğrulamaz, eliyle duvara yaslanır.

KARIN: Yeniden başlamadan eve gitmeliyiz. Martin ambulans için telefon etti. Ben de daha bavulları hazırlamalıyım.

David kızını kendisine çeker ve ona hiç bir söz söylemeden çaresiz sarılır. Sonra teknenin ambarından yukarı tırmanırlar.

Minus onları görünce, arkasını dönüp, ormana doğru koşar. Karin ona seslenir, Minus bir an

döner, sonra yeniden koşarak, çıplak ve ölü ağaçlar arasında kaybolur.

KARIN *(durgun):* Ambulans ne zaman gelecek?
MARTIN: Bir saat içinde.
KARIN: Eşyalarımı toplayıp giyinmem gerek.

Martin'in ayaklarının ucunda ufak, kahverengi bir çanta durmaktadır. Martin bir suç işlemiş gibi kaldırır çantayı.

KARIN: Ne yapacaksın bu çantayla?
MARTIN: Belki yatıştırıcı bir ilâca ihtiyacın vardır.
KARIN: Çok yatışmış durumdayım.

Karin'i korumak ve ona yakın olmak isteyen Martin, kollarını onun omzuna koymak ister, ama Karin kendisini geri çeker.

KARIN: Çok teşekkür edebilirim. Yalnız da gidebilirim.

Eve doğru yönelirler, Karin ve Martin yanyana, David bir iki adım geriden. öğle üzeri güneşi denizin ve beyaz kumların üzerinde sıcaklıkla yanmaktadır. Ortalık neredeyse gerçekdışı bir aydınlıktadır.

KARIN: Işık ne kadar göz kamaştırıcı.

Martin arkasını dönüp, güneş ışığının kuvvetle yansıdığı denize bakar. Kuzeyde ve doğuda kara bulut yığınları durmaktadır.

KARIN: Baba, sen şimdi Minus'la Lâtince çalışmalısın.
DAVID: Evet, ben de öyle düşündüm.

Martin'in üzüntüden yüzü küçülmüş, cildi kızarmış, kalın gözlükleri altında bakışı yarı yarıya sönmüştür.

MARTIN: Şehirdeki evin anahtarlarını unutmamalıyız. Kapıcı mutlak izine çıkmıştır.

KARIN: Buraya dönmek istemiyor musun?
MARTIN: Hayır, şehirde kalırım, daha iyi.

Eve varmışlardır. İlkin bahçeden geçerler.

KARIN: Mantar toplayamadık bir türlü.

Karin bahçedeki küçük evin önünde durur. Otlar arasından bir şey kaldırır. Bu Minus'un tiyatrosunda prenses rolü oynarken takmış olduğu gümüş yaldızlı kâğıttan yapılmış taçtır. Yağmurdan ıslanmış olan taç hemen yırtılır. Karin onu yeniden yere atar ve çilek fidanları arasındaki yolda yürümeye devam eder.

KARIN: Martin, eşyaları toplarken bana biraz yardım edebilir misin? Öylesine yorgunum ki.

Martin Karin'le birlikte yatak odasına girer. Sessiz ve sıcak bir yaz günü öğleden sonrasıdır. Denizden doğru hafif bir esinti gelmektedir. Yağmurdan sonra bahçe yeniden canlanmış, güzel kokmaktadır. Minus ağaçların gerisinden görünür.

DAVID: Minus, buraya gel, seninle konuşmak istiyorum biraz.

Ama Minus karşılık vermez ve ürkek bir hayvan gibi yeşillikler arasında kaybolur. David ona boşuna bir iki kez el sallar.

David kendi odasına çıkar. Masanın üzerinde yazmakta olduğu romanı durmaktadır. Onu alır ve elleri arasında tartar. Sonra ocakta ateş yakar. Yavaş yavaş, hiç bir endişe duymadan daktilo ile yazılmış yaprakları alevlere atar.

III

Bavullar açık olarak yatağın üzerinde durmak-

tadır. Karin giyinmiştir. Martin çekmecede temiz bir gömlek aramaktadır.

KARIN: Gömlekler yıkandı, ama henüz ütülenmedi.
MARTIN: O zaman üzerimdekiyle giderim. Ayrıca şehirde de temiz gömleklerim var.
KARIN: Bavulu kapamama yardım edebilir misin?

İkisi de kilidi kapamaya uğraşırlar.

MARTIN: Ayakkabıları burada bırakabilirim.

Bavuldan bir çift ayakkabı çıkarıp, yere koyar, Karin ona bakar.

KARIN: Bunları giyip, ayağındakileri burada bırakamaz mısın?
MARTIN: Bunları tamirciye göndermem gerek.
KARIN : Baş ağrısı için bir ilaç var mı?

Martin etrafı arar. Karin işaret parmakları ile alnını ovalar.

MARTIN: Kahverengi çantayı burada bıraktım sanıyordum.
KARIN: Mutfakta bıraktın.

Martin hatırlar ve mutfağa gider.
Çanta orada masanın üzerindedir. Baş ağrısı için ilâç çıkarır. Bir bardak da su doldurur.
Sonra yatak odasına döner. Karin içeride değildir.
Martin hızla merdivenleri iner, çevresine bakınır, ama Karin'i göremez. Sonra David'in odasının kapısını açar.

MARTIN :Karin'i gördün mü?

David başını sallar. Martin hemen kaybolmuştur. David kapıya çıkar ve dışarıya bakar. Sonra üst kata çıkan merdivenleri koşarak tırmanır. Tam sol gerideki odadan Karin'in sesini işitir.

Daha yakına gelir. Yarı açık kapıdan, yüzünü sağa çevirmiş olarak duran Karin'i görür. Kendisinden çok üstün olduğu anlaşılan, ama görünürde olmayan birisi ile konuşmaktadır. Sözleri güçlükle işitilmektedir. David ayak sesleri duyar, geri döner. Martin ona doğru gelmektedir. Son dayanağı imiş gibi, kahverengi çantayı elinde taşımaktadır. David'in gerisinde durur. Odaya bakar. Karin gizli konuşmasına devam etmektedir.

KARIN: Artık çok uzun sürmeyeceğini biliyorum ve bu dinlendiriyor beni. Ama bekleyişimiz bile bir sevinç!

Martin David'in bakışını arar, ama o yana çekilir, Martin odaya girer.

KARIN: Martin, yavaş yürü.
MARTIN: Peki, peki.
KARIN: Her an gelebilir, diyorlar. Hazır olmalıyız.
MARTIN: Karin.
KARIN: Ne var?
MARTIN: Hani kente inecektik, unuttun mu bunu?
KARIN: Şimdi bir yere gidemem. Anlamalısın bunu.
MARTIN: Yanılıyorsun Karin. Orada, içeride hiç bir şey olup bitmiyor. *(Susar.)* Karin! Kapıdan Tanrı gelmeyecek!
KARIN: Onlar her an gelebileceğini söylediler; benim de bulunmam gerek.
MARTIN: Sevgili Karin'ciğim, gerçek değil bu.
KARIN: Böyle yüksek sesle konuşamazsın. Susamıyorsan, gitsen daha iyi olur.

Martin'e yüzünü döner. Bir anda çok gerilmiştir yüzü.

MARTIN : Karin'ciğim hadi gel benimle!
KARIN *(birden öfkeli)* : Niçin rahatsız ediyorsun beni! Kendi yoluna git ve şu an yalnız bırak beni.

Martin birden çok yorulur. Geriye doğru bir iki adım atar. Sonra odada duran tek iskemlenin üzerine yığılır Gözlüğünü çıkarır. Mendili ile camları siler.

Karin ellerini kavuşturup dizleri üzerine düşer. Yüzü durgunlaşmıştır. Bir aydınlığa bürünmüştür.

KARIN *(sessizce):* Onun, kapının ardındaki odada olduğunu söylüyorlar. Ve onlar sesini de duydular. *(Daha sessiz.)* Martin, sevgilim, affet beni. Biraz önce çok kötü davrandım sana. Ama sen de diz çöküp ellerini benim yanımda kavuşturamaz mısın? Öyle sandalye üzerinde oturman çok garip. İnanmadığını biliyorum, ama benim için yap.

Martin başını sallar, bir şey söylemek ister, ama hiçbir şey diyemez. Sonunda yere, karısının yanına çöker ve başını onun omzuna dayar.

MARTIN: Karin, sevgilim, sevgilim, sevgilim.

Karin yavaşça ondan sıyrılır. Sanki bu beklemediği ve istemediği sözler rahatsız etmiştir onu. Martin elini ona uzatır, ama Karin tutmaz. Ambulans helipkoterinin motoru duyulur. Gürültü hemen yükselir ve bir iki dakika içinde ev sarsılmış gibi bir gümbürtü olur. Makine çatının hemen üstünden geçer ve bir an pencerenin önünde, dev büyüklüğünde, karanlık bir böcek görünür.

Pencereler sarsılır ve Karin yavaşça doğrulur. Kapı da iyice açılır ve dolabın karanlık içi görünür. Karin beklemenin verdiği merakla durmaktadır.

Sonra duruşu değişir. Dolaptan çıkan ve hızla kendisine yaklaşan bir şey görmüş gibidir. Birkaç adım geri koşar, duvara yapışır ve elleriy-

le kalçasını, bacaklarını ovuşturur. Korkulu bir sesle haykırır. Bütün gücüyle Martin'e doğru atılır. Martin yere yıkılır ve gözlükleri düşer. Karin ona iyice sarılır ve ağzından durmadan o hayvan çığlığına benzeyen ses çıkmaktadır. Martin onu tutar, bırakmamak ister, ama Karin kurtulur ve arkasında David'in durduğu kapıya koşar. David ona sarılır, ama Karin birdenbire olağanüstü bir güç kazanmıştır. Merdivenlere doğru atılır, bir iki basamağı koşarak iner, ama sonra duraklar. Aşağıda Minus durmakta ve ona bakmaktadır. Karin basamakların üzerine yığılır, arkaya doğru eğilir ve elleri durmadan kendisini korumaya çalışır. David koşup onu tutar. Hemen arkadan Martin gelmektedir. Sağ elinde iğneyi tutmaktadır.

MARTIN: Bacağını sıkı tut.

Bunu durgun bir sesle, Minus'a söyler. Minus Karin'in kuvvetle çırpmakta olduğu bacakları üzerine oturur.
Martin, Karin'in giysisini yukarı kaldırır, bacağını bir pamuk parçasıyla ovar ve iğneyi vurur. Karin büyük bir güçle çırpınmaktadır. Martin onun başını iki eliyle korumaya çalışır. David onu kollarına alır ve işitilmeyen bazı sözler mırıldanır. Karin yavaş yavaş durulur, kaslarının gerginliği geçer, yatışır.
Martin bir bardak su getirir. Karin hemen içer suyu, sonra doğrulur, giysisini dizlerine indirir ve saçlarını düzeltir.

KARIN: Birdenbire öylesine korktum ki.

Bir süre susar. Bardağı Martin'in elinden alır ve bir yudum daha içer.

KARIN: Kapı açıldı. Ama dışarı çıkan Tanrı yalnız bir örümcekti. Altı tane ayağı vardı ve yerde çok hızlı hareket ediyordu.

Anlatırken korku ile titremektedir. Sonra büyük bir çabayla kendisini toplar.

KARIN: Üzerime doğru geldi ve ben onun yüzünü gördüm: Korkunç öfkeli bir yüz. Üzerime tırmandı ve içime girmeye çalıştı. Oysa ben direttim. Hep gözlerini gördüm onun. Soğuk ve durgundular. İçime giremeyince, hemen göğsüme, yüzüme, sonra da duvara tırmandı.

Yeniden susar. Martin elinden bardağı alır ve iğneyi çıkarır. Karin'in bakışları Minus'unkilerle karşılaşır, ama Karin tanımaz onu artık.

KARIN: Tanrıyı gördüm ben.

Bunu durgun bir tonda söyler, ama bu durgunluğun derinlerinde öylesine yeni ve sonsuz bir korku titremektedir ki, bu korku büyümekte ve köklerini onun derinliklerine salmaktadır. Meydandan doğru sesler gelir. Kapı çalınır, David dışarı çıkar, kısa bir süre sonra geri gelir.

DAVID: Dışarıda bekliyorlar.

Martin, Karin'in kolunu ihtimamla tutar, Karin hemen hemen hiç diretmez. Minus onun elini tutar, yatak odasına götürür, mantosunu giymesine yardım eder, saçlarını tarar ve el çantasını uzatır. Karin hemen çantasını açıp, güneş gözlüklerini çıkarır ve takar.

David onu koruyarak, dışarı çıkarır. Karin de ona uyar, tüm duygularını yitirmiştir.
Minus yukarıda kalır, paslanmış demir sobaya sırtını dayayıp, oturur. Kuru kuru, gözyaşları dökmeden hıçkırır.
Motorun hareket ettiğini duyunca, dışarı fırlar. Helipkopter kalkar ve hemen güneş ışığında kaybolur.

Tepenin altında David durmaktadır. Siyah göl gesi beyaz kumsal üzerinde uzanmaktadır. Minus bahçenin en uç köşesine, kulübenin alacakaranlığına koşar. David ağın başına gitmiş, piposunu doldurmakta ve ağı incelemektedir. Sonra piposunu yakmadan ağzına koyar. Durmaksızın, bu öğleden sonra güneşinin göz kamaştırıcı ışığına bakar. Sanki bu ışığın, kendisi için duyduğu acının göz yaşlarını silip götürmesini istiyormuş gibi. Arkasını dönünce, Minus'u görür.

MINUS: Baba, korkuyorum.

David bir an kolunu oğluna dolamak istiyormuş gibi kaldırır, ama Minus yana doğru çekilince, duraklar.

*Filmin aslında bu konuşma evin içinde geçer. Resim kullanılmıyan çekimden alınmıştır.

MINUS: O yıkık teknede, Karin'i sımsıkı tuttuğumda, benim için gerçek yıkıldı. Ne demek istediğimi anlıyor musun?

DAVID: Evet, anlıyorum.

MINUS: Gerçek yıkıldı ve ben de gerçeğin dışına çıktım. Aynı bir düş gibi, oysaki gerçek. Her şey olabilir H e r ş e y, baba

DAVID: Evet, biliyorum.

MINUS: Bu beni öylesine korkutuyor ki, bağırabilirim.

DAVID: Benimle gel.

Minus'un elini okşar. Birlikte kıyı boyunca yürürler. Keskin güneş ışığı yüzlerine vurur. Sessizce yanyana giderler. Sonra David kolunu Minus'un omzuna koyar. Kumsalın kıyısında yürümektedirler. Minus'un ayakları çıplaktır, arasıra deniz suyu ayaklarını ıslatır.

MINUS: Bu yeni gerçek içinde yaşayamam ben baba

DAVID: Yaşayabilirsin, ama tutunacak bir şeyin olmalı.

MINUS: Ne olabilir ki bu? Bir Tanrı mı? Karin'inki gibi örümcekten bir Tanrı mı? Yoksa karanlığın her hangi bir yerinde görülmez bir güç mü? Hayır, mümkün değil bu.

Sessizlik. Deniz kıpırdamaktadır. Bir martı bağırır.

MINUS: Hayır, baba, mümkün değil bu. Benim dünyamda bir Tanrı yok.

Sessizlik. Kıyı boyunca yürümeye devam ederler.

MINUS *(korkulu)*: Bana Tanrının varlığını gösteren bir örnek ver. *(Susar.)* Veremezsin.

DAVID: Verebilirim, ama benim dediğimi dinlemelisin, Minus.

MINUS: Dinliyorum, baba.

DAVID: Şöyle yazılıdır kitapta: Tanrı sevgidir.

MINUS: Bütün bunlar yalnız söz benim için, tümüyle anlamsız sözler...

DAVID: Bekle biraz, hem de sözümü kesme.

Kumsal bir çıkıntıya gelmişlerdir; burada kara belli belirsiz bir şekilde denizle karışmaktadır. Denizin beyazlığının ortasında durmuş gibidirler. Tepelerinde de güneşli gökyüzünün beyazlığı. Sanki büyük bir cam kubbenin altında kilitlenmişler. Bu sisli ve susan beyazlık içinde sonsuz küçüktürler.

DAVID: Sana biraz kendi umudumdan söz edeceğim.

MINUS: Tanrı sevgisi mi bu?

DAVID: Sevginin, gerçek bir duyu olarak, insanların dünyasında varolduğunu bilmemdir bu.

MINUS: Senin demek istediğin, sevginin apayrı bir şekli

DAVID: Her türlü sevgi, Minus! En yüksek ve en alçak, en yoksul ve en zengin, en gülünç ve en güzeli. Çılgıncası ya da marazisi. Sevginin her çeşidi.

Sessizlik.

MINUS: Sevgiye karşı duyulan özlem.

DAVID: Sevgiyi özlemek ve yadsımak. Umutsuzluk ve umut.

MINUS: Öyleyse sevgi bir delil.

DAVID: Sevginin, Tanrının varlığını ortaya mı koyduğunu ya da Tanrının kendisi mi olduğunu bilemeyiz. Ama bunların ikisi aynı şey.

MINUS: Öyleyse senin için sevgiyle Tanrı aynı şey.

DAVID: Boşluğum da, pis umutsuzluğum da buna dayanıyor. *(Sessizlik).*

MINUS: Devam et, baba!

DAVID: Birden boşluk doluyor ve umutsuzluğun yerini yaşam alıyor. Bu bir çeşit bağışlama gibi, Minus. Ölüm cezasının bağışlanması gibi.

MINUS: Sözlerin korkunç derecede gerçek dışı, ama söylediklerini, düşündüğünü anlıyorum. Beni baştan ayağa titreten de bu.

DAVID: Ve birşey daha.

MINUS *(hızla)*: Evet.

DAVID: İnsanlar var olduğu sürece, sevgi de varolmalı. O da yaşam kadar sonsuz. Ve onun kadar yıkılmaz bir şey.

MINUS: Baba.

DAVID: Evet.

MINUS: Bilmiyorum ama, üşüyorum galiba. Dişlerim birbirine çarpıyor ve bütün vücudum titriyor. Biraz koşarsam üzülür müsün?

DAVID: Koş tabii. Yukarı çıkıp, öğle yemeğini hazırlıyayım. Bir saat sonra görüşürüz.

Minus karşılık vermez. Kıyının denizle birleştiği yol boyunca koşar. Sonra koşması yavaşlar ve durur.

Denize bakar. Burun üzerinde deniz kuşlarını, güneşin çizdiği yolu ve suyun pırıltısını görür. Adanın en ucunda kaba şekilde duran bir deniz feneri..

MINUS *(mırıldanır)*: Babam benimle konuştu!

Rattvik, 12 Mayıs 1960

Sessizlik

Türkçesi :
FADIL TAYLAN

SESSİZLİK

(Tystnaden)

Yapımevi	SVENSK FILMINDUSTRI, 1963
Yapımcı, yönetmen, senaryo	INGMAR BERGMAN
Yönetmen yardımcıları	LARS ERIK LIEDHOLM, LENN HJORTSBERG
Görüntü yönetmeni	SVEN NYKVIST
Sanat yönetmeni	P. A. LUNDGREN
Giysi	MARIK VOS
Müzik	JOHANN SEBASTIAN BACH (Viyolonsel Süit, No. 2 D Minör)
Ses	STIG FLODIN, BO LEVEREN, TAGE SJÖBORG
Kurgu	ULLA LUNDGREN

K ş l e r

Ester	INGRID THULIN
Anna	GUNNEL LINDBLOM
Johan	JORGEN LINDSTROM
Kat garsonu	HAAKAN JAHNBERG
Gazinonun garsonu	BIRGER MALMSTEN
Cüceler	EDUARDINI'LER
Cücelerin meneceri	EDUARDO GUTIERREZ
Sinemadaki kadın	LISSI ALANDH
Sinemadaki erkek	LEIF FORSTENBERG
Biletçi	NILS WALDT
Bilet kesici	BIRGER LENSANDER
Uzunluk	96 dakika
İlk oynatım	Stockholm 13 Eylül 1963

I

Gece ekspresi.

Kompartımanın pencereleri açıksa da hava akımı içeride hiç bir serinlik yapmaz; bu daha çok insanın yüzüne yapışan kızgın bir soluğa benzer. Kirli bir perde rüzgârda şiddetle dalgalanır.

Bir çeşit yarı uyuşukluğa gömülmüş gibi görünen Anna oturduğu yerde terlemektedir. On yaşındaki oğlu Johan kendisine yaslanmış du-

rumda uyuklar gibidir. Toz içinde ve kapalı kalmaktan küf kokan tüylü kanape rahat değildir; sırtındaki yazlık elbisesi terden buruş buruş olan Anna, hafif nemli bacaklarını birbirinden ayırmış öyle oturmaktadır. Arada bir esner Anna ve hiç değişmeyen tekdüze manzaraya gözlerini ayırmaksızın bakar.

Kompartımanın lâmbaları sönüktür; doğmakta olan günün ilk ışınları, uzaktaki çıplak dağları gittikçe daha net çizgilerle belli etmeye başlar.

Anna'nın öte yanında, Ester oturmaktadır; sıcaktan pek rahatsız olmuşa benzemez. Dik oturmuş ve ellerini bir yastığın üzerine koymuştur; gözlerini kapar. Yüzü solgun ve üzüntülüdür.

Alacakaranlığın sessizliği içinde kayıp giden kompartımanda her üçü yalnızdırlar.

Küçük çocuk uyanır ve içecek bir şey ister. Annesi bir portakal verir.

Çocuk merakla yerinden kalkar ve koridora çıkar; hemen geri dönerek durur, kompartımanın kapısına tutturulmuş basılı bir duvar ilânını okur.

Yazıda ne denmek istendiğini sorar Ester'e. Ester başını sallıyarak bilmediğini söyler.

JOHAN: Ne demek oluyor bu?

ESTER: Bilmem, hiç bir fikrim yok.

JOHAN: «Nitsel stantnjon palik».

Küçük çocuk inatla kapıdaki yazıyı hecelemeye devam eder: NITSEL STANTNJON PALIK. *Anna ondan yerine oturmasını ya da yatıp uyumaya çalışmasını ister. Çocuk kanapeye tırmanır ve başını Anna'nın dizleri üzerine koyar.*

Anna rahatsız etmeksizin onu yavaşça yerinden kaldırır ve başının altına bir yastık sürer. Tren birdenbire durur.

Görünürde sanki ne bir istasyon, ne sinyal, ne de gidip gelen kimse vardır. Ovaya durgunluk çöker. Yandaki bir kompartımanda biri kımıldar, alçak ve belirsiz bir sesle bir şeyler söyler. Ester başını, perdesi dalgalanan pencerenin gittikçe aydınlanan dikdörtgenine doğru çevirir. Ani ve şiddetli bir öksürük dalgasıyla sarsılır, öksürüğünü içinde boğmaya çalışır ve elini ağzına getirerek inler; başını sallıyarak öne eğilir. Açılan ağzından bir kan ve salya dalgası boşanır, önce bacaklarının üzerine, sonra yere akar.

Anna onu başından desteklemek isterse de, Ester Anna'nın kendisine uzatılan ellerini iter ve sanki boğuluyormuş gibi kendini geriye atar. Küçük çocuk yerinden doğrulmuş, bu sahneyi gözlerini dikerek, korkudan çok bir şaşkınlıkla izlemektedir

Ester sakinleşir ve kendine gelir. Eliyle yüzünü sıvazladıktan sonra, kendiliğinden bir hareketle eteği üzerindeki kanı bir mendille silmeye başlar. Ama bu sakin hali uzun sürmez. Yeni bir çırpınma dalgası sarsar vücudunu. Yerinden kalkar ve eğilmek için pencereye yönelir. Anna onu belinden kavrıyarak destekler.

Kriz, başladığı gibi çabucak durur. Ester uzanarak gözlerini kapar. Anna hemen yanıbaşına oturup, ağzını ve çenesini siler. Tren yeniden yavaşça yola koyulur.

Küçük çocuk pencereye yakın ayakta durmaktadır. Camdaki kan lekesini görmemeye çalışır. Güneş dağların ardından yükselirken, ovanın yanmış otları üzerinde büyük bir gölge uzanır. Ter, toz ve sıcak demir kokusu burun deliklerini sızlatırken, küçük çocuğun yorgun gözlerine bir de keskin ışık seli çarpar. Bunun dışında bir de çocuğun midesini ezen, ağır ve tatlımsı başka bir koku vardır. Gün ışığı içinde yü-

zen perde durmaksızın dalgalanmakta ve kompartımanın bölmesini dövmektedir. Johan koridora çıkar. Yan kompartımanda, üniformalı yaşlı iki adam uyumaktadır. Ağızları açık, ama horlamaksızın, her biri kendi kanapesinde uzanmıştır. Pencerenin yanındaki küçük masa üzerinde, yarı boş birkaç bira şişesi vardır; küllükteki bir sigaradan yukarıya doğru bir duman sütunu yükselmektedir. Kontrol memuru yaklaşır, iki kadının bulunduğu kompartımana şöyle hızlı bir göz attıktan sonra durur ve kapıyı açar. Johan, kontrol memurunun anlaşılmaz birşeyler mırıldanarak annesiyle konuştuğunu işitir. Arada bir Ester de bir iki kelime söyler.

ESTER: Birşeyim yok. Hayır, hastaneye gitmek istemiyorum. Sadece otelin birinde, bir güncük dinlensem yeter.

Kontrol memuru ciddiyetle başını sallar, tarife cetvelini açarak, parmağıyla daktiloyla yazılmış bir rakam gösterir, sonra yeniden başını sallıyarak kol saatini gösterir.

Anna bozulmuş, Ester'e bakar. Birkaç kelime mırıldanırlar. Johan onları başbaşa bırakıp gider. Uyumakta olan yaşlı adamların yanı daha sakindir. Koridorda, açılır kapanır tahtadan bir oturma yeri vardır: Johan, sırtını bükerek bunun üzerine oturur. Çenesini de pencerenin çerçevesine dayar. Trenin tekerlekleri makaslar üzerinden geçerken cehennemi bir gürültü çıkarır, raylar sanki birbirlerinden fırlar gibi görünürler. Bir istasyona yaklaşılır; durmuş bir yük treni, koyu yeşil akan bir sel üzerinde demirden bir köprü görülür.

Sonra yine, top, büyük kamyonlar, arabalar ve asker yüklü bir yük treni daha geçer.

Koyu kurşuni renkte, dar ve karanlık pencereli bir iki ev kümesi, fabrika duvarları, arka avlular, paslı tramvaylar görülür; tren yaklaştıkça gar büyür gibi, kımıldar gibi olur, devleşir sanki. Bir çit, bir engel gibi bir çan kulesi gölgesini raylara fırlatır; sinyal lâmbaları geçerken parıltılar saçar; sonra yanar söner, şimşek gibi çakan ışık lâmbalarıyla bir tünel belirir.

Tünelin öteki ucundan, güneş küçük çocuğun tam yüzünün ortasına çarpar. Tekerlekleri üzerinde kayıp giden ve sarsılan vagonun çevresinde bir kum kasırgası yükselir ve bir duvar belirir toz bulutunun içinden. Bu duvarda, sarı fon üzerine yeşil renk büyük harflerle ARKIN *STAJK yazısı okunur. Bir el siyah bir yaprak sigarası tutmaktadır. Geçidin dibinden, bir hoparlör cızırtısı gelir. Bir ses hızlı hızlı, ama kelimeleri tane tane ayırarak konuşur:*

TIMOKAN RETJE FEL SIS, TIMOKAN RETJE FEL SIS.

II

Otel odasında, Johan pencere önünde ayakta durmuş, sokağa bakmaktadır. Bu sokak oldukça dardır; işlek bir sokaktan, demir parmaklıklarla çevrili tuğla bir kiliseye açılmaktadır. Kaldırımlar, iki yönde durmadan gidip gelen bir sürü insanla doludur; hatta içlerinden çoğu da, sağ yanında park etmiş otomobillerin dizildiği, bir yola inmektedirler. Güneşin aydınlığı yüksek ve kirli kurşuni beyazlıktaki evlerin yükselen ön yüzleri arasından ışıktan bir geçit gibi uzanmaktadır.

Gösterişli ön yüzünde, geçen yüzyılın sonunu gösteren bir tarih bulunan otelin karşısında bir bar vardır; bu bar evin gövdesi içine sanki bir mağara gibi sokulmuştur. İçeride-

ki tezgâh ve masalar belli belirsiz seçilir. Barın içinde ve dışında, bir kovanın önünde kaynaşan arılar gibi insan kaynaşmaktadır.

Barın yanıbaşındaki sinema henüz açılmıştır: bir bekçi demir parmaklıkları kaldırmaktadır. Vitrinler gösterişli ve renkli kadın resimleriyle süslü afişlerle doludur. Neon lâmbalarının keskin parlaklığı gün ışığının etkisini silince, sinemanın adı göze çarpıcı kıvrımlarla ortaya çıkar.

Kilisenin demir parmaklıkları yanında bir gazete satıcısı görülür. İki satıcı, gazetelerin kırmızı-siyah renk kocaman başlıklarını nöbetleşe bağırırlar.

Bu şaşırtıcı sessizliği bozan tek şey bağırmalardır.

Sokaktaki insan kaynaşması hızlıysa da hiç bir ses duyulmaz. Ne bir korna sesi, ayak gürültüsü, ökçe tıkırtısı ya da kahkaha; ne de bardan müzik sesi işitilir. Yalnızca sokağın köşesinden gelen iki ses vardır; biri tiz ve şamatacı, öteki kısık ama etkin bir ses.

Anna, Johan'a pencereyi kapatmasını söyler. O da hemen bu isteğe uyup pencereyi kapatır ve sandalyeden iner.

Genç kadın Johan'ın berisine gelir ve şeffaf perdeyi çeker. Yolculuk giysilerini çıkarmış, sırtına yeşil renkli parıldıyan bir sabahlık geçirmiştir. Pencereye eğilince vücudunun keskin kokusunu duyar. Küçük çocuk, salt eğlence olsun diye, sabahlığın kuşağını yakalar ve annesi içeri giderken onu alıkoymaya çalışır. Annesi biraz kızgınca gülümser, iri ve hafifçe nemli eliyle çocuğun saçlarını okşar.

Johan yere oturup dizlerini çenesine çeker; annesine ve özellikle onun tırnakları kırmızıya boyalı, tabanı derince oyuk çıplak ayaklarına bakar. Kadının ayakları, sanki kendi başına öz-

görmüş gibi hareket etmektedirler; Anna aynalı dolaptan oğlunun kendisini gözlediğini sezinler.

ANNA : Neye bakıyorsun öyle?
JOHAN: Hiç, ayaklarına bakıyordum.
ANNA: Niçin?
JOHAN: Sen nereye gidersen onlar da seninle geliyorlar. Sanki kendi kendilerineymiş gibi.

Anna yine iki kişilik büyük bir oda olan ve öbürü gibi geçen yüzyıl sonunun aynı zarif stiline uygun komşu odaya gider.

ANNA: Bir doktor çağırsaydık daha iyi olmaz mıydı? *(Ester başını sallar).* Üşüyor musun?
ESTER: Biraz.
ANNA: Hava sıcak, korkunç olan da bu.
ESTER: Sadece biraz dinlenebilsem, yarın yola çıkar pazartesiye de evde olurduk.
ANNA *(içini çeker):* İyi olurdu.
ESTER *Gülümser):* Seni anlıyorum.

Anna kararsız, sanki açmak istiyormuş gibi pencereye yönelir.

ESTER: İçerisi fena mı kokuyor?
ANNA: Evet öyle.
ESTER: Madem öyle, aç pencereyi.

Anna pencereyi açar, sonra kendi odasına döner. Johan kendini yere atmış, dalgın oturmaktadır.

ANNA: Kapıyı kapatabilir miyim?
ESTER: Elbette.

Anna kapıyı kapar, bir süre bir valizi karıştırarak içinden köpüklü banyo sabunu dolu saydam bir kese çıkarır.
Banyo odasına girer. Johan da ardından seğirtmektedir. Genç kadın sabahlığını çıkarır ve eliy-

le suyun sıcaklığını şöyle bir yoklar. Sabunu attıktan sonra, geniş ve beyaz küvete girer.

JOHAN: Saçların böyleyken sana daha çok yakışıyor.

Anna saçlarını bir kurdele parçasıyla boynu serbest kalacak şekilde bağlamıştır.

ANNA: Haydi gel sırtımı kesele.

Genç kadın ellerini küvetin iki yanına dayar, sonra başını iki kolu arasına iğer. Johan elini Annesinin omzuna koyar ve alnını yavaşça onun sırtına doğru düşürür.

ANNA: Haydi elini çabuk tut!

Annesinin sesi, belli etmese de hiç alışkın olmadığı bir ses gibidir. Birden doyasıya ağlamak gelir içinden. Ama tutar kendini. Sessizce, bir süre annesinin sırtını keseledikten sonra annesi sabunu elinden alır.

ANNA: Peki yeter, odana git şimdi, öğlen uykusuna yatacağız.

Her zamanki gibi annesinin buyruğuna uyar ve içini çekerek dışarı çıkar. Beyaz renkli kocaman pufla yorganlarla döşeli yataklardan biri üzerine oturur. Kendini sırt üstü atarak ayaklarını karyolanın madeni arkalığına dayar. Pufla yorganın kıvrımları, yüzünün her yanından sanki büyük ve karlı dağ dizileri gibi görünmektedir. Bir kolunu kaldırarak şahadet parmağını bu sonsuz gibi görünen kar görüntüsü üzerinde tepkili uçak gibi vızıldatır.

Annesi içeri girer; yine yanar döner sabahlığını giymiştir.

ANNA: Gömleğini, pantalonunu çıkar.

Dediğini yapar. Annesi yaylı perdeyi çekip indirir. Oda kül rengi bir loşluğa gömülür.

Bir şişe bulmaya çalışır; bulur ve avucunun içine bir sıvı döker, sonra bunu yüzüne ve omuz başlarına sürer. Ellerini Johan'a uzatarak, alın ve boyunda güzel kokan bu serinletici losyondan ona da sürer.

Sessiz ve ağırbaşlı, annesinin sürdüğü kokular içinde Johan düşer gibi kendini pufla yorganın üzerine atar. Çabucak uykuya dalar.

Ester birşeyler okumaya çalışırsa da bir türlü dikkatini toplamayı beceremez. Sinirleri yatışsın diye birkaç sigara içmiştir. Fakat duman bulantı verir kendisine, üstelik öksürtür. Vücudunda belli belirsiz, gizli, ama korkutan bir sancı vardır.

Büyük bir bardağı konyakla doldurur ve bunu epeyce çabuk içmesiyle bütün vücuduna hoş bir uyuşukluk çöker.

Nihayet içkinin verdiği o sıcaklık bütün vücuduna yayılır. Duyduğu korku ve sancı azalır. Keyifli keyifli tek başına güler.

Kısa bir süre bir şeyler okuyabilirse de, hemen ardından harfler gözlerinin önünde dans etmeye başlar, satırları izlemekte güçlük çeker. Kitabı yere fırlatarak yataktan çıkar. Yandaki odanın kapısını açar. Anna burnu yastığa gömülmüş, gür saçları darmadağın, yüzükoyun yatmaktadır.

Yanıbaşındaki yatakta kolları başının üstünde, elleri yarı açık, ana karnındaki bir yavru gibi Johan uyumaktadır.

Ester kapıyı tekrar kapatıp odasına dönmeden önce uyuyanları uzun uzun seyreder. Pencere önüne giderek aşağıya, şimdi hemen hemen bomboş olan sokağa bakar.

Güneş karşıki evlerin duvarları üzerinde parlamakta ve bar sahibi büyük perdeyi indirmektedir.

Sokaktan, eski möble ve çeşitli ev eşyasıyla tepeleme yüklü bir arabayı çeken sıska mı sıska bir at geçer.

Bar sahibi ve arabacı bir iki kelime söyleşirler; araba durur ve arabacı stor perdenin ardında gözden kaybolur.

At, başı sarkmış, kemikleri derisinin dışına çıkmış gibi ve soluyarak yerinde durmaktadır. Ester bardağına yine konyak doldurur ve bir süre kendi kendine konuşur. Birden, içine birşey doğmuş gibi yatağın yanıbaşındaki zile basar. Koridordan gelen hızlı ayak seslerinin ardından, kapıya çekingen vurulur. Ester'in «evet» *demesi üzerine garson içeri girer. Bu, biraz yıpranmışsa da kusursuz sayılabilecek bir frak giyinmiş yaşlı bir adamdır. Yüzü şaşılacak kadar buruşuk, saçları soluk ve boyalıdır. Gözleri siyah çerçeveli kalın gözlüklerin arkasına gizlenmiştir. Yüz ifadesi, son derece dikkatli bir adamınkini andırmaktadır.*

Ester onunla İngilizce, Almanca ve Fransız-

ca konuşmayı denerse de yaşlı adam «bilmi-yorum» anlamında, üzgün başını sallar.

ESTER : Parlez-vous français? Do you speak english? Sprechen sie deutsch?

Ester boş konyak şişesini ona uzatarak, bir yenisini istediğini işaret eder. Adam gülümser. Bu gülümseme, yüzünün o ciddî ve kişiliksiz çizgilerini değiştiren, sevimli, hemen hemen şen bir gülümsemedir. Garson geri çekilir. Ester bir sandalyeye oturarak bir sigara daha içmeye başlar; sigara bu kez zararsız, hatta iyi gelir kendisine. Derin bir nefes çeker. İçinden taşan şehvet ve sevinç duygusu dağılmaz. Kendini yatışmış ve sıhhatli hisseder.

Garson gümüş bir tepsi üzerine koyduğu bir şişe konyakla görününce, Ester ona küçük masanın yanındaki öteki koltuğu gösterir. Garson gülümseyerek oturmak istemediğini belirttikten sonra şişeyi açar. Eski zaman zevkine uygun güzel bir bardağı konyakla doldurur ve ince bir hareketle tepsiyi Ester'e uzatır.

Ester içkiyi yudumlar. Gülümseyerek beğendiğini belirtir. İçkiyi dudaklarının ucuyla tadar ve yeniden gülümser. Garsona bir sigara sunar. Garson özür diliyerek almaz ve sanki gitmek ister gibi bir hareket yapar.

Ester onu alıkoyar ve elini gösterir. Adam kendi dilinde «el» kelimesini söyler.

Ester, yaprakları sararmış bir not defterine kelimeyi onun ağzından anladığı gibi yazar.

Yaşlı adam Ester'in yazdığını dikkatle inceliyerek bir iki harfi değiştirir, yaptığı düzeltmeyi gösterir ve kelimeyi ağır ağır belli edercesine tekrarlar.

Hayranlıkla eğilir adam. Birden kuşkuyla parmağını kapıya doğru yöneltir. Hemen gitmesi gerektiğini bir taklitle anlatmıya çalışır. Kendi

yüzüne bir tokat vurur. Garson gözden kaybolunca Ester kelimeyi yeniden söyler.

ESTER: El, KASI.

Not defterine uzanır, kelimeyi beyaz bir sayfaya güzelce yazar. Ardından esner, sallana sallana yerinden kalkar, sigarasını söndürür ve kendini yatağa atar.

Sırtına mavi pijamasını geçirmiş, sarhoş ve gözüpektir. Bir canavar düdüğü sesi damların üzerinde çınlar, kısa ve ölçülü ulumalarla güneşin kızgınlığını ve yoğun sessizliği yırtıp geçer. Sonra, canavar düdüğünün uluması başladığı gibi apansız kesilince, sessizlik bu kez daha açık seçik yeniden başlar.

Ester elini pijama ceketinin altından içeri kaydırarak memelerinin üzerinde gezdirir ve birini sıktığı avucunun içine alır. Yavaşça yatağa uzanıp dizlerini yukarı çeker ve öteki elini pijamasının belinden içeri daldırır. Vücudunu bir çeşit tembelce rahatlık kaplamıştır. Dudaklarını diliyle ıslatır, başını yumuşak yastığa kuvvetle dayar. Kısa bir süre hareketsiz ve soluk soluğa kalır. Öksürür biraz. Kendini koyverir ve gözlerini kapar.

Ilık bir suyun içindeymiş gibi rahattır, yavaş yavaş tatlı bir uykuya dalar.

III

Küçük çocuk canavar düdüklerinin ulumasıyla uyanır; taze, dinlenmiş ve hoşnut yatağa oturur. Annesi mışıl mışıl uyumaktadır. Johan içini çeker; bu iç çekiş üzüntüden çok, büyüklerin o bitmez tükenmez yorgunluklarını eleştirici niteliktedir.

Gömleğini ve pantalonunu giyer. Sandallarını arayıp bulur. Oyuncak tabacasını cebine sokuşturur; şimdi bir keşif gezisi için hazırdır.

Kapı gıcırdar, üstelik kapatması da güçtür ka-

pıyı. Ama sabırlı çabalarının sonunda kendini dışarıda, büyük beyaz kapılarla çevrili, göz alabildiğine uzanan başka koridorların kestiği başdöndürücü bir otel koridorunda bulur. Şurda burda, ağır perdelerin arkasına yarı gizlenmiş bir pencereden içeriye ölgün bir ışık sızmaktadır.

Duvarlardaki çukur ve gözlerde, çıplak kadın ve taş kesilmiş şaşkın erkek heykelcikleri sezilir. Küçük çocuk bir yandan korkudan titrerken, öte yandan serüvene susamış bir şekilde keyiflenir. Kurt gibi sessiz ve sinsice, saklandığı güvenli yerden uzaklaşır.

Odada hava ağırdı. Oysa burada, koridorda yayılan küf kokan bir serinliktir. Bu serin hava Johan'ı azıcık titretir. Ayak sesleri duyar duymaz kendini hemen yana atar; büyük, altın sırmalı bir koltuğun arkasına gizlenerek tabancasını atışa hazırlar.

Mavi iş tulumu giymiş, kırmızı yuvarlak yüzlü, uzun bıyıklı bir işçi koridorun köşesinden döner ve hızla uzaklaşır. Uzun bir merdiven taşımakta ve büyük bir gürültüyle solumaktadır.

İşçi merdiveni koridorun ilerisinde bir yere yerleştirir. Tavandaki bir avizeye erişmek için güçlükle tırmanır. Baştan beri ona nişan alan küçük çocuk, işçiyi korkulacak bir adam yerine koymadığı için olacak, küçük oyuncak tabancasının emniyet sürgüsünü çeker, tekrar sıvışır.

Şimdi loş küçük bir odacığın önündedir. Karşıda oturmakta olan garsonun üzerine bir çatı penceresinden azıcık ışık sızmaktadır. Garson dizleri üzerine bir gazete yaymış, eski bir deri koltukta oturmaktadır. Gazeteyi okumaz. Bir çeşit keyifli uyuşukluk içinde, gözlerini ayırmaksızın önüne bakmaktadır. Yüzündeki sayısız iz ve kırışıklıklar daha da çoğal-

mış, gözlükleri burnunun üzerinde, gözleri takma ve donuk gibi görünmektedir. İyice sıkılmış ağzı ise sanki kurşunî renkte, bir çizgidir. Çıngırağın çalmasıyla, gösterge tablosu üzerinde küçük bir rakam belirir. Garson hemen üstünü başını düzeltir. Johan'ın varlığını sezince ona bir şeyler söyler. Küçük çocuk karşılık vermezse de kararsız, kaçmaya hazır, olduğu yerde durur.

Yaşlı adam hızla kendisine yaklaşınca Johan şimşek gibi fırlar, önce bir koridoru, sonra bir ötekini döner, sonunda yüreği çarpıntı içinde durur. Kulak kabartır. Duyduğu yine sessizliktir.

Yüksek ve dar bir pencerenin açıldığı ortak aralığa bakan duvar öylesine yakındır ki buradan içeriye ancak biraz loşluk sızabilmektedir. Johan dönüp bakınır.

Kocaman çarpık burunlu, yuvarlak gözlü, alnı üzerine bir tutam saç düşmüş ufacık bir adam hızla geçer. Johan adamı kendisinden de küçük görünce korkusuzca selâmlar. Adam, biraz ötedeki açık kapıdan içeri girmeden önce Johan'ın nazik selâmına karşılık verir. Pencerenin karşısındaki duvara yaldız çerçeveli bir tablo asılmıştır. Tablo kıllı deriden bir iç donu giymiş ve normal ayak yerine çatallı ayakları olan bir adamla döğüşen çırılçıplak, iri bir kadını canlandırmaktadır. Kadın tepeden tırnağa pembe, adamcağız da koyu esmer ve vücudunun her yanı kıllarla örtülüdür. Sahne iyi incelenirse, kadının aptalca gülümseyisinden durumdan oldukça hoşlandığı anlaşılır. Johan tabloyu incelemeye kendisini öylesine kaptırmıştır ki yaşlı garsonun yaklaştığının bile farkına varmaz. Artık kaçmanın da gereksiz olduğu inancındadır. Yaşlı adam durur, eğilerek elini ona

uzatır, ama Johan hızla geriliyerek var gücüyle başını sallar.

İhtiyar birden öne doğru sıçrıyarak küçük çocuğu kolundan yakalar; bir an elinde tutmayı başarırsa da, Johan kurtulmayı becerir. Garson bir şeyler bağırır fakat Johan'ı arkasından kovalamaz. Açık bir kapı ve bu kapının ardında keskin güneş ışığı içinde yüzen bir oda. Yüksek pencereler, yataklar, girintili çıkıntılı süslemeleriyle tahtadan iki büyük aynalı dolap, değirmi biçimde bir kanape ve üç büyük koltuk görülür.

Odanın öteye beriye gelişi güzel atılmış tuhaf eşyalar yüzünden darmadağınık bir görünüşü vardır.

Sürekli bir uğraşı içindeki beş cüce, durup dinlenmeden koşuşmakta, konuşup birtakım el kol hareketleri yapmaktadır.

Yatağın kıyısına çok şişman, saçları ağarmış ve kuş gözleri gibi gözleri olan bir adam oturmuştur. Küçük boy bir elbise dikmektedir. Johan'a bir işaret yaparak o anlaşılmaz diliyle bir şeyler söyler. Johan içeri girdikten sonra kapı yine kapanır.

Yüzüne büyük bir aslan maskesi geçirmiş bir adamcık, yatakta sıçrayıp bağırır ve Johan'ın bacağını ısırır gibi yapar. Ama bundan pek korkmuş görünmeyen Johan, tabancasını çekerek adamcağıza ateş eder. Bu harekete odada bulunan herkes güler. Garip yaratık sanki vurulmuş gibi yere yığılır. Bu küçük yaratıklardan bazısı, tatlı renkte gösterişli elbiseler giyinmiştir. Yatağın yanıbaşında ayakta duran genç bir adam, kendini yatağın ayakucu arkalığına doğru çekince iki ayağını havaya kaldırır, Gösterişli sabahlıklar giyinmiş soluk, parlak yüzlü iki adamcağız koltuklarına gömülmüş, ellerinde birer bardakla oturmaktadırlar; masa-

nın üzerinde boş şişeler vardır. Johan'a bakıp gülerler. Johan bu kez tabancasıyle onlara ateş eder, onlar da korkmuş gibi yaparlar. İçlerinden biri, şiddetle titriyerek koltuğun arkasına sığınır. Öteki birtakım iniltiler çıkarır. Şişman cüce soluyarak yataktan iner ve alık alık sallanarak Johan'a doğru yönelir. Sonra Johan'ın kollarını yukarı kaldırarak sırtına bir elbise geçirir.

Yatağın dibinde birtakım ayak numaraları yapmakta olan çocuk gülmeye başlar ve Johan'a doğru atılarak, onu yanaklarından yakalar ve kucaklar, sonra öteki yaşlı adamla gücenik bir tavırla konuşur.

İçeridekilerin hepsi, gülünç bir şekilde giydirilmiş olmaktan biraz canı sıkılmış gibi duran Johan'ın çevresinde toplanırlar. Elleriyle okşayıp başına sevgiyle birer fiske vururlar. İçlerinden biri ona yaldızlı bir balon uzatır. Bir öteki ağız armonikası çalmağa başlar, üçüncüsü de bir şeftali sunar.

Aslan maskeli adamcağız şimdi yüzüne bir maymun maskesi geçirmiş, binbir çeşit taklayla hepsinin dikkatini kendi üzerinde toplamaya çalışmaktadır.

Kapı açılır ve içeriye önemli bir adam tavrıyla koridordaki cüce girer.

İçeridekilerin, birden canları sıkılır gibi olur, gülüşme ve gevezelik durur. Adam, Johan'ın o gülünç ama güzel elbiseye bürünmüş olduğunu sezince, şişman adama bunu Johan'ın sırtından çıkarmasını söyler. Cüce her yanı dikkatle gözden geçirdikten sonra, parmağını bu ufacık adamlardan birine çevirir ve onu bir güzel haşlar. Paparayı yiyen adamcağız üzgün bir tavırla bira şişelerini toplamaya başlar. Nihayet nazikçe özür diliyerek Johan'a döner ve kendisine kapıyı gösterir. Tek kelime söylemek-

sizin Johan koridora çıkar. Kapının yeniden ardından kapanmasıyla Johan içerden gelen kaba ve keskin sesi işitir. Yine pembeli kadını ve tüylü don giymiş adamı canlandıran tablonun önüne gelmiştir. Uzaklardan gelen alarm düdüklerinin ulumasını duyar. Ama düdük sesleri, oldukça boğuk, sanki başka bir dünyadan geliyormuş gibidir.

Bu kez yalnızlık küçük çocuğu başka bir biçimde, korkuyla sarar. Çişi geldiğinin farkına varır. Canı sıkılmış helâları arar; bulamaz. Koridorun ta öteki ucuna kadar koşar bakınır ama, helâ falan yoktur. Bir an kendi odasına dönmeyi düşünürse de, yolu şaşırdığını sezinler. Başa gelen çekilir kabilinden hemen bir köşede çişini eder. Küçük küçük su damlacıkları bir yerde birleşerek bir akıntı gibi kırmızı halıya doğru akar gider. Johan sanki birşey olmamış gibi ellerini rahatça ceplerine sokar ve ıslık çalmaya koyulur.

Her halde pek önemli birşey değildir yaptığı. Birkaç adım atar, ama gerçekte içinde bulunduğu durumdan ötürü canı sıkılmaktadır. Gözlerini halıdan yukarı kaldırınca, koridorun öteki ucunda yaşlı garsonu farkeder, ona yaklaşır. Yaşlı garson kendisine korkacak birşey olmadığını işaretle gözlüklerini çıkarır ve at dişlerine benzeyen kocaman dişlerini göstere göstere güler.

IV

Anna içinde bulunduğu uyuşukluktan sıyrılır. Yer değiştiren güneş, ışınlarını şiddetle pencereye vurmaktadır. İçeride boğucu ve hareketsiz bir sıcak vardır.

Yatağından inen kadın gözleriyle Johan'ı arar ve Ester'in odasına açılan kapıyı açar.

ANNA: Johan orda mı?
ESTER: Yok, burda değil.

Anna kapıyı açık bırakarak banyo odasına gider; bir havluyu soğuk suda ıslatıp serinlemek için vücuduna sürer. Aynadan öteki odanın ta ucunda Ester'i görür. Temiz iç çamaşırı ve kolsuz, açık renk yazlık bir elbise çıkarır; hızlı ve sabırsız hareketlerle dolaşır ve gür saçlarını taramaya başlar.

ESTER: Anlaşılan güneşte iyice yanmışsın!

Anna buna bir karşılık vermez; alnında ve üst dudağının üzerinde halâ parlayan ter taneciklerı vardır. Dudaklarını boyar, sonra buğulanmış el aynasında kendi bakışını süzer. Bu pırıl pırıl gözlerin ta dibinde küçümseme dolu bir öfke görülür.
Aynayı masanın üzerine fırlatır ve el çantasını aldıktan sonra sivri ökçeli ayakkabılarının üstüne basar.

ANNA: Azıcık dışarı çıkıyorum.
ESTER: Dur biraz.
ANNA: N'oluyor?

Anna ayakta, kapının koluna dayanmış, tırnaklarını incelemektedir; dişleriyle şahadet parmağının derisinden küçük bir parça koparır.

ESTER: Hiç. Hiç bir şey yok.

Anna bu kez geri dönmemecesine çıkar.

Kapı yeniden kapandığı zaman, Ester içinde bir çığlığı boğmak istiyormuş gibi elini ağzına götürür.

Dayanacak bir yer arar, ayağının üzerinde dönerek yatağın arkalığına ilişir, konyak şişesini almak için elini uzatır, tapasını çıkarır, şişenin ağzını çatırdıyan dişleri arasına sokar. Bir iki yudum çektikten sonra bir krampla sarsılır; şişeyi düşürür, konyak yatak takımları üzerine ve yere dökülür.

Ester sırayla bir inler, bir küfreder: «Allah

kahretsin, ne küçük düşürücü şey bu, bu kadar alçaltılmaya artık göz yumamam».

Kalkmaya çalışır, ama hemen dengesini yitirip yere düşer. Yüzükoyun uzanıp bir köpek gibi ulur.

ESTER: Daha aklı başında düşünmeyi denemeliyim. Üstelik mantıklı olduğum da söylenir.

Devrilen şişeyi doğrultur ve en çok zarar gören yatak dibindeki ayak halısını toplar. Dizüstü çökerek düşen yorganı yerden kaldırır. Diz üstü ve elleri yatağın üzerinde uzanmış durumdadır.

ESTER: Tanrım! Hiç değilse bırak da evde öleyim; şimdi daha iyiceyim. Bir şeyler yemeye çalışmam gerek, midem bomboş, aç karnına içmek ne aptallık.

Yerinden kalkar, zili bulup düğmeye basar. Kısa bir bekleyişten sonra kat garsonu gelir; kendisini kaldırır ve bir iskemleye oturtur; dışarıya, kapının önüne atacağı çarşaf ve yatak takımını toplar; ikinci yatağın yatak örtüsünü kaldırır, Ester'in yürümesine ve yatmasına yardım eder. Yastıkları düzeltir, yüzünü siler ve bir tarakla ayna getirir.

Garson bir an gözden kaybolur ama, hemen elinde bir şişe, dışı soğuktan buğulanmış, maden suyuyla geri döner; maden suyunu bir bardağa boşaltarak Ester'in bunu içmesine yardım eder. Ester işaretle yiyecek bir şeyler istediğini anlatır. Ester'in söylediğini anladığını midesini göstererek belirten garson başını sallar ve geri çekildikten sonra gürültüsüzce kapıyı kapar..

Ester yastığa yaslanır, rahatsızlığı adeta karnının bir yerinde ona darbeler vurmaktadır.

Gözlerini kapar, adaları, yaz aylarında bir yüzme havuzunu, yeşilliği, duru ve soğuk suyu,

bembeyaz ufku, köşkün üzerinden kayıp giden öğlen sonu bulutçuklarını düşünmeye dalar.

V

Gölge, evlerin tepesine doğru yer değiştirmiştir. Hoparlör taşıyan bir otomobil büyük bir gürültü içinde sokaktan geçer ve kilisenin yanındaki köşeye sapar.
Daracık kaldırımlar üzerinde kaynaşan insan gürültüsünün üzerine yeniden ağır ve boğucu bir sessizlik çökmüştür.

Anna, barın kırmızımtırak alacakaranlığı içinde kendine sakin bir köşe arar. Bir sürü insanla dolu salonda bir masa bulur ve tezgâhın üzerindeki pankartı parmağıyla göstererek buzlu bir kahve ısmarlar.

Kendisine hizmet eden adam çok genç, sert ve ciddi yüzlüdür. Sık saçları kısa kesilmiş, yüzü traşsızdır.

Sırtında üzeri lekelerle dolu beyaz bir ceket vardır. Bolca terleyen yüzünü zaman zaman havlusuyla silmektedir.

Parmakları nikotinden sararmış, tırnakları siyah ve uçları kemirilmiştir. Acele etmeksizin hareket eder.

Ateş vermek için genç kadına eğildiği zaman sevimli bir şekilde gülümser.

Koltuğu altında paketiyle bir gazete satıcısı belirir. Genç kadın bir gazete satın alarak anlaşılmaz sütunlara dalgın bir göz atar. Büyük harflerle J. S. BACH yazılı bir ilân üzerinde durur. Genç garson ansızın dönüp gelir, fincanı kaldırır gibi yapar, genç kadının olumlu karşılık vermesi üzerine fincana yeniden kahve doldurur. Anna hesabı ödemek ister, garson üzerinde başka rakamlar da bulunan bir kâğıt üzerine hesabı yazar.

Anna bir banknot çıkarır, garson cebini yokluyarak omuz silker ve parayı alarak tezgâha gider. Traş edilmiş boynu güneşten iyice yanmıştır. Sandal biçimi ayakkabılarının aralığından delik çorapları görünür.

Tezgâh yanında ayaklarının ucunda yükselmiş, sanki acelesi varmış gibi sabırsız dikilip durmaktadır. İki parmağı arasında tuttuğu banknot parayı sallar, geriye dönünce bakışı Anna'nınkiyle karşılaşır.

Şimdi parayı bozduracak biri bulunmuştur; parayı bozdurur bozdurmaz hemen geri döner, parayı masanın üzerine koyarken çakmak yere düşer, hemen eğilir, bir an yanağı Anna'nın baldırlarına hafifçe değip geçer. Anna'nın yanından ayrılmıştır. Taraçada kibarca öne eğilmiş ve küçük hesap defterini önünde epeyce

yüksekte tutmuş, öyle durmaktadır. Anna onu biraz ilgisizce bir bakışla süzer ve esnemek için elini ağzına koyar. Tavana takılmış olan vantilatörler boş yere dönmekte ve yoğun sigara dumanını dışarı atamamaktadır.

Masaların arasından kendine bir yol açar ve bu sessizliği, korkunun nabız atması gibi titreşen bu sessizliği, kulağa gelen bir çağrı gibi hisseder.

VI

Ester bir tepsiyle yemek getirtmiş, ihtiyatla yiyip suyu küçük yudumlarla içmekte ve arada bir dinlenmektedir. Kapının içinde Johan ellerini cebinden çıkarmaksızın durmaktadır. Oldukça üzgün görünür.

ESTER: Karnın aç mı? *(Johan* «evet» *anlamında işaret yapar.)* Gel, şu önümdekinden sana biraz vereyim.

Ester yemek kabının kapağını kaldırır, Johan yatağın kıyısına oturarak iştahla yer.

ESTER: Evden uzak olduğun için canın sıkılıyor mu? *(Johan* «evet» *anlamında ciddî bir işaret yapar.)* Pazartesiye evde olacağız.

JOHAN: Büyük anneme de gidecek miyim?

ESTER: Döner dönmez.

JOHAN: Ne kadar kalacağım orada?

ESTER: İlkin bütün bir yaz oradasın. Sonra da kışın bir kısmını geçireceksin. Okula gideceksin orada.

JOHAN: Annem beni görmeye gelecek mi dersin?

ESTER: Elbette gelecek.

JOHAN: Kırda büyükannemin yanında bulunmak iyi olur mu?

ESTER: Elbette. Bir sürü odası olan büyük bir evde oturacaksın. Hem orada, hemen hemen her zaman hava güneşli olur.

JOHAN: Babam da gelecek mi?

ESTER: Gelecek sanırım. Vakti olursa... Biliyorsun yapacak bir sürü işi var!

JOHAN: Doğru.

ESTER: Ama eğlendirici bir sürü şey var orada. Atlar...

JOHAN: Atlardan korkarım ben.

ESTER: Ve ada tavşanları. Sonra da Persson amcayla vapur gezintileri yapacaksın. Oralarda su yeşil ve durudur. Su çok derinse de, öylesine berraktır ki dibi görünebilir. *(Bir duraklama.)* Üzgün olma öyle.

JOHAN: Üzgün değilim.

ESTER: Güzün de yengeç avlamaya gidersiniz.

JOHAN: Sen de gelecek misin?

ESTER: Eski iskelenin yanına oturur, oltayla balık avlarsın! En çok ne yakalıyorsun? Oltayla avlanmayı seviyorsun değil mi?

JOHAN: Sazan balığı. Ama mercan yakaladığım da oluyor.

Konuşma azalır, sonra kesilir; Ester elini Johan'ın yanağına ve kulağına doğru uzatır. Bu uzatış daha çok bir okşama niteliğindedir. Johan huysuzluk ederek Ester'i uzun ve şaşkın bir bakışla süzer. Ama ağzı yemekle dolu olduğu için hiç bir şey demez.

ESTER: Haydi, yemeni bitirdiysen odana git.

JOHAN: Teşekkür ederim. Karnım doydu artık.

Johan iyi yetişmiş ve gerektiği zaman karşısındakiyle arada mesafe bırakmasını bilen bir çocuktur. Yataktan iner ve öteki odaya doğru yönelir.

ESTER: Lütfen kapıyı açık bırakır mısın?

JOHAN: İstersen senin için güzel bir resim yapabilirim.

Ester başıyla çocuğa karşı duyduğu bu karmakarışık, bulanık düşünceler, şefkat ve korku duygusuyla bir işaret yapar.

ESTER: Kaygılanman gereksiz. Annen birazdan dönmüş olacak. Sonra ben de buradayım.

Ester bakışını pencereye doğru yöneltir. Johan, Ester'in dediğini duymaksızın öteki odaya çekilir, bir süre boya kalemi kutusunu ve resim defterini buluncaya değin hemen hemen her yeri karmakarışık eder. Kırmızı kalemle uzun bir çizgi çeker. Bir eğri biçiminde devam eden çizgi bir alın, bir burun ve öfkeyle bükülmüş bir ağız meydana getirir.

VII

Anna kaldırımdaki itiş kakış içinde kendini kararsız hissetmektedir. Güneş damlara, duvarlara, metal levhalara ve camlara vurur. Kendini yakıcı sıcaktan korumak ve kapısı sokağın öteki yakasında olan otele gitmektense, barın alacakaranlığına döner. Tezgâhın solunda, küçük bir merdiven ve yandaki sinemaya götüren açık bir kapı bulunmaktadır. Büyük panolar programı göstermekte, dar dehlizden gelen taze ve hoş bir hava cereyanı esmektedir. Anna bilet alır ve hafifçe yuvarlak biçimli bir duvardaki kapıyı geçer. Yer gösteren yaşlı bir adam cep feneriyle biraz ışık tutar ve Anna karanlıkta kırmızımtırak renkli bir koltuk seçer. Kendini, yüksek bir parmaklıkla salondan ayrılmış bir locada bulur. Küçük bir ana gidiş yolunun öteki kıyısından. yavaş yavaş bir adam ve bir kadın sezmeye başlar.

Birbirine sarmaş dolaş olmuş bu iki kişi, yeni gelenden çekinmez. Gösterilen film Anna'ya baştan aşağı anlaşılmaz görünür. Aşırı makyajlı ve fantastik derecede gülünç giyinmiş, aslında hiç de komik olmayan bir aktör, berbat bir piyano çalmaktadır. Onun yanında, ama ters yöne dönük, yuvarlak hatları olan bir kadın oturmaktadır. Önünde bir ayna bulunmakta ve aşırı derecede süslenmektedir.

Kadın hep öfkeli bir tonla konuşur ve arada bir uzun uzun iç çekmek için konuşmasını keser.

Palyaço kadına hiç aldırış etmez; hatta kadın arkasını dönüp piyanonun tuşları üzerine oturduğu ve aynasını piyanonun üzerine yerleştirdiği zaman bile.

Komik çalgıcı, âletinden tuhaf ve canhıraş ses dizileri çıkartmakta devam eder. Kadın kocaman bir püsküle pudralanmaya başlayınca, palyaço bir pudra bulutu içinde kaybolur. Pudra bulutu dağıldığı zaman, palyaçonun elinde bir kontrbas ile büyük ve loş sahnede yalnız oturduğu görülür. Kocaman, yusyuvarlak bir yay yardımıyle çalgı çalmaya başlar.

Bu tuhaf şakaları esneyerek seyreden Anna bir sigara yakar. İlgisi ansızın demin gördüğü kadın ve erkeğe yönelir. Şimdi onları, gözleri karanlığa alıştığı için daha iyi ayırt edebilmektedir.

Adam uzun boylu ve zayıf, saçları seyrek ve yandan taralıdır. Gözlerinin üzerinde uzanan kalın kaşları bu gözlerin ifadesini gizlemektedir. Kadın ufak tefek, değirmi beyaz yüzlü ve kalın dudaklıdır. Soluk, gür ve darmadağınık saçları kulaklarının yanından, düşük omuzları üzerine sarkmıştır. Adam yere diz çökmüş ve gömleğini tombul iki küçük memesi üzerine sıvamıştır. Kadın iki iri kulağından yakaladığı

adamın yüzünü karnı üzerinde sıkmaktadır. Sonra kadın öne eğilerek kısa ve etli kollarını adamın karnına uzatır ve pantalonunun düğmelerini çözmeye başlar. Bütün bu zaman içinde büyük bir çaba harcıyormuş gibi solur. Sarışın saçları her ikisinin de yüzünü örtmektedir. Sert bir hareketle adam ayağa kalkar ve kollarını şimdi kesin olarak hareketsizleşen kadının boynuna atar, onu oturduğu yerden kaldırır, geriye eğilerek kabaca oturur. Kadın karnının üzerine çektiği eteğinin alt kısmını el yordamıyla bulmaya çalışırken dolgun baldırları karanlıkta parlar.

Elleri adamın dizleri üzerinde bir dayanak noktası aradığı sırada, sert bir şekilde gerideki parmaklığın üzerinde eğilir. Adamın yüzü arkaya sarkmış, boynu gerilmiş, gırtlağının dışarı uzanan boğumlu çıkıntısı, sanki deriyi yırtarcasına dışarı fırlayacakmış gibi yükselmiştir.

El yordamıyla sevişme ve ateşli hareketlerinin üzerinde perdeden yansıyan ışınlar oynaşır.

Anna duvara sokulur ve gözlerini bu tuhaf sahneden ayırmaz. Sigara tuttuğu elini kaldırır ve duman kıvrılarak ışığın içinden karanlık tavana doğru yükselir.

Hoparlörler palyaçonun arada bir kabul anlamında karşılıklar ve azarlamaya benzer sözlerle kesilen anlaşılmaz konuşmasını duyurur. Anna yerinden kalkar, sigarasını atar, el yordamıyla kapıyı arar ve hemen kendini dışarda, aşırı renkli afişler ve amatör yıldız fotoğraflarıyla dolu, dar ve pis dehlizde bulur.

Duvara yaslanır, kendini biraz sersemlemiş, vücudunu ağırlaşmış ve yorgunluktan bitkin düşmüş hisseder. Adamın biri onu ilgisiz bir tavırla seyreder. Ağır ağır, öğlen sonunun o gümüş rengi ve boğucu aydınlığına çıkar.

Duygusuz, soğukkanlılığını yitirmiş, bar yönünde yaya dalgasının ardına takılır.
Barın bahçenin sona erdiği yerde durur, sanki bir şey ya da birini arıyormuş gibi çevresine bakınır.
Barın garsonu, kendinden daha yaşlı bir meslektaşıyla konuşmaya girişmiş halde masaların arasında bulunmaktadır. Önce kadına dikkat etmiyormuş gibi görünür, ama başını çevirir ve konuşmasına devam ederken kadına bakar. Anna hızlı bir hareketle döner.

VIII

Johan gizlice, oturmak üzere küçük odasına dönmüş olan garsona bakar. Yaşlı adam yemek için sofra takımını sermiştir: Bir şişe bira ve teneke bir kutuda birkaç sandviçle, burgulu kapağı gereğinde bardak yerine kullanılabilen kü-

çücük bir şişe... Bu kapağı büyük bir ustalıkla kullanmaktadır.

Ağız ağza doldurduğu kapağı başparmağıyla şahadet parmağı arasında tutar, başını arkaya eğip seri bir hareketle sıvıyı uzun dişlerinin arasına boşaltır. Bu hareket birçok defa tekrarlanır. Johan adeta büyülenmiş gibi bu hayret verici hareketi gözlerini dikerek seyreder ve bu yüzden kendini gizlemeyi bile unutur. Johan'ın orada olduğunu sezen garson kahkahayla güler. Kendisine gülünmesinden hiç hoşlanmayan Johan, kızgın, çekip gitmeye niyetlenir ama, garson hemen gülmeyi bırakır ve onu çağırır. Küçük çocuk döndüğü vakit, ihtiyar çantasından bir çikolata çıkarır ve havada sallar. Johan ihtiyar adama yaklaşır, yerlere kadar eğilerek elini sıkar ve çikolatanın yarısını armağan olarak alır; tersine konmuş tahta bir kasanın üstüne oturarak çikolatasını yer.

İhtiyar ağzındakileri oldukça tuhaf bir şapırdatmayla çiğnemektedir; arada bir dişleri arasından ağzını öyle şapırdatır ki bu hareket Johan'ı her defasında kahkahalarla güldürür.

Kat garsonu onunla ahbap olmak için bu kez yeniden daha kuvvetli gülmeye koyulur. Sonra büyük siyah cüzdanını aramaya başlıyarak, içinden büyük bir ağaç arkasına gizlenmiş bir kır eviyle üstü açık bir tabutta ebeveynleri ve yakınlarıyla çevrili ölü bir ihtiyar kadını gösteren bir fotoğrafla, çeşitli yaşlarda olan ve değişik biçimlerde giyinmiş birkaç çocuk fotoğrafı çıkarır.

Adamcağız iki çiğneme arasında her fotoğrafı yorumlamaya çalışırsa da, sesi pek çok defa ancak kısa ve soluk soluğa fısıltılar halinde çıkar. Gözlüklerini çıkarıp siler, hâlâ burnunun kıyısında bir damla gözyaşı vardır, bunu şahadet parmağıyla siler ve sonra «bütün bunlar

çok zaman önceydi, herşey bitti» *anlamında büyük bir jest yapar. Bu hali küçük bardakla yeni bir hareket yapmasına ve arkasından ağzına kadar dolu bir bardak bira içmesine sebep olur. Kırışmış yanaklarında kırmızı lekeler belirir. Donuk gözleri ağlamaklı olur. Çilli elleri birbirine kenetlenmiş düşünceye dalar; arada bir sadece kendisinin duyabileceği bir sesle bir şeyler mırıldanır, sonra kolunu birden Johan'ın omuzuna koyarak, onu kendine doğru çeker.*

Küçük çocuk korkmaz bundan. Onun için ihtiyarın bu hareketi yapmasına, oturduğu yerde omuzunu okşamasına ses çıkarmaz.

Her ikisi de oldukça uzun bir süre öyle oturdukları yerde kımıldamaksızın kalır. Johan koridorda annesinin adımlarını duyar duymaz, yavaşça kendini ihtiyarın elinden kurtarır ve koridorun köşesinden kaybolur. Annesine seslenir. Kadın durup geri döner, Johan kollarını iki yana açarak ona doğru atılır ve hırsla kucaklar. İki eliyle annesinin sağ elini yakalıyarak, yanıbaşında sıçrıya sıyrıya yürür.

Odanın kapısına vardıkları zaman annesi onu çabucak saçlarından öper ve kulağına bir şeyler söyler.

Johan anladığını işaret eder.

Hüzünlü hüzünlü tek ayak üzerinde sıçrama hareketleri yapar. Anna bir süre kararsız, olduğu yerde durur ve yüzü sıkıntılı bir ifade alır. Sonra kapıyı açıp içeriye girer. Johan yalnız kalınca bu kez öteki ayağı üzerinde sıçramaya devam eder.

Anna doğruca banyo odasına gider. Lavaboya su akıtır, külotunu çıkararak suya batırır. Arkasından entarisini çıkararak sabahlığını giyer. Ester onun gerisinde kapı içinde durmaktadır. Beyaz bir etek ve kısa kollu, yakası kare bi-

çiminde açık olan çok ince ipekten bir gömlek giymiştir.

Yüzü makiyajlı değilse de kirpiklerine kuvvetle sürme çekilmiştir. Sağ bileğinde büyük bir gümüş bilezik taşımaktadır. Saçları büyük bir gümüş tarakla tutturulmuştur.

Anna, onun yapmak üzere olduğu şeyi yapmasına ses çıkarmaz, sonra gözlerini yukarı kaldırıp baktığında, Ester'in gözlerinde soğuk bir öfke okur. Önce korkuya kapılırsa da hemen kendine hakim olur.

ANNA: Daha iyisin ya? Güzel.

Ester, Anna'nın küvetin kıyısında duran entarisini eline alır, baş parmağıyla şahadet parmağı arasında tutarak iyiden iyiye inceler. Anna hiç ses çıkarmaz, ama öylesine sert bir hareketle taranmaya koyulur ki saçlarının çatırdadığı duyulur. Çantasında saç tokalarını arayıp bulur ve saçlarını yapmaya başlar. Ester entariyi yere bırakır.

Anna alaycı bir tavırla gürültülü bir şekilde solur. Ester'in sigara tutan eli titremeye başlar. Cevap vermeksizin kardeşini kendi haline bırakır ve kızgın geri çekilir. Anna saçlarını düzelttikten sonra karmakarışık bavulda temiz bir külot arar. Sonra koridora açılan kapıya, gece masası üzerinde duran sigara paketine, dolabın aynasına doğru, çeşitli yönlerde kararsız birkaç hareket yapar. Fakat içindeki kötülük duygusu hafif bir sarhoşluk gibi yükselir, bitişik odaya geçer.

Ester sözlükleri, müsveddeleri ve kâğıt parçalarına yazılmış bir yığın notlarıyla bir masa başına oturmuştur.

Anna ellerini masanın üzerine koyar, Ester gözlerini işinden ayırmaz.

ANNA: Ne yapıyorsun?

ESTER: Görüyorsun ya çalışıyorum.

ANNA: Öyleyse hadi işine bak *(Ester birşey sorar gibi bakar)* ve beni boyuna gözetleyip durma.

ESTER: Evet, olabilir.

Anna hep masaya dayanmış durumda ve vücudu hafifçe sallanmaktadır. Sesi de hep öyle sakindir.

ANNA: Her zaman niçin bu kadar korktuğumu anlayabilseydim!

ESTER: Korkmak mı dedin?

ANNA: Evet, senden korkmak.

Anna biraz önce söylediğini desteklemek istiyormuş gibi başını kuvvetle öne iğer, sonra doğrulur ve sabahlığının önünü kapatır. Ester'in bakışıyla karşılaşınca alaylı gülümser, gürültü etmeksizin odadan çıkar ve kapıyı yavaşça kapar. Ester bir an çalışmasını keser ve pencereden keskin güneş ışığıyla aydınlanan duvara sabit bir şekilde bakar. İçini birdenbire bir ölüm korkusu basmıştır. Beyaz ve sımsıkı kapanmış dişleri arasından bir inilti gelip geçer.

IX

Johan koridorun karanlığında durmakta ve son derece yaşlı bir yaratığa bakmaktadır. Hayatında hiç böylesine yaşlı bir insan görmemiştir. Sapsarı bir yüzü, başında lepiska gibi saçları ve geniş bir alnı vardır. Altın çerçeveli gözlüklerinin arkasındaki gözleri bir çocuk gözü maviliğinde ve keskindir. Uzun ve ince burnunun altında, menekşe rengine çalan buruşmuş bir ağız kımıldamaktadır; koyu renkte ve itinalı, ama çok bol bir elbiseden fırlıyormuş gibi görünen başının, kolalı ve çok yüksek takma bir yakanın üzerine dayanıyormuş gibi bir

görünüşü vardır. İhtiyar adam, elinde zarif bir bastonla yeri yoklıyarak ve aralıksız soluyarak ağır ağır halıyı bir baştan bir başa geçer.
Güneş bitişik koridorlardan görününce ihtiyar durur, yüzünü güneşe ve Johan'a doğru çevirir.

X

Şehrin o sessiz hareketliliği gün batımıyla birlikte artar. Otelin önündeki dar sokak bir insan dalgasıyla kaynar. Vitrinler, ağır metal kepenklerin ardında kaybolur, neon ışıkları griyeşil parıltılarla titreşir.
Tuğla kilisenin çanları havayı o ağır gürültüleriyle doldurur, demir parmaklıklar önündeki basamaklar üzerinde birkaç çocuk bağırarak kımıldanır.
Ester pencerenin yanında ayakta, bakar ve dinler; her şey, yok olma duygusunun o korkunç hayali karşısında ürperen ruhuna adeta yazılır.
Öteki odada Anna yatağın üzerine oturmuş oğlunun tırnaklarını kesmektedir. Johan tırnaklarının kesilmesinden her ne kadar nefret etmekteyse de annesinin kendisiyle meşgul olduğu sürece bu iş hoşuna gider.

JOHAN: Eve dönmek için ne zaman hareket edeceğiz?
ANNA: Belki bu akşam.
JOHAN: Ester bizimle gelecek mi?
ANNA: Bilmem.
JOHAN: Ona çok kızgınsın değil mi?

Anna gece masasının üzerinde bulunan lâmbayı yakar ve tırnak kesme işinin sonucunu gözden geçirir. Johan kolunu annesinin boynuna dolar, o da onu kendine doğru çekerek defalar-

ca öper. Sonra dizleri üzerinde tuttuğu Johan'ı sallıyarak sessiz, uzun süre oturduğu yerde kalır.

JOHAN: Bu şehrin adı ne anne?
ANNA: Timoka sanıyorum.

Küçük çocuk bu ismi bir yere yazar ve düşünceye dalar. Tuhaf kelimelerle severek yaptığı gibi, bu adı kendi kendine alçak bir sesle tekrarlar.
Ester odasında yürür, yolculuk boyunca yanlarında taşıdıkları küçük transistörlü radyoyu açar. Bir düşün silinip gitmesinde olduğu gibi Sebastien Bach'ın müziği duyulur. Dışardan yavaşça kapı vurulur, sonra uşak içeriye girer. Öne doğru eğilerek, nazik bir tavırla bir emir bekler. Ester başını sallar; hayır, zili kendisi çalmamıştır. Uşak özür diliyerek çekilir, durup dinler.

ESTER *(alçak sesle):* Buna ne derler sizin dilinizde? Müzik mi?
GARSON *(gülümseyerek)* Müzik-Musike! Müzik-Musike.
ESTER: Sebastien Bach mı?
GARSON *(memnun):* Sebastien Bach, *(Canla başla onaylıyarak)* Johann Sebastien Bach.

Uzun süre dinlemek için ayakta durur, birden uyuşukluktan silkinir. Acelesi vardır, özür dilemek için öne iğilir ve gözden kaybolur. Ester, öne eğik, kolları dizlerinin üzerinde çaprazlama, duvarın yanındaki bir sandalyeye oturur; ayakkabılarını uzağa fırlatmıştır. Yüzü eğik ve içeri çekilmiştir; siyah kayışlı kol saatinin tam üstünden, bileğinin içinde nabzının atışını görür. Öteki odayla bağlantı kapısı sezilmiyecek bir şekilde açılır; Johan'dır görünen.

Ayakta kararsız durur. Anna daha önce olduğu gibi yatağın üzerine oturmuştur. Yatak ucu lâmbasının belli ettiği, ışığa karşı profili gözükür.
Her üçü de müziği dinlerler.

ANNA *(alçak sesle):* Johan senden benim için sigara istiyecekti. Bende kalmadı da.
ESTER: Yazı masasının üzerinde duruyor.
ANNA: İçinden birkaç tane alabilir miyim?
ESTER: Elbette.
ANNA: Sağol, çok naziksin.

Johan kibar bir tavırla yazı masasının üzerinde birkaç sigara aramak için gider ve alıp annesine verir. Sonra kapının içine oturmak üzere döner ve başını ellerinin içine alıp durur.

ESTER: Bu akşam gitmeniz gerekir diye düşünüyorum. Birkaç saat sonra bir tren var.

ANNA: Peki, sen ne olacaksın?
ESTER: Ben kalıyorum.
ANNA: Seni bu durumda böyle bırakmak olmaz.
ESTER: Daha iyi olur. Eve dönmelisiniz. Nasıl olsa

bugün bir yolculuğa dayanacak gücüm yok. Belki birkaç gün sonra bu gücü kendimde bulurum.

Her şey sessizleşir. Müzik alacakaranlık içinde dalga dalga yükselir. Johan uzun uzun bir iç çeker.

ANNA: Bu müzik ne böyle?

ESTER: Bach. Sebastien Bach.

Anna kalkar ve yürür. Sabırsızlığını yener. Ester onu bakışıyle izler, ama sonunda Anna kendini tutamıyarak radyoyu gidip kapatır. Şimdi ortalıkta düşmanca bir sessizlik hüküm sürmektedir. Anna gözleriyle çantasını ve eleldivenlerini arar.

ANNA: Ben biraz dışarı çıkıyorum.

Ester karşılık vermez.

ANNA *(biraz daha çekingen):* Öyle sıcak ki. Dayanamadığımı biliyorsun...

Ester yine karşılık vermez.
Anna kapıya yönelir, elini kapının kilidi üzerine koyar. Johan soruşturucu bir tavırla onu gözler.

ANNA: Çok çabuk döneceğim.

Johan razı, ama kederli görünür.

ANNA: Ester'e arkadaşlık edersen sana güzel bir armağan vereceğim. Ona yüksek sesle kitap okuyabilirsin.

ESTER: Vicdan azabın seni bağırtmadan git. *(Bir an geçer.)* Haydi ne duruyorsun gitsene.

Anna çantasını bir sandalye üzerine atarak odanın içerisine doğru gider ve Ester'in karşısında yatağa oturur. Parmaklarını çenesinin ve boynunun üzerinden geçirir.

ANNA: Sen kendini bir şey mi sanıyorsun? Yani şu söylediğin ya da yaptığın şey önemli mi demek istiyorum?

Ester bacaklarına bakar ve omuz silker.

ANNA: Bana emretmek düşüncesini kafana kim soktu senin?

ESTER *(soğukça):* Tek başına işin içinden çıkmayı beceremezsin sen.

ANNA: Babamın yaptığı gibi bana emredebileceğini mi sanıyorsun? Ama bu senin işin değil. *(Ester susar.)* Beni aptal mı sanıyorsun, ha?

ESTER *(gülümser):* Sanmam ki aptal olasın.

Ester geri tarafta rahat olmayan sandalyenin üstüne yığılır ve kollarını başının üzerinden gerer, parmaklarının ucuyla duvara dokunur. Anna oğluna döner, sesi değişmiştir.

ANNA: Hadi sen biraz öteki odaya git ve kapıyı kapa, Ester'le yalnız konuşmam lâzım.

Johan oturduğu yerden kalkar, kuşku içinde ve kararsız ayakta kalır.

JOHAN: Ester'e kitap okumıyacak mıyım?

ANNA: Birazdan.

JOHAN: Azıcık koridora çıkıyorum.

ANNA: Peki, ama sakın uzaklaşma.

Johan annesine acı bir bakışla bakar. Hayır, uzaklaşmıyacaktır. Şayet canı onu çağırmak isterse hemen gelebilsin diye yakınlarda duracak. Oysa şimdi annesi konuşmasını dinlemek istemiyor. Hemen bulunduğu yeri terkedecektir.

Ve öyle yapar.

İki kadın gittikçe karanlığa dönüşen alacakaranlıkta yalnızdır. Sokaktan gelen ışık ta-

vanda ve duvarların üzerinde koyu gölgeler çizer. Oda bir akvaryum gibi olur.
Ester bir bardak konyak doldurur ve bunu küçük küçük yudumlarla ağır ağır tadına vararak içer.

ESTER: Bütün öğle üstü neredeydin?
ANNA: Şehirde gezindim.
ESTER: Nereye gittin diyorum?
ANNA: Burada yakındaydım.
ESTER: Uzun süren bir gezinti oldu bu.
ANNA: Otele dönmek istemiyordum.
ESTER: Niye istemiyordun?
ANNA: Canım dönmek istemiyordu.
ESTER: Yalan söylüyorsun.
ANNA: Pekâlâ, önemi yok zaten!
ESTER: Ne yaptın?
ANNA: Anlamıyorsan, öyleyse aptalsın.

Ester bir süre sessiz durur, sigarasını içer, pencereden dışarı bakar, aşağılayacı bir bakış atmaktan da geri kalmaz.

ESTER: Nerede buldun o adamı?
ANNA: Barda, tam şu karşıda.

Anna bir gülümsemeyle bakar kardeşine.

ANNA: Ayrıntılarıyla mı anlatacağım sana?
ESTER: Sen sorularıma cevap ver.
ANNA: Lyon'da geçirdiğimiz o kışı hatırlıyor musun? On yıl önce, hani babamızla birlikte oturuyorduk? Claude ile dışarı çıkmıştım. Hatırlıyor musun, o defa da tıpkı bugünkü gibi beni sigaya çekmiştin? Kolumu çimdiklemiş hikâyeyi sana olduğu gibi anlatmazsam her şeyi babama söylemekle beni tehdit etmiştin. *(Ester acı çeker.)* Sinemaya gittim. Salonun tam dibindeki bir locada oturuyordum. Orada bir adamla bir kadın oturmuş sevişiyorlardı.

Burnumun dibinde. İşlerini bitirince çekip gittiler. Bir an sonra içeri barın garsonu girdi, yanıma oturup baldırlarımı okşamaya başladı. Sonra yere yattık. Üzerimdeki entari de bu yüzden kirlendi.

ESTER Bütün bunlar doğru mu?

ANNA: Niçin yalan söyliyecek mişim?

ESTER *(sessizce):* Öyle ya, niçin yalan söyliyesin?

ANNA: Peki işte demin yalan söyledim.

ESTER: Zararı yok.

Ester çökmüştür, son derece bitkin görünür, yüzünde acıklı bir sırıtma belirir.

ANNA: Sevişen bu çifti gözledim. Sonra çıkıp bara doğru gittim; garson arkamdan geldi, nereye gideceğimizi pek iyi bilmiyorduk; işte o zaman bir kiliseye daldık ve kocaman sütunlardan birinin arkasında, karanlık bir köşede seviştik. Hava da pek sıcak değildi hani.

ESTER *(bir susuştan sonra)* Yeniden buluşacak mısınız?

ANNA: Az önce konuşmaya başladığın zaman onunla buluşmaya gidiyordum.

ESTER: Anlıyorum.

ANNA: Bir daha sefere sevişmeden önce soyunmaya çalışacağım.

Ester, büro lâmbasının yanında ayakta, sırtı dönük, başı sanki omuzları içine gömülmüş gibidir. Lâmbayı yakar, sonra söndürür.

ESTER: Niçin böyle birbirimize acı çektiriyoruz?

ANNA: Sen bana acı falan çektirmiyorsun.

Ester döner, Anna kardeşinin şişmiş ve alev alev yanan yüzünü, karanlık ve ağlamaklı gözlerini, yarı açık ve titreyen ağzını görür.

ANNA: Yatmıyacak mısın?

ESTER *(yorgun):* Evet, yatacağım.

Kendini yatağın üzerine bırakır, sonra zayıf kollarının bütün gücüyle Anna'yı tutar, nemli, ve ateşten yanan ağzını boynuna yapıştırır. Anna bundan kurtulmayı başarır.

ESTER: Yatağın kıyısına, şuraya, yanıma otur. *(Anna* «hayır» *anlamında başını sallar.)* Sadece bir an için.

Anna, sandalyenin üstünden çantasını alır ve yatağın tastamam ucuna oturmaya gider ve bekler.

ANNA: Evet, ne var?

ESTER: Onunla yine buluşmaya gidecek misin? *(Anna* «evet» *anlamında başıyla doğrular.)* Onu görmeye gitmekten kendini men edemez misin? Hiç değilse bu akşam için. *(Anna susar.)* Bana acı çektiriyorsun.

ANNA: Niyeymiş bu?

ESTER: Çünkü... Çünkü kendimi alçalmış hissediyorum. Kıskanç olduğumu sanma.

Bu son cümle, gözleri büyük büyük açılmış Ester tarafından sanki bir solukta söylenir; eli, yoklıyarak Anna'nın elini bulmaya çalışır.

ANNA: İşte hemen gidiyorum.

XI

Adam onu koridorda beklemektedir; şiddetle kollarından yakalar, sarılıp öper. Anna vücudunu onunkine yapıştırır. Kollu şamdanlara takılı elektrik ampulleri uyuklar gibi donuk bir ışık saçmaktadır. İki metre ötede duran Johan'ı bile görmezler. Erkek kadının arkasına geçer, bir eli kadının omuzundadır. Bir kapının önünde dururlar, adam cebini karıştırır, bir anahtar çıkarıp kapıyı açar.

Johan, kapının arkalarından kapandığını görür.

Yaldızlı bir koltuğa oturur, öne eğilir, alt dudağını ısırır, üzüntü ve öfkesini içine yutar. Oda küçük ama yüksek tavanlı, pancurlar kapalıdır. Mobilya ve eşya grimsi bir ışık içinde yüzüyor gibidir. Boğucu bir sıcak vardır; toz ve eski tahta kokan bir sıcak. Ayna takılı bir elbise dolabı öne doğru eğilmiştir. Yastıklar ve yatağın pufla yorganı soluk ışık yankıları yaymaktadır.

Her biri kendi tarafında, birbirine değmeksizin, sessizce soyunur.

Johan kapının arkasında durur ve dinler. Annesinin sesini duyar, zayıf ve inleyen sesini, sonra yatak çarşaflarının hışırtısını, adamın fısıltılarını duyar. Annesi güler, ama tuhaf bir gülüştür bu ve bu gülüş boğuk bir çağrıyla son bulur. Johan bir iki adım geriler. Sonra çabucak uzaklaşır ve odasına, aynı zamanda annesine de ait olan odasına girer.

Ester'in odasıyla olan bağlantı kapısı kapalıdır. Gece masasının üzerinde lâmba yanmakta, çevresinde her şey sükûn içinde bulunmaktadır.

Johan valizden bir kitap çıkarır, yatağın üzerine koyar, ilgisizce yapraklarını karıştırır. Renkli, basit resimlere bakar, kitabı kapatarak sessiz adımlarla yatağında uyuklayan Ester'in odasına girer. Ester ağzı açık, hafifçe horlamaktadır.

Yüzü çökük ve tuhaftır, ellerinden biri kımıldar, parmakları ikide bir kasılır.

Johan yarı açık pencereye doğru gider, boşalan ve tamamen sessizleşen sokağa bakar. Barın ve sinemanın ışıklı levhaları, sokak lâmbalarının mavi ve titrek ışığı, evlerin duvarlarına vuran sıcaklık

Ağır ve rahatsız edici sessizlikten irkerek, başını geri çeker.

Büronun üzerine, Ester'in gayet küçük harfli notlar yazdığı birkaç kâğıt konmuştur.

Bununla birlikte bu notlardan bir kısmı matbaa harfleriyle yazılmıştır. Kâğıtların üzerinde HADJEK = ruh, MAGROV = sıkıntı, korku, KRASCJ = sevinç *sözcükleri okunur. Bunun sonunda* «BACH dinledik. Bir sükûn anı. Ölmekten asla korkmuyordum.» *sözleri okunur.*

Johan büronun üzerindeki lâmbayı söndürür ve karanlıkta kulak verip öyle kalır. Ayakkabılarının tabanından, döşemenin hafifçe titrediğini hisseder. Zayıf bir çınlama işitir ve bunun, bardağın sürahiye değmesinden ileri gelen bir titreşim olduğunun farkına varır. Sessizliğin içinde, sanki güçlükle çalışmakta olan bir makineden geliyormuş gibi boğuk bir gürleme sesi yükselir ve alçalır. Pencereye tırmanarak sokak yönüne doğru bakar. İlk bakışta, sokak daha önce olduğu gibi boş ve sıkıntı vericidir.

Fakat kısa bir an sonra, kilisenin basamaklarına yakın bir yerde alacakaranlığın içinden belirsiz bir gölge beliriverir. Bu gölge yavaş yavaş belirli bir biçim almaya başlar, dar sokakta ağır ağır ve büyük bir gürültü patırtıyla döner, sonra yine yavaşça ilk çapraz sokağa doğru yol alır.

Yürüyen şekil durur, artık hiç bir ses seda yoktur, sürahiye çarpan bardak da çınlamaz ve yer de Johan'ın ayakları altında titremez artık. Bir tank kımıldamaksızın, sanki tehdit edici bir bekleyişe dalmış gibi oradıdır. Çevrede hiç bir hayat belirtisi görünmez.

Johan dikkatini Ester'den yana toplayınca onu uyanmış ve kendisini seyreder bir durumda görür. Bakışları derin ve tuhaftır.

ESTER *(tatlılıkla):* Bana yüksek sesle kitap okusana.

Johan'ın başı âdeta sallanır gibidir. Sözle anlatılamaz bir sıkıntı, Ester'in tuhaf bakışıyla kısık ve alışılmış sesi onda uyuma isteği doğurur.

JOHAN: Tuhaf bir görünüşün var.

Ester gülümser, ama gülümsemesi dişleri arasında donup kalır ve soluk almaya çalışır.

ESTER: Bana şimdi yüksek sesle kitap okuyacak mısın?

JOHAN: Onun yerine sana temsil vereyim.

Öteki odaya koşar ve valizden koyu renk karton bir kutu alır. Karton kutunun içinde oynatacağı oyunla ilgili şeyler vardır. Bunlar koyu renkli paçavralardan yapılmış birkaç kukladır.
Soytarıyla küçük kocakarıyı alır, ellerine geçirir, yatağın payandası arkasına gizlenir ve bebekleri payandanın üstünden gösterir.

SOYTARI *(öfkeli):* Utji utji brr kollepastimosfritrabuntil karhpestapista alla bom! Alla bom alla bom urr stakrafast.

KÜÇÜK KOCAKARI *(endişeli):* Küçük Soytarı, oj oj küçük soytarı oj kiss kiss, kiss.

SOYTARI *(öfkeli bir davranışla):* Hoffra kollipenna mossbill kurradomm rarasipal hoj, hoj!

İki kukla döğüşür, kocakarı çığlık atar ve ağlar. Soytarı kızgındır. Sonunda küçük kocakarı ölür, yatağın payandası arkasında gözden kaybolur.

JOHAN: Soytarı şimdi ne yapacağını artık bilmiyor, çünkü kocakarı öldü.

SOYTARI *(gürültü patırdı yapar):* Ulipiss kissisipiss.
ESTER: Ne diyor?
JOHAN: Bilmem, garip bir dil konuşuyor, korkuyor çünkü.
ESTER: Soytarı bugün bir şarkı söyleyemez mi?
JOHAN: Söyler elbet. Ama önce sakinleşmesi gerek.

Soytarı çıkar ve iner. Yatağın payandası arkasından kaybolur.
Sessizlik.
Sonra, yüzü gözyaşlarıyla kızarmış, öne atılan ve görünen Johan'dır. Ester'in yanına yatağa tırmanır, Ester onu başından ve yanaklarından sıkarak kolları arasına alır. Soluk alışını ve çarpan yüreğinin sesini duyar.
Tankın motorunun çıkardığı hurda demir gürültüsünü dinliyerek her ikisi de hareketsizleşir. Tank sokağın köşesinden dönüp gözden kaybolur.
Anna kalkmış ve pancurları açmaya gitmiştir; orada kuyu gibi dar bir avlunun dibine doğru bakakalır.

Ta dipte, aşağıda, ışıklı dört kenarlı bir şekil

görünür. Bu bir tel kafes ve bölmeli demir çerçeveyle kapatılmış bir camekândır. Kirli, az ışık geçiren camın altında durmaksızın yer değiştiren karıncalar gibi gidip gelen insanlar görülür.

Fakat her şey sessizlik içindedir, küçük avludan hiçbir ses gelmez .Dışarı iğilir, akşam gününün cılız ışığı omuz başları ve darmadağınık saçları üzerine düşer.

Adam yatağın üstünde çömelmiş, çenesi yukarı çektiği dizlerinin üzerinde, sırtı duvara dayalı oturmuştur.

Anna adamın yüzünü, ağzını, gözlerini dikkatle seyretmektedir. Az ve cılız ışığa rağmen birbirlerinden belirli şekilde ayırdedilirler. Erkeğin elini alır, siyah kırık tırnaklarına bakar, kolundaki beyaz yara izine dokunur.

Anna tuttuğu yere tırnaklarını batırır, adam gülümsiyerek, kaygısız kımıldanır, ama bakışı pencerenin ışıklı dikdörtgenine doğru çevrilmiştir.

ANNA: Ne hoş bir şey bunu seninle yapmak. Birbirimizin dilinden anlıyamamız ne kadar hoş.

Eli erkeğin kalçasını, karnını okşar, sonra daha aşağı bacaklarının arasına doğru yer değiştirir.

ANNA : Ester ölsün isterdim.

Yüzünü onunkinin yanına yaklaştırır. Erkek, hoşuna gittiği için başını sallar ve elini kadının memeleri üzerine koyar.

XII

Johan yatmaya hazırlanır. Dişlerini fırçalar, gargara yapar, tükürür ve suyu akıtır.

Elinde bir kitap ve bir elma, gözlükleri burnu-

nun üzerinde, annesinin yatağı üzerine yerleşir. Açık bağlantı kapısından, masa başında oturan ve bir sigara dumanı bulutuyla çevrili olan Ester'i görebilmektedir.

JOHAN: Niye çeviri yapıyorsun?

ESTER: Bir kitap yabancı dilde yazılmışsa okuyabilmem için onu çeviriyorum.

JOHAN: Bu ülkenin dilini konuşuyor musun?

ESTER: Hayır. Ama birkaç sözcük öğrendim.

Johan düşünceye dalar, elmasını yer ve çok ciddî bir tavır takınır.

JOHAN: Bu sözcükleri bana bir kâğıda yazmayı sakın unutma.

ESTER: Peki unutmam.

JOHAN: Söz mü?

ESTER: Evet

JOHAN: Annem niye bizimle kalmak istemiyor?

ESTER: Şüphesiz istiyor.

JOHAN: Hayır, fırsat bulur bulmaz başım alıp gidiyor.

ESTER: Sadece şöyle bir gezinti yapmaya gitti.

JOHAN: Hayır, hiç de öyle değil. *(Ester hiç bir şey söylemez.)* Adamın biriyle bir odada. Sımsıkı sarılıp öpüştükten sonra gizlice gözden kayboldular. Koridora bakan bir odaya girdiler. Gözlerimle gördüm.

ESTER: Emin misin?

JOHAN: Tabii, gözlerimle gördüm.

Ester kapının yanında durup küçük çocuğa bakar: Johan yatağın ortasına oturmuş okumaya çalışırsa da yüzü acıyla büzülmüştür. Ester ona doğru gider, ince telli saçlarına, zayıf ve uzun boynuna dokunur; parmaklarını büyük ve yumuşak kulaklarının üzerinde dolaştırır.

ESTER: Temizliğini iyi yaptın mı?

JOHAN *(üzgün):* Hayır. Yapmak zorunda mıyım?

ESTER: Biz de bu yolculuğun eğlenceli geçeceğini sanıyorduk. Dünyanın en güzel ülkesine gerçek bir eğlence yolculuğu... Sonunda bu hale geldi...

JOHAN *(nazik):* Ben iyi eğlendim.

Çocuğun başını ve yanaklarını okşar; çocuk bunu biraz iç gıcıklayıcı bulur ve bu okşayışın etkisini azaltmak için hafif bir çekinme hareketi yapar. Bunun üzerine Ester elini hemen geri çeker.

ESTER: Sözün kısası, sana dokunma hakkı olan yalnızca annen elbet. *(Johan biraz sıkılmıştır, ses çıkarmaz.)* Sen de, ben de anneni çok seviyoruz.

Gülümser. Johan okumaksızın kitabına bakar. Sağda, yemyeşil bir ormanda Robin Hood'un güzel bir görüntüsü vardır. Bu görüntüde, yayını germiş ve bir dişi geyiğe nişan almıştır.

ESTER: Bu ülkenin dilinde yüze ne denir, biliyor musun? *(Bir sessizlik).* NAJGO denir. El'e de KASI deniliyor.

JOHAN *(başını sallar):* Ha evet!

Ester hafifçe onun omuzuna dokunur.

ESTER: İyi geceler.

JOHAN: Sana da.

ESTER: Kapıyı kaparsam sana zararı dokunur mu?

JOHAN: Hayır, hiç zararı yok.

ESTER: Annen birazdan gelir. *(Johan karşılık vermez).*

XIII

Anna giyinmeye başlamıştır. Ama entarisi elinde oturmaya devam eder. Erkek, lavabonun

üstüne yerleştirilmiş keskin ışık saçan küçük lambayı yakmış âdeta kılı kırk yararcasına taranmaktadır.

ANNA: Hasta olduğu zaman, hep hastadır zaten, her şeye kendisi karar vermek ister. O zaman ben de kendimi bir budala gibi hissederim.

Elini diz kapağına geçirir, dudaklarını sıkar, başını yana sarkıtır.

ANNA: Bana «sen bir pisboğazsın» diyor. «Şu son aylarda iyice semirdin! Zayıflaman gerek.» diyor. Ne yapalım? Yemeği seviyorum işte. *(Esner).* O kadar içmeseydi, kendisi de yemek yemeyi severdi.

Anna erkeğin arkasına yerleşmeye çalışır, onu aynadan görmektedir. Erkek de ciddî ciddî bakışını Anna'nınkiyle karşılaştırır.
O sırada biri kapıya dokunur, kapının kulpu yavaşça iner, kapı vurulur.

ESTER: Orda mısın?
ANNA: Ne istiyorsun?
ESTER: Seninle konuşmam gerek.

Kapının kulpu hafif kuru bir gürültüyle yerinden oynar. Anna kulak verir. Elini lambaya doğru uzatır ve söndürür; oda hemen karanlığa gömülür, sonra gecenin kurşunî rengini içeri ileten pencerenin önünde iki gölge seçilir.
Sessizliğin içinde Ester'in soluk alıp verişi duyulur, ellerini duvara dayamıştır, hıçkırıkları kopmaya hazırdır ama tutar.

ANNA: Hâlâ orda duruyor. *(Bir sessizlik.)* Ağlıyor.

Anna adama sarılıp öper, onu elinden yakalayıp yatağa götürür. Çıplak ayaklarıyla kapıya doğru seğirtir, anahtarı çevirir kapıyı açar.

Doğruca yatağa koşar ve yatağın içine büzülüp adamı kendine çeker. Ester, boğucu karanlığın içinde şaşkın, yataktan gelen oynaşma hareketlerini işitir ve yöresini elle yoklıyarak yaklaşır. Gece masasının üzerindeki yatak ucu lâmbası mermer plakaya değmekle titrer. Işık ansızın kızıl yansımalarla tavan doğrultusunda yayılır. Ester pencereye doğru gitmiştir. Dışarıya ve şehrin ışıklarıyla kurşunimsi bir renk alan penceredeki gece göğünün küçük dikdörtgenine bakar.

ESTER: Niçin daima intikam almak istiyorsun?

Anna sesini çıkarmaz.
Uzun bir sessizlik olur.

ESTER: Babamız hayattayken...

ANNA: Babamız hayattayken buyruk veren oydu. Biz de onun buyruğuna uyuyorduk. Çünkü mecburduk buna. Babamız ölünce aynı şekilde devam edebileceğini sandın. Hepsinin büyük anlamı varmış, hepsi önemliymiş gibi ilkelerinle kafamızı şişirdin! Oysa gevezelikten başka bir şey değildi bu. *(Bir sessizlik).* Niçin biliyor musun? Bunu söyliyeceğim sana. Bütün bunlar salt kendini ilginç, başkalarından farklı kılmak içindi. Bunsuz yaşıyamazsın sen. Bütün gerçek burada işte. Her şey «hayatî», her şey «önemli», her şey «anlamlı» ve daha bilmem ne değilse dayanamazsın.

Ester kendini kollayarak oturur, kollarını masanın üzerine koyar. Hareketlerinin her biri ağır ve ölçülüdür. Sanki en küçük bir acele hareket, onda fizik bir acı uyandırabilecekmiş gibidir.

ESTER *(sakin):* Nasıl yaşamamızı istiyordun o vakit? Nemiz varsa ortaktı.

ANNA *(daha sakin):* Hep senin haklı olduğunu sandım. Hem de sana benzemeye çalıştım. Hayrandım sana. Beni niçin sevmediğini anlamıyordum.

ESTER: Öyle değil işin aslı.

ANNA: Sevmiyorsun beni. Zaten hiç sevmedin beni.. Ama bunu bugüne değin anlamadım.

ESTER: Hayır!

ANNA: Evet öyle. Nasıl olduğunu anlamıyorum ama benden korkuyorsun.

ESTER: Korkmuyorum Anna. Seni seviyorum.

ANNA *(küçümsiyerek):* Aşktan öylesine çok söz ediyorsun ki!

Ester buna karşılık vermeyi düşünür ama ağzı açık kalır. Kısa bir sessizlikten sonra, dudakları kımıldar, ama bu seste hiç güç yoktur. Du-

daklarından dökülen sadece anlaşılmaz bir fısıltıdır.

ESTER: Hakkın yok bunları söylemeye...

ANNA *(soğuk bir tavırla):* Söylemeye hakkım olmayan şey ne? Ester'in benden nefret ettiği mi? Çünkü bunun, sadece aptal Anna'mn aptalca bir buluşu olduğu mu? Benden kesinlikle nefret ediyorsun, tıpkı kendinden nefret ettiğin gibi. Benden, benim olan her şeyden. İçin kinle dolu senin.

ESTER: Doğru değil bu.

ANNA: Sen ki zekisin, sen ki o kadar sınavlar geçirdin, o kadar kitap çevirdin, soracağım bir tek şeye karşılık verebilir misin? *(Bir sessizlik)* Babamız öldüğü zaman «şimdi artık yaşamak istemiyorum» demiştin. Öyleyse söyle şimdi niçin yaşıyorsun? *(Ester ses çıkarmaz.)* Benim yüzümden mi? Johan için mi? *(Bir sessizlik.)* Ya da aslına bakarsan hiç bir şey için mi?

Uzun bir sessizlik olur.

ESTER: Dediğin gibi değil bu. Yanıldığından eminim.

ANNA *(bağırarak):* Kes artık! Bu ses tonuyla konuşma! *(Ester karşılık vermez. Anna bağırır.)* Defol git buradan. Bırak beni.

Ester o vakte değin önüne bakarken, birden başını kaldırır ve kızkardeşine bakar.

ESTER: Zavallı Anna.

ANNA: Çeneni kapatamaz mısın?

Ester kalkar ve kapıya yönelir. Yüzü tamamen sakindir. Yüzünde iz bırakan acı silinmiş, yerini hemen hemen anlaşılmaz bir gülümsemeye bırakmıştır.
Kardeşine acımayla, üstünlük duygusuna kapıl-

maksızın, şefkatle bakar. Kapıyı yavaşça kapatır.

Anna kahkahalarla gülerek duvara atılır. Erkek omuzuna dokununca ağzına bir tokat yapıştırır. Gülmesi ağır bir ağlama şeklini alır. Yandan yatağın kıyısına atar kendini, başının sallanmasıyla gür saçları dökülerek kolunu örter. Erkek ona doğru iğilir, kandırıcı, bir şeyler fısıldamaya başlar, boynunu, sırtını öper, ellerini baldırlarında gezdirir.

Anna eğik ayaklı gece masasına bir tekme savurur; baş ucu lâmbası yere düşer, kısa bir an daha canlı bir parıltıyla yanar, sonra zayıf fakat son derece seçik bir titremeyle söner.

Başı yatağın payandası üzerinde, yüzükoyun yatmıştır Anna; bu demirden çıkıntıya ilişip başını kaldırır, küçük avlunun üzerindeki kirli kurşuni ışık karesini görür gibi olur.

Şafak bu ışığı soluk sarı bir renge boyar.

Ester dışarda, gece lambalarının dinlendirici ışığı altında yüzen koridorda duvara dayanmıştır. Sessizliğin içinden bir sürü gevezelik duyulur. Gürültü yaklaşır ve zarif biçimde giyinmiş neşeli bir cüceler sürüsü koridorun köşesini dönerek Ester'in bulunduğu yere doğru yönelir. Bol biçimli elbiseler, sivri uçlu kocaman şapkalar giyinmiş bu cüceler aşırı derecede makiyajlıdırlar.

Birçoğu sarhoştur. Yalpalıyarak gelirken birbirlerine dayanırlar ve gülerler.

Biri şarkı söylemeye başlar, birkaç dans adımı atar, ötekiler kahkahalarla gülerek onu durdurmaya çalışırlar.

Ester'i farkedince susarlar, şakacı ve aşırı bir saygı gösterisiyle selâmlarlar.

Geçip gitmelerinden sonra dizinin sonuncusu koşarak geri döner ve gerekli gereksiz bir sürü soru sorar.

Sorularına hiç bir karşılık alamayınca ötekilere yetişmek için gider. Koridorun köşesini geçtikleri anda yüksek sesle bir kahkaha atarlar. Ester koluyla birtakım küçük hareketler yapar, omuzlarını içeri çekip ağzını açar. Çenesi boyunca sızan ince bir kan akıntısı eteğini lekeler ve damla damla halının üzerine düşer. Kımıldamaksızın, gözleri büyük büyük açık ve şaşkın, olduğu yerde durur. Soluk almayı dener.

XIV

Avlunun üzerinde şimdi gök aydınlanmıştır. Kilisenin çanlarının Tanrıya inananları ilk âyine çağıran sesi duyulur.

Anna lavabonun musluğundan fışkıran suyu hırsla içer, saçlarını düzeltir, aynada kendine bakar.

Odayı sabahın kurşuni ışığı doldurur.

Net bir çevre ve hafif bir serinlik esintisi.

Erkek yatakta yüzükoyun yatmaktadır; derin bir uyuşukluğa gömülmüş, kollarından biri kıyıdan aşağı sarkık, parmakları yere değmektedir. Çene ve yanaklarında siyah bir sakal bitmiştir.

Anna onu uyandırmaz, kapının koluna ses çıkarmaksızın basar ve açmayı dener. Fakat kapının açılmasını bir şey önlemektedir. Kolu yavaşça kıvırırken, bu kere bütün kuvvetiyle üzerine yüklenir. Şimdi halının üzerine yığılmış bir omuz, bir baş, bir bacak görünür. Anna kapıyı bırakıp kollarını bu sarkan başa doğru uzatarak iğilir.

XVI

Öğlen sıcağı bütün ağırlığını evlerin duvarları üzerine verir ve açık pencerelerden içeri dalar. Gazete satıcılarının çığlıkları. Daracık kaldırımlar üzerinde kalabalıkta sıkışan insanların ağır

hareketi. Bir hoparlörden gelen şamatacı bir ezgi.

Ester sırtını üç yastığa dayamış, yatağa yarı oturmuş bir durumdadır. Soluk alıp verişi sık ve gürültülü, ama bakışı duru ve bilinçlidir. Yaşlı garsonu, yatağın payandasına yakın bir sandalyede iki büklüm oturmaktadır. Arada bir, gece masası üzerinde duran buğulu sürahideki limonlu sudan Ester'e biraz vermek için yerinden kalkar.

Anna valizini hazırlama işini bitirir. Johan elinde kitabıyla yere oturmuştur.

ANNA: Johan'la ben karşıda biraz bir şeyler yemeğe gidiyoruz. *(Ester karşılık vermeksizin başını sallar.)* Daha sonra Johan'la benim hesabımı ödiyeceğim. *(Ester gözlerini kapar.)* İki treniyle gideceğiz. *(Ester başıyla evet işareti yapar.)* Mümkün olur olmaz bir doktor gelecek. Bilmiyorum, bir kelime bile anlamıyorum konuştukları dilden. Ama bana öyle geliyor ki...

ESTER: Teşekkürler.

ANNA*(bunalmış gibi bir tavırla)*: Hava müthiş sıcak.

Yanakları ve üst dudağının üzerinde küçük küçük terden inci taneleri parıldar.

ESTER: Parfüm olarak ne kullandın?

ANNA: Bana hediye ettiğin kokuyu.

ESTER: Hava böylesine sıcakken o parfümden o kadar çok kullanmamalıydın.

Anna bitişik odaya gider ve hemen kitabını kapayan Johan'a birşeyler söyler. Johan'ın üzerinde yolculuk elbiseleri vardır. Çoraplarını da giymiştir.

JOHAN: Şimdilik hoşça kal. Çabucak döneceğim.

ESTER: Güle güle.

Anna ve Johan pencerenin yanında çok alçak

bir sesle konuşurlar, sonra koridora çıkıp odalarının kapısını kapatırlar.

Ester ihtiyar kat garsonuyla yalnızdır.

Kolunu bardağın bulunduğu yöne uzatmasıyla birlikte garson hemen fırlar ve Ester'i eliyle destekliyerek içecek verir. Ester teşekkür edip, büronun üstünde bulunan notları kendisi ne getirmesini ister. Garson, yazı yazabilmesi için elinin altına bir sumen verir ve dolma kalemi eline tutuşturur.

Ester matbaa harfleriyle hemen yazmaya koyulur: «JOHAN İÇİN, yabancı dilde birkaç sözcük.» *Hep küçük matbaa harfleriyle bir dizi sözcük yazar.*

Bu çalışma onu yorduğundan başını sırtına yığılı yastıklara dayayıp gözlerini kapar ve kulak kabartır.

Aşağıda, sokakta ağlıyan bir çocuk sesi duyar. Bu kulak tırmalayıcı ağlayış tonu, boğuk gürültü yığınından titreyerek ayrılır. Başını çevirdiğinde bir saatın hızlı ve kuru tik taklarını duyabilmektedir.

Ne olup bittiğini iyice anlıyabilmek için gözlerini açar. Yaşlı kat garsonu gömüldüğü koltukta, büyük altın saatini çıkarır ve düşünceli bir tavırla inceler, sonra saatin zincirine asılı küçük anahtarın yardımıyle saati kurmaya başlar. Çocuk ağlamaları diner, bir esinti perdeyi uçurur.

Ester yavaş yavaş kendinden geçmeye başlar. Yüzü kül rengini alır ve kabarır. Gözleri iyice açılır, sesi sinir bozucu ve keskindir.

ESTER: Gideli bir saat oluyor ve çocuğu da yanında sürüklüyor.

Acı acı gülümser ve pufla yorgana elinin ayasıyla vurur, dolma kalem elinden kayarak ye-

re düşer, garson yerinden kalkar, dolmakalemi alıp gece masasının üzerine koyar.

ESTER: DİKELMİŞ PENİSLER. Kanın ve dölsuyunun dolmasıdır bu. Son âyinden önce itiraf edeyim: Spermanın kokusu kötü geliyor bana. Kokuyu iyi alırım ben: Gebe kaldığım vakit gördüm ki kokmuş bir balıktan farkım yok. İnsan, seçmekte hürdür.

Sol kolunun altını çarşafa siler; yatağı içine öylesine gömülür ki bir bacağı öbür yandan dışarı çıkar.. Kâğıt, sumen ve yastıklar yere düşer. Garson yeniden doğrularak düşenleri toplamaya başlar. Ester elini kaldırır ve garsonun üstüne koyar.

ESTER: Şu zavallı durumumu kabullenmek istemi yorum. Ama şimdi yalnızlık güzel ve iyi.

Yaşlı adam, sumen elinde, başı öne eğik ve Ester'in eli kafasının tepesinde olduğu halde dizüstü kalır. Ester'in kurumuş kocaman ağzının hemen yanıbaşında hareketsiz durur.

ESTER: İnsan, hayatında çeşitli davranışlar dener ve hepsini anlamsız bulur. Üzerimizde öylesine büyük kuvvetler var ki, yani bizi ürperten, titreten kuvvetler var demek istiyorum. Ruhların ve anıların arasında ihtiyatlı davranmak gerekiyor.
(Gülümser.) Bunu söylemeye mecburum.

Elini yaşlı adamın başı üstünden kaldırır ve tavana, tavanın alçı ve kireçten yapılmış kaba süslemelerine doğru bakar.

ESTER*(sakin)*: Konuşuyorum. *(Bu kez daha sakin.)* Ölmek, bu ne de olsa bir şey demektir.

Bir süre sessizlik olur.
Yaşlı adam elleri bir sandalyenin arkalığına dayalı, yatağın payandası yanında ayakta durmaktadır. Saatı yeleğinin cebinde tik taklar yapar. Bir yerden, ama uzak bir yerden piyano sesi duyulur; Ester'in kulağına bunların içinden sadece bir iki ezgi gelir.

ESTER: Yalnızlığı düşünmek hiç akıl kârı değil. Gerçekten faydasız bu. Bana yazacak bir şey veriniz.

Doğrulur ve uşak kendisine yardım eder, sonra parmağıyla gösterdiği şeyi verir ona. Ester birkaç sözcük yazar ve gülmeye başlar.

ESTER: Şimdi tamamen iyi olduğumu söylemeliyim *(Güler).*

Radyoyu açar ve radyodan hemen tırmalayıcı bir trompet sesi yükselir.

ESTER: Oldukça güzel bir müzik. Bu tehlikeli küçük ülkede bu çeşitten müziğiniz olacağını bilmiyordum. Şu adamcağız, içinde bulunduğum şu duruma ne dendiğini acaba biliyor mu? Kendini sevinçli, havalarda hissetme hastalığı, yani şu tam can çekişmeden önceki durum! Babamla da aynı şey oldu. Gülüyor ve tuhaf öyküler anlatıyordu. Sonra bana bakıp: «Şimdi, işte sonsuzluk, Ester» dedi. Her ne kadar iri ve dev gibi idiyse de öylesine nazikti ki; hemen hemen iki yüz kilo geliyordu. Tabutunu taşıyan heriflerin halini bir görmeliydi. Öylesine bezginimki!

Çırpınırcasına esner ve güçlükle soluk alır; gözleri korkudan yuvarlaklaşır ve bir çığlık yükselir boğazından; hava almak için kollarını sallar, öne eğilir, kendini arkaya atar, isyan eder.

Kısa bir süre sonra kramp geçer.

ESTER: Hayır, hayır, hayır, böyle pisi pisine ölmek istemiyorum, hayır, hayır! Boğularak ölmek istemiyorum. Oh! Korkunç bir şeydi bu, korkuyorum şimdi. Başıma yeniden böyle şey gelmemeli. Hayır, hayır! Dayanamıyacağım...

Ama vücuduna kramp gelir, ağzı iyice açılır, kanın gözlerine hücum etmesiyle yüzü daha koyu bir renk alır. Elleri böğründe, yatağında dik oturur; saçları karmakarışık ve terden sırılsıklam, şakaklarının etrafında birkaç küçük kan damarı belirmiştir. Narin burnu ezik gibidir, vücudu kısa ve birbiri ardına gelen titremelerle sarsılır.

ESTER: Doktor niye gelmiyor? *(Bir sessizlik.)* Burada yatıp kalmak, tek başına ölmek zorunda mıyım?

Gözlerinden yaşlar boşanır ve yanaklarına akar; çaresizlik içinde, bir çocuk gibi ağlar. İhtiyar kat garsonu odanın ortasında alıklaşmış, onun ağlayışını seyreder. Başını sallar ve bir şeyler söyler. Sonra hızla odadan dışarı çıkar.
Ester gittikçe kuvvetten düşer, bilincini yitirmeye başlar. Soluk soluğa bağırır.

ESTER: Anne! Hastayım. Anne, gel, yardım et bana! Ah ne kadar korkuyorum! Korkuyorum, öylesine korkuyorum ki! Ölmek istemiyorum!

Annesini çağırmaktan vazgeçer, sâkin bir şekilde dinler, ağlama ve inlemeyi keser, yastıkları çıkarıp attıktan sonra boylu boyunca uzanır. Yatak çarşafını yüzüne çeker.
Johan kapının eşiğinde şaşkın ve biraz korkmuş durur, sonra yaklaşır ve yatağın başına gider.

Bir saatin kuru ve hızlı tik tak seslerini duyar ve geriye döner. Yaşlı kat garsonu ardından içeri girmiştir.
Johan Ester'in yüzünden çarşafı kaldırır. Ester hemen gözlerini açar ve uzun uzun bakar ona.

ESTER *(fısıldar):* Korkma, ölmiyeceğim. *(Johan sessizce, evet ölmiyecelcsin diye işaret yapar.)* Biraz sâkinleştim.

JOHAN: Anlıyorum.

ESTER: Söz vermiş olduğum gibi sana bir mektup yazdım. Bulabilirsen şurda yerdedir. *(Bir sessizlik).* Johan! Çok önemli bu, anlıyor musun? Dikkatle okumalısın. *(Bir sessizlik).* Bir gün her şeyi, orada ne yazılmışsa hepsini anlıyacaksın.

Sesi güçlükle anlaşılabilir bir şekilde çıkmaktadır.
Johan kâğıdı yerde aramaya başlar ve hemen matbaa harfleriyle başında JOHAN İÇİN *diye yazılı kâğıdı bulur.*
Anna hızla komşu odayı geçer ve kapının eşiğinde durur.

ANNA: Çabuk olmalıyız. Tren bir saat sonra kalkıyor.

Johan yatağın yanında ayakta gözlerini Ester'den ayırmaz. Tıpkı onun da kendisini gözlerinden ayırmadığı gibi.

ESTER. Korkma. Cesur olman gerekiyor. *(Bir sessizlik.)* Cesur olman gerekiyor.

Anna girer, vücudundan yayılan ter kokusu bütün odayı kaplar. Sabırsız bir sesle oğlunu çağırır. Çocuğu yakalamasından önce, çocuk eğilir, yatakların altına sokulur.

Yaşlı kat garsonu kızgın, bir şeyler mırıldanır ve yatağın öteki kıyısından hızla eğilerek Johan'ı kolundan yakalar ve çeker. Johan toz toprak içinde, saçları karma karışık bir halde durur.
Bağırıp çağırmamak için dişlerini sıkar; böyle olmakla birlikte esmerleşmiş teninin altında yüzü solgundur. Güneş gözlükleri burunun üzerinde eğik olarak durmaktadır.

ESTER *(zayıf bir sesle):* Gitseniz daha iyi olur.
ANNA: Sana fikrini sormadım.

Anna kalkar.
Sonra gider.
Ester ve yaşlı adam, boğucu odada bir kez daha yalnızdırlar. Ansızın canavar düdüklerinin kısa ve ağır uluması çınlar. İhtiyar, bu dayanılmaz ulumanın etkisini azaltmak için pencereyi kapatır. Bakışını hasta kadından yana çevirir.
Ester'in yüzü kül rengi ve çöküktür. Kısa solumalarla nefes alır. Kat garsonu ayak uçları üzerinde kısa kısa adımlarla yürüyerek sessizce Ester'i yalnız bırakır.

Gökyüzü şehrin üzerinde kararır.
Kutsal kubbeyi fırtına mavisi ve hüzünlü bir gök kaplar ve tam ekspres garı ikide terkettikten biraz sonra, yağmur ağır damlalar halinde düşmeye başlar.
Anna ve Johan kompartımanda yalnızdırlar. Her biri kendi köşesinde, birbirleriyle konuşmaksızın oturmaktadırlar; Anna'nın dizleri üstüne konmuş bir kitap vardır, ama okumaz. Johan'a gelince Ester'in mektubunu çıkarıp inceler.

ANNA: Ne o elindeki?
JOHAN: Ester bana bir mektup yazdı

ANNA *(güvensizlikle):* Bir mektup. Göster bakayım.

Johan istemiyerek, üzerinde anlaşılmaz yabancı sözcükler yazılı bulunan buruşmuş kâğıdı annesine verir.

Anna omuz silkerek, kâğıdı oğluna geri verir. Çocuk bunu alır ve fısıldayarak okur.

Hava gittikçe kararır ve yağmur camları döğer. Anna pencereyi açar, su ellerini ve yüzünü damlacıklar halinde ıslatır.

Johan'ın yüzü yabancı dilde yazılmış gizli mesajı anlamak için harcadığı çabadan ötürü yorgunluktan solgundur.

Djursholm, Mart 1962

«Aynadaki gibi» ile «Sessizlik», Bergman'ın «oda filimleri» diye adlandırdığı bir üçlünün ilk ve son bölümüdür. Bergman bunlarda insanın durumuyla ilgili «belirsiz gerçeği» yakalamağa çalışır. Biri Tanrı, öbürü insan üzerine bir denemedir. Bir ailenin 24 saatlik serüvenini anlatan «Aynadaki gibi»nin kahramanı, bilinmiyen bir dünyanın gerçeğini araştırmaya koyulan, bunu yaparken daha çok deliren bir genç kadındır. Ama bu delilik, çevresindekilerin kendilerini daha iyi tanımalarına yol açar. «Sessizlik» Bergman'ın en çok tartışılan filmidir, ama bazılarının ileri sürdüğü gibi hiç de ahlâk dışı değildir. Birbirine cehennem hayatı yaşatan, biri öbürüne suçlu bir sevgi besliyen, öbürü ise tutkularının, içgüdülerinin tutsağı azgın bir dişi olan iki kızkardeşin serüveniyle Bergman, insanın ancak kafasından geçirebildiği şeyleri, ne kadar açığa vurulmak istenmiyen nitelikte de olsa, büyük bir açıkyüreklilikle işler.

Bu kitapta, insanın iç dünyasının en gizli köşelerini aydınlatmaya çalışan Bergman'ın en olgun yapıtlarını bulacaksınız.

Başnur Matbaası, Ankara - 1967

6 Lira